

T. C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
FİTOTERAPİ ANA BİLİM DALI

HATAY İLİNDE ETNOBOTANİK BİR ÇALIŞMA

Ecz. Zahide Varlıbaş Odunkıran

İSTANBUL-2020

T. C.

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
FİTOTERAPİ ANA BİLİM DALI

HATAY İLİNDE ETNOBOTANİK BİR ÇALIŞMA

Ecz. Zahide Varlıbaş Odunkıran

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Etil Güzelmeriç

İSTANBUL-2020

ONAY SAYFASI

TEZ ONAYI FORMU

Kurum : Yeditepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Program : Fitoterapi
Tez Başlığı : Hatay İlinde Etnobotanik Bir Çalışma
Tez Sahibi : Zahide Varlıbaş Odunkıran
Sınav Tarihi : 16.04.2020

Bu çalışma jürimiz tarafından kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı, Adı-Soyadı (Kurumu)	İmza
Jüri Başkanı:	Prof. Dr. Erdem Yeşilada (Yeditepe Üniversitesi)	
Tez danışmanı:	Dr. Öğr. Üyesi Etil Güzelmeriç (Yeditepe Üniversitesi)	
Üye:	Dr. Öğr. Üyesi Ali Şen (Marmara Üniversitesi)	

ONAY

Bu tez Yeditepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..28../05../2020.. tarih ve 2020/05-7..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Bayram YILMAZ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Ecz. Zahide Varlıbaş Odunkıran

Nisan 2020

TEŞEKKÜR

Saygıdeğer Prof. Dr. Erdem Yeşilada ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Etil Güzelmeriç'e tüm destekleri için teşekkür ederim.

Bitki teşhisleri ve herbaryum destekleri için Prof. Dr. Ahmet İlçim, Prof. Dr. Volkan Altay, Öğr. Gör.Dr. Hasan Asil, Prof. Dr. Nasip Demirkuş'a, teşekkürlerimi iletmek isterim

Her zaman yanımda olup her konuda beni destekleyen aileme; araştırmalarım süresince bana yardımcı olan Sacide Kuru, Sibel Karakaş, Nazan Şen ve Güzide Zehra Dişli Yazar'a ayrıca çok teşekkür ediyorum.

Ecz. Zahide Varlıbaş Odunkıran / Nisan 2020

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	II
BEYAN	III
TEŞEKKÜR	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLO LİSTESİ	X
ŞEKİL LİSTESİ	XI
KISALTMALAR	XV
ABSTRACT	XVI
ÖZET	XVII
1.GİRİŞ VE AMAÇ	1
2.GENEL BİLGİLER	4
2.1. Coğrafi Bilgiler	4
2.2. Tarihçe	6
2.3. Kültür	6
2.4. Nüfus ve Yerleşme	7
2.5. İklim	7
2.6. Bitki Örtüsü	7
3. GEREÇ VE YÖNTEM	9
3.1. Çalışma alanı	9
3.2. Materyal ve Yöntem	10
3.2.1. Arazi çalışmaları	10
3.2.2. Bitki Toplama, Teşhis ve Muhafaza	14
3.2.3. Kaynak Kişilerle Görüşmeler	14
4. BULGULAR	32
4.1. HATAY İLİNDE HALK İLACI OLARAK KULLANILAN BİTKİLER	32
Adoxaceae	32
4.1.1. <i>Sambucus ebulus</i> L.	32
Amaranthaceae	33
4.1.2. <i>Beta vulgaris</i> L.	33
4.1.3. <i>Spinacia oleracea</i> L.	34
Amaryllidaceae	35
4.1.4. <i>Allium cepa</i> L.	35
4.1.5. <i>Allium sativum</i> L.	37
Anacardiaceae	40
4.1.6. <i>Pistacia palaestina</i> Boiss.	40
4.1.7. <i>Rhus coriaria</i> L.	41
Apiaceae	42
4.1.8. <i>Carum carvi</i> L.	42
4.1.9. <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W.Hill	43
4.1.10. <i>Pimpinella anisum</i> L.	45
Apocynaceae	46
4.1.11. <i>Nerium oleander</i> L.	46
Araceae	47

4.1.12. <i>Arum dioscoridis</i> Sm.	47
Asparagaceae	48
4.1.13. <i>Asparagus acutifolius</i> L.	48
4.1.14. <i>Ruscus aculeatus</i> L.	49
Aspleniaceae	50
4.1.15. <i>Asplenium</i> sp.	50
Asteraceae	51
4.1.16. <i>Achillea</i> sp.	51
4.1.17. <i>Centaurea lycopifolia</i> Boiss. & Kotschy	52
4.1.18. <i>Centaurea solstitialis</i> L. subsp. <i>solstitialis</i>	53
4.1.19. <i>Cichorium intybus</i> L.	54
4.1.20. <i>Inula viscosa</i> (L.) Aiton.	55
4.1.21. <i>Helichrysum stoechas</i> (L.) Moench	56
4.1.22. <i>Lactuca serriola</i> L.	57
4.1.23. <i>Taraxacum officinale</i> L.	58
4.1.24. <i>Xanthium strumarium</i> L.	59
4.1.25. <i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertn. subsp. <i>marianum</i>	60
Betulaceae	61
4.1.26. <i>Corylus avellana</i> L.	61
Boraginaceae	62
4.1.27. <i>Alkanna confusa</i> Sam. ex Rech.f.	62
Brassicaceae	64
4.1.28. <i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>Capitata</i>	64
4.1.29. <i>Nasturtium officinale</i> R.Br.	65
Cactaceae	66
4.1.30. <i>Opuntia ficus-barbarica</i> A.Berger	66
Cannabaceae	67
4.1.31. <i>Cannabis sativa</i> L.	67
Capparaceae	68
4.1.32. <i>Capparis spinosa</i> L.	68
Cornaceae	69
4.1.33. <i>Cornus mas</i> L.	69
Cucurbitaceae	70
4.1.34. <i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsum. & Nakai	70
4.1.35. <i>Cucumis sativus</i> L.	71
4.1.36. <i>Cucurbita moschata</i> Duchesne	72
4.1.37. <i>Cucurbita pepo</i> L.	73
4.1.38. <i>Ecballium elaterium</i> (L.) A.Rich.	74
4.1.39. <i>Lagenaria vulgaris</i> Ser.	75
Cupressaceae	76
4.1.40. <i>Juniperus drupacea</i> Labill.	76
4.1.41. <i>Juniperus oxycedrus</i> L.	77
Dioscoreaceae	78
4.1.42. <i>Tamus communis</i> L. subsp. <i>communis</i>	78
Equisetaceae	79
4.1.43. <i>Equisetum arvense</i> L.	79
Ericaceae	80
4.1.44. <i>Arbutus andrachne</i> L.	80
Euphorbiaceae	81
4.1.45. <i>Euphorbia rigida</i> M.Bieb.	81
Fabaceae	82
4.1.46. <i>Cercis siliquastrum</i> L. subsp. <i>siliquastrum</i>	82
4.1.47. <i>Cicer arietinum</i> L.	83
4.1.48. <i>Lens culinaris</i> Medik.	84
Fagaceae	85
4.1.49. <i>Quercus infectoria</i> Oliv.	85
Geraniaceae	86
4.1.50. <i>Pelargonium graveolens</i> L.	86

Hypericaceae.....	87
4.1.51. <i>Hypericum hircinum</i> L. subsp. <i>majus</i> (Aiton) N.Robson.....	87
4.1.52. <i>Hypericum perforatum</i> L.	88
4.1.53. <i>Hypericum triquetrifolium</i> Turra	90
Juglandaceae	92
4.1.54. <i>Juglans regia</i> L.....	92
Lamiaceae	94
4.1.55. <i>Lamium garganicum</i> L.....	94
4.1.56. <i>Lavandula stoechas</i> L.	95
4.1.57. <i>Mentha longifolia</i> (L.) L.	96
4.1.58. <i>Mentha</i> sp.	97
4.1.59. <i>Micromeria myrtifolia</i> Boiss. & Hohen	99
4.1.60. <i>Moluccella spinosa</i> L.....	100
4.1.61. <i>Origanum syriacum</i> subsp. <i>bevanii</i> (Holmes) Greuter & Burdet.....	101
4.1.62. <i>Phlomis longifolia</i> Boiss. & Blanche.....	103
4.1.63. <i>Salvia multicaulis</i> Vahl.....	104
4.1.64. <i>Sideritis syriaca</i> L.....	105
4.1.65. <i>Teucrium polium</i> L.	106
4.1.66. <i>Thymbra spicata</i> L.....	107
4.1.67. <i>Thymus</i> sp.	108
4.1.68. <i>Vitex agnus-castus</i> L.....	110
4.1.69. <i>Ocimum basilicum</i> L.....	111
4.1.70. <i>Ziziphora taurica</i> M.Bieb.	112
4.1.71. <i>Melissa officinalis</i> L.	113
Lauraceae.....	115
4.1.72. <i>Laurus nobilis</i> L.....	115
4.1.73. <i>Persea americana</i> Mill	117
Lythraceae	118
4.1.74. <i>Lawsonia inermis</i> L.	118
4.1.75. <i>Punica granatum</i> L.	119
Malvaceae	121
4.1.76. <i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench.....	121
4.1.77. <i>Malva sylvestris</i> L.....	122
4.1.78. <i>Tilia</i> sp.	123
Meliaceae	124
4.1.79. <i>Melia azedarach</i> L.....	124
Moraceae	125
4.1.80. <i>Morus alba</i> L.	125
4.1.81. <i>Morus nigra</i> L.....	126
4.1.82. <i>Morus rubra</i> L.	127
4.1.83. <i>Ficus carica</i> L.....	128
Myrtaceae	130
4.1.84. <i>Eucalyptus globulus</i> Labill.	130
4.1.85. <i>Eugenia caryophyllata</i> Thunb.....	131
4.1.86. <i>Myrtus communis</i> subsp. <i>communis</i> L.	132
Oleaceae.....	133
4.1.87. <i>Olea europaea</i> L.	133
4.1.88. <i>Phillyrea latifolia</i> L.	139
Pedeliaceae	140
4.1.89. <i>Sesamum indicum</i> L.....	140
Pinaceae	141
4.1.90. <i>Cedrus libani</i> A.Rich.	141
4.1.91. <i>Pinus brutia</i> Ten.	143
4.1.92. <i>Pinus nigra</i> J.F.Arnold	145
Piperaceae	147
4.1.93. <i>Piper nigrum</i> L.	147
Plantaginaceae	149
4.1.94. <i>Plantago major</i> L.....	149

Platanaceae	150
4.1.95. <i>Platanus orientalis</i> L.	150
Poaceae	152
4.1.96. <i>Hordeum vulgare</i> L.....	152
4.1.97. <i>Oryza sativa</i> L.	153
4.1.98. <i>Triticum aestivum</i> L.....	154
4.1.99. <i>Zea mays</i> L.	155
Polygonaceae	156
4.1.100. <i>Polygonum aviculare</i> L.....	156
4.1.101. <i>Rheum ribes</i> L.....	157
4.1.102. <i>Rumex acetosella</i> L.....	158
Portulacaceae	159
4.1.103. <i>Portulaca oleracea</i> L.....	159
Ranunculaceae	160
4.1.104. <i>Nigella sativa</i> L.	160
4.1.105. <i>Clematis vitalba</i> L.....	161
Rhamnaceae.....	162
4.1.106. <i>Paliurus spina-christi</i> Mill.....	162
4.1.107. <i>Rhamnus frangula</i> L.	163
Rosaceae	164
4.1.108. <i>Amygdalus communis</i> L. var. <i>Dulcis</i>	164
4.1.109. <i>Amygdalus communis</i> L.var <i>amara</i>	165
4.1.110. <i>Crataegus monogyna</i> Jacq.....	166
4.1.111. <i>Cydonia oblonga</i> Mill.	167
4.1.112. <i>Eriobotrya japonica</i> (Thunb.) Lindl.....	168
4.1.113. <i>Prunus armeniaca</i> Thunb.	169
4.1.114. <i>Prunus persica</i> L.....	170
4.1.115. <i>Pyrus communis</i> L.	171
4.1.116. <i>Rosa canina</i> L.....	172
4.1.117. <i>Rosa</i> sp.....	173
4.1.118. <i>Rubus idaeus</i> L.	174
4.1.119. <i>Rubus sanctus</i> Schreb.	175
4.1.120. <i>Sanguisorba minor</i> L.	177
Rubiaceae.....	178
4.1.121. <i>Coffea arabica</i> L.....	178
Rutaceae.....	179
4.1.122. <i>Citrus aurantium</i> L.	179
4.1.123. <i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f.....	180
4.1.124. <i>Citrus sinensis</i> L. Osbeck	183
Salicaceae	184
4.1.125. <i>Salix alba</i> L.....	184
Santalaceae	185
4.1.126. <i>Viscum album</i> L.	185
Scrophulariaceae.....	186
4.1.127. <i>Verbascum</i> sp.....	186
Smilacaceae	187
4.1.128. <i>Smilax aspera</i> L.	187
Solanaeae	188
4.1.129. <i>Capsicum annuum</i> L.....	188
4.1.130. <i>Capsicum frutescens</i> L.....	189
4.1.131. <i>Datura stramonium</i> L.	190
4.1.132. <i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	191
4.1.133. <i>Nicotiana tabacum</i> L.	192
4.1.134. <i>Solanum nigrum</i> Mill.....	193
4.1.135. <i>Solanum melongena</i> L.	194
4.1.136. <i>Solanum tuberosum</i> L.	195
Styracaceae	196
4.1.137. <i>Styrax officinalis</i> L.....	196

Theaceae	197
4.1.138. <i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze.....	197
Thymelaeaceae	198
4.1.139. <i>Daphne sericea</i> Vahl	198
Urticaceae	199
4.1.140. <i>Urtica dioica</i> L.	199
Violaceae	201
4.1.141. <i>Viola tricolor</i> L.	201
Vitaceae	202
4.1.142. <i>Vitis vinifera</i> L.	202
Xanthorrhoeaceae	204
4.1.143. <i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f	204
Zingiberaceae.....	205
4.1.144. <i>Alpinia officinarum</i> Hance.....	205
4.1.145. <i>Zingiber officinale</i> Roscoe.....	206
Zygophyllaceae.....	207
4.1.146. <i>Tribulus terrestris</i> L.....	207
4.2.KARIŞIM HALİNDE HAZIRLANAN BİTKİLER.....	208
5.SONUÇLAR VE TARTIŞMA.....	234
5.1. Sonuç ve Öneriler	235
5.2. Tartışma	236
6. KAYNAKLAR	278
ÖZGEÇMİŞ.....	280

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Arazi çalışmalarında anket için ziyaret edilen köylerin listesi	11
Tablo 2. Anket yapılan kişiler	17
Tablo 3. Çalışmada yararlanılan kaynak kişilerin cinsiyete göre dağılımı	26
Tablo 4. Çalışmada yararlanılan kaynak kişilerin medeni durumlarına göre dağılımı	27
Tablo 5. Çalışmada yararlanılan kaynak kişilerin yaşa göre dağılımı	28
Tablo 6. Çalışmada yararlanılan kaynak kişilerin eğitim durumuna göre dağılımı	29
Tablo 7. Çalışmada anket yapılan kişilerin yaşadıkları yerlere göre dağılımı	30
Tablo 8. Çalışmada yararlanılan kaynak kişilerin mesleklerine göre dağılımı	31
Tablo 9. Karışım halinde hazırlanan bitkiler	208
Tablo 10. Karışım halinde hazırlanan bitkilerin latince adları	218
Tablo 11. Hatay bölgesinde tedavide kullanılan bitkiler ve familyaları	220
Tablo 12. Familyalara göre tür adedi	227
Tablo 13. Herbaryum listesinde yer alan bitkiler	228

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1	Hatay il haritası	5
Şekil 2	Hatay’da gidilen yerler ve rakımları	9
Şekil 3	Kurtlusarımazı köyünde yapılan görüşme	12
Şekil 4	Delibekirli köyünde yapılan görüşme	12
Şekil 5	100 yaşında bir dede	13
Şekil 6	Şenköy Köyünde yapılan görüşme	13
Şekil 7	<i>Sambucus ebulus</i> L.	32
Şekil 8	<i>Beta vulgaris</i> L.	33
Şekil 9	<i>Spinacia oleracea</i> L.	34
Şekil 10	<i>Allium cepa</i> L.	35
Şekil 11	<i>Allium sativum</i> L.	37
Şekil 12	<i>Pistacia palaestina</i> Boiss.	40
Şekil 13	<i>Rhus coriaria</i> L.	41
Şekil 14	<i>Carum carvi</i> L.	42
Şekil 15	<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W.Hill	43
Şekil 16	<i>Pimpinella anisum</i> L.	45
Şekil 17	<i>Nerium oleander</i> L.	46
Şekil 18	<i>Arum dioscoridis</i> Sm.	47
Şekil 19	<i>Asparagus acutifolius</i> L.	48
Şekil 20	<i>Ruscus aculeatus</i> L.	49
Şekil 21	<i>Asplenium</i> sp.	50
Şekil 22	<i>Achillea</i> sp.	51
Şekil 23	<i>Centaurea lycopifolia</i> Boiss. & Kotschy	52
Şekil 24	<i>Centaurea solstitialis</i> L. subsp. <i>solstitialis</i> .	53
Şekil 25	<i>Cichorium intybus</i> L.	54
Şekil 26	<i>Inula viscosa</i> L. Aiton.	55
Şekil 27	<i>Helichrysum stoechas</i> (L.) Moench	56
Şekil 28	<i>Lactuca serriola</i> L.	57
Şekil 29	<i>Taraxacum officinale</i> L.	58
Şekil 30	<i>Xanthium strumarium</i> L.	59
Şekil 31	<i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertn. subsp. <i>marianum</i> L	60
Şekil 32	<i>Corylus avellana</i> L.	61
Şekil 33	<i>Alkanna confusa</i> Sam. ex Rech.f.	62
Şekil 34	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>capitata</i>	64
Şekil 35	<i>Nasturtium officinale</i> R.Br.	65
Şekil 36	<i>Opuntia ficus-barbarica</i> A.Berger	66
Şekil 37	<i>Cannabis sativa</i> L.	67
Şekil 38	<i>Capparis spinosa</i> L.	68
Şekil 39	<i>Cornus mas</i> L.	69
Şekil 40	<i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsum. & Nakai	70
Şekil 41	<i>Cucumis sativus</i> L.	71

Şekil 42	<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne Poir	72
Şekil 43	<i>Cucurbita pepo</i> L.	73
Şekil 44	<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A.Rich.	74
Şekil 45	<i>Lagenaria vulgaris</i> Ser.	75
Şekil 46	<i>Juniperus drupacea</i> Labill.	76
Şekil 47	<i>Juniperus oxycedrus</i> L.	77
Şekil 48	<i>Tamus communis</i> L. subsp. <i>communis</i>	78
Şekil 49	<i>Equisetum arvense</i> L.	79
Şekil 50	<i>Arbutus andrachne</i> L.	80
Şekil 51	<i>Euphorbia rigida</i> M.Bieb.	81
Şekil 52	<i>Cercis siliquastrum</i> L. subsp. <i>siliquastrum</i>	82
Şekil 53	<i>Cicer arietinum</i> L.	83
Şekil 54	<i>Lens culinaris</i> Medik.	84
Şekil 55	<i>Quercus infectoria</i> Oliv.	85
Şekil 56	<i>Pelargonium graveolens</i> L.	86
Şekil 57	<i>Hypericum hircinum</i> L. subsp. <i>majus</i> (Aiton) N.Robson	87
Şekil 58	<i>Hypericum perforatum</i> L.	88
Şekil 59	<i>Hypericum triquetrifolium</i> Turra	90
Şekil 60	<i>Juglans regia</i> L.	92
Şekil 61	<i>Lamium garganicum</i> L.	94
Şekil 62	<i>Lavandula stoechas</i> L.	95
Şekil 63	<i>Mentha longifolia</i> (L.) L.	96
Şekil 64	<i>Mentha</i> sp.	97
Şekil 65	<i>Micromeria myrtifolia</i> Boiss. & Hohen.	99
Şekil 66	<i>Moluccella spinosa</i> L.	100
Şekil 67	<i>Origanum syriacum</i> subsp. <i>bevanii</i> (Holmes) Greuter & Burdet	101
Şekil 68	<i>Phlomis longifolia</i> Boiss. & Blanche	103
Şekil 69	<i>Salvia multicaulis</i> Vahl	104
Şekil 70	<i>Sideritis syriaca</i> L.	105
Şekil 71	<i>Teucrium polium</i> L.	106
Şekil 72	<i>Thymbra spicata</i> L.	107
Şekil 73	<i>Thymus</i> sp.	108
Şekil 74	<i>Vitex agnus-castus</i> L.	110
Şekil 75	<i>Ocimum basilicum</i> L.	111
Şekil 76	<i>Ziziphora taurica</i> M.Bieb.	112
Şekil 77	<i>Melissa officinalis</i> L.	113
Şekil 78	<i>Laurus nobilis</i> L.	115
Şekil 79	<i>Persea americana</i> Mill	117
Şekil 80	<i>Lawsonia inermis</i> L.	118
Şekil 81	<i>Punica granatum</i> L.	119
Şekil 82	<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench	121
Şekil 83	<i>Malva sylvestris</i> L.	122
Şekil 84	<i>Tilia</i> sp.	123
Şekil 85	<i>Melia azedarach</i> L.	124

Şekil 86	<i>Morus alba</i> L.	125
Şekil 87	<i>Morus nigra</i> L.	126
Şekil 88	<i>Morus rubra</i> L.	127
Şekil 89	<i>Ficus carica</i> L.	128
Şekil 90	<i>Eucalyptus globulus</i> Labill.	130
Şekil 91	<i>Eugenia caryophyllata</i> Thunb.	131
Şekil 92	<i>Myrtus communis</i> subsp. <i>communis</i> L.	132
Şekil 93	<i>Olea europaea</i> L.	133
Şekil 94	<i>Phillyrea latifolia</i> L.	139
Şekil 95	<i>Sesamum indicum</i> L.	140
Şekil 96	<i>Cedrus libani</i> A.Rich.	141
Şekil 97	<i>Pinus brutia</i> Ten.	143
Şekil 98	<i>Pinus nigra</i> J.F.Arnold	145
Şekil 99	<i>Piper nigrum</i> L.	147
Şekil 100	<i>Plantago major</i> L.	149
Şekil 101	<i>Platanus orientalis</i> L.	150
Şekil 102	<i>Hordeum vulgare</i> L.	152
Şekil 103	<i>Oryza sativa</i> L.	153
Şekil 104	<i>Triticum aestivum</i> L.	154
Şekil 105	<i>Zea mays</i> L.	155
Şekil 106	<i>Polygonum aviculare</i> L.	156
Şekil 107	<i>Rheum ribes</i> L.	157
Şekil 108	<i>Rumex acetosella</i> L.	158
Şekil 109	<i>Portulaca oleracea</i> L.	159
Şekil 110	<i>Nigella sativa</i> L.	160
Şekil 111	<i>Clematis vitalba</i> L.	161
Şekil 112	<i>Paliurus spina-christi</i> Mill.	162
Şekil 113	<i>Rhamnus frangula</i> L.	163
Şekil 114	<i>Amygdalus communis</i> L. var. <i>dulcis</i>	164
Şekil 115	<i>Amygdalus communis</i> L. var. <i>amara</i>	165
Şekil 116	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	166
Şekil 117	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	167
Şekil 118	<i>Eriobotrya japonica</i> (Thunb.) Lindl.	168
Şekil 119	<i>Prunus armeniaca</i> Thunb.	169
Şekil 120	<i>Prunus persica</i> L.	170
Şekil 121	<i>Pyrus communis</i> L.	171
Şekil 122	<i>Rosa canina</i> L.	172
Şekil 123	<i>Rosa</i> sp.	173
Şekil 124	<i>Rubus idaeus</i> L.	174
Şekil 125	<i>Rubus sanctus</i> Schreb.	175
Şekil 126	<i>Sanguisorba minor</i> L.	177
Şekil 127	<i>Coffea arabica</i> L.	178
Şekil 128	<i>Citrus aurantium</i> L.	179
Şekil 129	<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f.	180

Şekil 130	<i>Citrus sinensis</i> (L.) Osbeck	183
Şekil 131	<i>Salix alba</i> L.	184
Şekil 132	<i>Viscum album</i> L.	185
Şekil 133	<i>Verbascum</i> sp.	186
Şekil 134	<i>Smilax aspera</i> L.	187
Şekil 135	<i>Capsicum annuum</i> L.	188
Şekil 136	<i>Capsicum frutescens</i> L.	189
Şekil 137	<i>Datura stramonium</i> L.	190
Şekil 138	<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	191
Şekil 139	<i>Nicotiana tabacum</i> L.	192
Şekil 140	<i>Solanum nigrum</i> Mill.	193
Şekil 141	<i>Solanum melongena</i> L.	194
Şekil 142	<i>Solanum tuberosum</i> L.	195
Şekil 143	<i>Styrax officinalis</i> L.	196
Şekil 144	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze	197
Şekil 145	<i>Daphne sericea</i> Vahl	198
Şekil 146	<i>Urtica dioica</i> L.	199
Şekil 147	<i>Viola tricolor</i> L.	201
Şekil 148	<i>Vitis vinifera</i> L.	202
Şekil 149	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f	204
Şekil 150	<i>Alpinia officinarum</i> Hance	205
Şekil 151	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	206
Şekil 152	<i>Tribulus terrestris</i> L.	207

KISALTMALAR

Ce : Ceylanlı köyünde yaşayanlar
Ak: Aktepe köyünde yaşayanlar
Kü: Küreci köyünde yaşayanlar
De: Delibekirli köyünde yaşayanlar
Ku: Kurtlusoğuksu köyünde yaşayanlar
So: Soğukoluk yaylasında yaşayanlar
Ka: Kaledibi köyünde yaşayanlar
Akc: Akarca köyünde yaşayanlar
Şe: Şenköy köyünde yaşayanlar
Ol: Olgunlar köyünde yaşayanlar
Er: Eriklikuyu köyünde yaşayanlar
Kar: Karaköse köyünde yaşayanlar
Du: Dusduru (Gözlekçiler) köyünde yaşayanlar
Eğ: Eğerci köyünde yaşayanlar
Gü: Gürışık köyünde yaşayanlar
Ya: Yayladağı merkezinde yaşayanlar
Le: Leylekli köyünde yaşayanlar
Va: Vakıflı köyünde yaşayanlar
Yo: Yoğunoluk köyünde yaşayanlar
To: Tokaçlı köyünde yaşayanlar
Kö: Kömürçukuru köyünde yaşayanlar
Top: Topraktaş yaylasında yaşayanlar
Pe: Pekmezli yaylasında yaşayanlar
Ku: Kuyuluk köyünde yaşayanlar
Krc: Karıncalı yaylasında yaşayanlar
Kı: Kırıkhan merkezde yaşayanlar
Var.: Varyete
Sp.:Species / Türler

ABSTRACT

Varlibaş Odunkıran, Z. (2020). An Ethnobotanical Study in Hatay Province. Yeditepe University, Institute of Health Science, Department of Phytotherapy, Master Thesis, İstanbul

This study was carried out in a way that shows the plants that the people use medically in Hatay province, by which local names these plants are named, what the plant is for, and how they use it. All districts of Hatay, except Antakya, Kumlu and Reyhanlı districts, were visited in April - August 2019. In addition, 21 villages and 5 plateaus of Hatay were visited. A survey was conducted with one-on-one interviews with a total of 207 people. Interviews with village guards, shepherds, hunters and village midwives. Plant samples were collected from these interviews, herbarium was made. As a result, 146 plants belonging to 63 families stated that taxa will be examined by the people of Hatay. *Olea europaea* L. (olive), *Allium cepa* L. (onion), *Allium sativum* L. (Garlic), *Citrus lemon* L. (lemon), *Hypericum perforatum* L. and *Hypericum triquetrifolium* Turra and *Laurus nobilis* L. (laurel). Oleaceae, Amaryllidaceae, Rutaceae, Hypericaceae were the most common plants used by the population. It was determined that Rosaceae (8%), Lamiaceae (7%), Asteraceae (6%), Solanaecae (5%), Cucurbitaceae (4%) were the families commonly used in terms of families.

Keywords: Hatay, Ethnobotanical, Folk remedies, Plants.

ÖZET

Varlibaş Odunkıran, Z. (2020). Hatay İlinde Etnobotanik Bir Çalışma. Yeditepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fitoterapi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Bu çalışma, Hatay ilinde halkın tıbbi olarak yararlandıkları bitkileri, bu bitkilerin hangi yerel adlarla isimlendirildiklerini, bitkinin hangi kısmını ne amaçla ve nasıl kullandıklarını belirlemek amacı ile yapıldı. Nisan – Ağustos 2019 döneminde Hatay’ın Antakya, Kumlu, Reyhanlı ilçeleri dışında tüm ilçeleri ziyaret edildi. İlaveten, Hatay’ın 21 köyü ve 5 yaylası ziyaret edildi. Toplam 207 kişiyle birebir görüşmelerle anket yapıldı. Bu kişiler arasında bitki kullanımına ait tecrübelerini fazla olduğu düşünülen korucu, çoban, avcı ve köy ebeleriyle görüşüldü. Bu görüşmeler sırasında bitki örnekleri toplanarak, herbaryum yapıldı. Sonuç olarak, 63 tane familyaya ait 146 bitki taksonun Hatay halkı tarafından kullanıldığı tespit edildi. Halk arasında en sık kullanılan bitkiler *Olea europaea* L. (zeytin), *Allium cepa* L. (soğan), *Allium sativum* L. (Sarımsak), *Citrus limon* (L.) Burm.f. (limon), *Hypericum perforatum* L. ve *Hypericum triquetrifolium* Turra ve *Laurus nobilis* L. (defne) olarak saptandı. Halkın en sık kullandığı bitkiler Oleaceae, Amaryllidaceae, Rutaceae, Hypericaceae familyalara aittir. Familya bakımından sık kullanılan familyalar ise Rosaceae (%8), Lamiaceae (%7) Asteraceae (%6), Solanaecae (%5), Cucurbitaceae (%4) olduğu tespit edildi.

Anahtar Kelimeler: Hatay, Etnobotanik, Halk ilaçları, Bitkiler.

1.GİRİŞ ve AMAÇ

İnsanoğlu tarihin ilk zamanlarından bugüne kadar bitkilerle iç içe olmuştur. Bitkiler gıda ve tedavi amacıyla kullanılmış olup İlk Çağlardan günümüze kadar kuşaktan kuşağa deneme yanılma yöntemiyle bitki kullanımı halkın ortak hafızasına yer etmiştir.

Antik bulgular, bitki kullanımında en erken dönemin Yontma Taş Çağı (Paleolitik)'ından beri (M.Ö. 50000-7000 yılları) olduğunu gösterir. Anadolu halkı bu dönemde bitkileri yoğun bir şekilde kullanmışlardır. Cilalı Taş Çağ (Neolitik)'ında insanlar bitkilerden kültür elde ederek tarım yapmaya başlamışlardır. Dünyada ilk tarıma geçiş örnekleri Güney Doğu Anadolu'da görülmüştür (1).

Milattan önce 3000 yıllarında Mezopotamya yaşayan Sümer, Akkad ve Asur medeniyetlerinde rahip hekimlerin büyük bir kısmı bitkisel droglarla hazırlanmış reçetelerle insanları tedavi etmişler ve kullandıkları bitkileri, kendileri ürettikleri gibi diğer ülkelerden de temin etmişlerdir. Kullandıkları bitkiler; adamotu, banotu, çöpleme, meşe mazısı, nane gibi hala günceliğini yitirmemiş bitkilerdir.

Milattan önce 1550 yılında yazılmış olan Ebers papirüsü Mısır Medeniyetinin bitki kullanımını hakkında bize geniş bilgi sunar. 110 sayfa olan reçetede ada soğanı, incir, safran, nar kabuğu, çiğdem, üzüm gibi bitkiler bitkisel drog yapımında en çok kullanılan bitkilerdir.

Anadolu'da kurulan medeniyetlerin bitkisel drog kullanımına ait ilk bilgileri Milattan önce kurulmuş olan Hititlerin tabletlerinden öğrenmekteyiz. Tabletlerden öğrenilen bilgiler Mısır Medeniyetiyle aynı bilgilere sahip olduğunu göstermektedir. Reçetelerinde Anadolu'dan temin edilen üzüm, zeytin, sarımsak, soğan, mazi gibi bitkiler yer aldığı gibi Mekke pelesengi, şeytan tersi gibi dış ülkelerden de temin edilen bitkiler de yer almaktadır. Kültürünü yaptıkları bitkileri kendi topraklarında kullandıkları gibi ülke dışına da satmışlardır.

Anadolu, birçok medeniyete beşiklik yapmış bir yerdir. Bir çok alanda öncülük yapmış sanatçı ve bilim adamı yetiştirmiştir. Bunlardan biri olan Dioscorides Milattan sonra 20. yılında Kozan ilçesinin kuzeyinde Anazarba' da dünyaya gelmiştir. Dioscorides'in yazdığı Peri hyles iatrikes (İlaçlar Bilgisi) kitabında 500 kadar tıbbi bitkinin tarifi verilmiş olup kitap 1500 yıl boyunca tıp alanında kaynak eser olarak kullanılmıştır (2).

Tarihin ışığında görebileceğimiz gibi insanoğlu bitkileri yoğun bir şekilde kullanmışlar ve büyük bir kültürel birikime sahip olmuşlardır. Etnobotanik araştırmalar da insanların yüzyıllardır kuşaktan kuşağa aktardıkları bu bilgileri araştırmaktadır.

Etnobotanik; tarih sürecinde insanların yüzyıllardır kuşaktan kuşağa aktardıkları bu bilgileri araştırmak için doğmuştur. Etnobotanik terimi, ethnos ve botane kelimelerinden oluşur. Grekçe kaynaklı iki kelime olan ethnos halk, botane bitki

anlamına gelir. 1895 yılında ABD'li bilim adamı W. Harsberger, 'The Purposes of Ethnobotany' adlı kitabında ilk defa etnobotanik terimi geçmiştir.

Etnobotanik araştırmaları botanik çalışmalarından farklı kılan en önemli faktör, arazi çalışmalarının yanında kaynak kişilerin bilgilerine başvurulmasıdır. Anket yapılan kişilerin seçimi burada önemli bir faktördür. Çünkü arazi çalışmalarında bitkilerin kullanılmasına ait kültürel hafızasına sahip kişilere ulaşmak etnobotanik çalışmalarda aslonan hedeftir. Kırsal kesimde bitki toplayan ve bunları gıda veya tedavi amaçlı kullanan erkek, kadın, çocuk ve çobanlık yapan kişileri kaynak kişi olarak değerlendirilmemiz son derece önemlidir (3).

Ülkemiz; birçok bitkinin yabani olarak yetiştiği ve gen merkezi olan bir yerdir. Bitki çeşitliliği açısından zenginliğini gösteren ve Türkiye Florasına ait araştırmaların en önemlileri arasında sayılan Peter Hadland Davis editörlüğündeki "Flora of Turkey and The East Islands" adlı eserin ilk 9 ciltlik bölümü 1965-1985 yılları arasında; 10. Cildi 1988 yılında 11. ek cildine tamamlayıcı olarak 2000 yılında Türk botanikçiler tarafından tamamlanarak yayınlanmıştır. Bu kaynak kitap serisinde yer aldığı üzere Türkiye, bitki çeşitliliği açısından en zengin ülkelerden birisi olarak toplam 9. 222 bitki türü ve toplam 12. 006 takson ve endemik sayılan 2981 tür ve toplam endemik 3. 778 taksona ev sahipliği yapmaktadır. 11. cildin yayınlanmasının ardından 2011 yılına kadar, dünyada henüz tanımlanmamış 499 takson, Türkiye için yeni olan 220 toplam 719 takson ilavesiyle Türkiye florasındaki takson sayısı 12. 755'e yükselmiştir (4).

Dünyada tıbbi amaçla kullanılan bitki sayısı yaklaşık 20000 ile 70000 arasında değişirken Dünya Sağlık Örgütü (WHO) verilerine göre kullanılan bitkisel kaynaklı ilaç sayısı 1900'dür. Ülkemizde yaklaşık olarak 500 bitki tıbbi amaçla kullanılırken 200 tıbbi ve aromatik bitki dış ticaretin içine dahil olmaktadır (3).

Çalışma alanı olarak seçilen Hatay, Davis'in yaptığı Türkiye Florası'na göre 175 endemik ve 1246 tür bitki içermektedir.

Çalışma alanı olarak Hatay ilinin seçilmesinin nedenlerini kısaca ;

- Çalışılan bölgenin sahip olduğu iklimi ve coğrafi dokusu itibarı ile oldukça zengin bir floristik yapıya sahip olması,
- Hatay halkının halk ilaçlarına dair bilgilerinin yok olmasının önlenmesi
- Hatay'ın etnobotanik değerinin, eski bir tarihe ve önemli bir coğrafi konuma sahip olmasından dolayı yüksek olduğunun düşündürmesi,
- Hatay il sınırları içerisinde çok çeşitli etnik kültürlerin yer alması ve kültürel çeşitliğinin halk ilaçlarının kullanımı ve uygulaması üzerinde etkilerinin olabileceğinin düşünülmesi,

- Köylerde yaşayan insanların şehirde yaşayanlara göre bitkilerle hayatlarının her alanında daha fazla iç içe olmaları şeklinde sıralayabiliriz.

Bu çalışma, Akdeniz Bölgesi'nin doğu ucunda yer alan Hatay Hatay ilinde halkın tıbbi olarak yararlandıkları bitkileri, bu bitkilerin hangi yerel adlarla isimlendirildiklerini, bitkinin hangi kısmını ne amaçla ve nasıl kullandıklarını belirlemek amacı ile yapıldı.

2.GENEL BİLGİLER

2.1. Coğrafi Bilgiler

Çalışma alanı olarak seçilen Hatay, ülkemizin güneyinde yer alır. Hatay'ı çevreleyen komşularını şu şekilde sıralayabiliriz; batıdan Akdeniz, güney ve doğudan Suriye, kuzeybatıdan Adana, kuzeyden Osmaniye ve kuzeydoğudan Gaziantep'tir. Hatay'ın ilçeleri ise Antakya, Altınözü, Belen, Dört Yol, Erzin, Hassa, İskenderun, Kırıkhan, Kumlu, Reyhanlı, Samandağ ve Yayladağı'dır. Yüzölçümü ise 5403,00 km²'dir (5).

Hatay'ın coğrafik yapısını incelediğimizde tüm jeolojik evreleri görebiliriz. Mesozoyik yaşlı ofiyolitler Güney Amanoslarda daha çok rastlanırken, Paleozoyik ve Mesozoyik yaşlı kalkerler Orta Amanoslar'da görülmektedir. Tersiyer yaşlı kalkerler ise Hatay'ın güney ve güneydoğu kesimlerinde yoğun bir şekilde yer alır. İl sınırları içerisindeki ovalar ve akarsu yatakları Kuvaterner yaşlı alüvyal dolgularla örtülmüştür.

Yoğun tektonizmaya maruz kalan ilin yeryüzü şekilleri çeşitlidir. Başlıca yüzey şekilleri; dağ, plato ve ovalardan oluşur.

En önemli dağlık alanı Amanos dağlarıdır. Kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanış gösterir Amik ovasının içinde yer aldığı graben alanı ile Akdeniz arasında adeta bir set gibi yükselir. Hassa'nın batısındaki Mıgır Tepe (2240 m) de Amanos dağlarının en yüksek noktasını oluşturur.

İlin en önemli ve en verimli tarım alanı olarak Amik Ovasını gösterebiliriz. Amik Ovası, Amanos Dağları'nın doğusunda, dağların uzanışına paralel graben alanında konumlanır. İldeki diğer önemli ovaları şunlardır; Dört Yol, Erzin ve Asi Delta Ovalarıdır. Dört Yol ve Erzin Ovaları İskenderun körfezinin doğu ve kuzeydoğu kesiminde bulunurken Asi Delta Ovası ise Asi Nehri'nin denize döküldüğü yerde yer alır.

İlin güneyinde ise Kuseyr Platosu bulunmaktadır. Asi nehri ile Suriye sınırı arasında kalır ve yükseltisi 400-900 m'ler arasında değişkenlik gösterir. Keldağ (Kılıç Dağı 1730 m) yükseltisi üzerindeki en yüksek noktayı oluşturur.

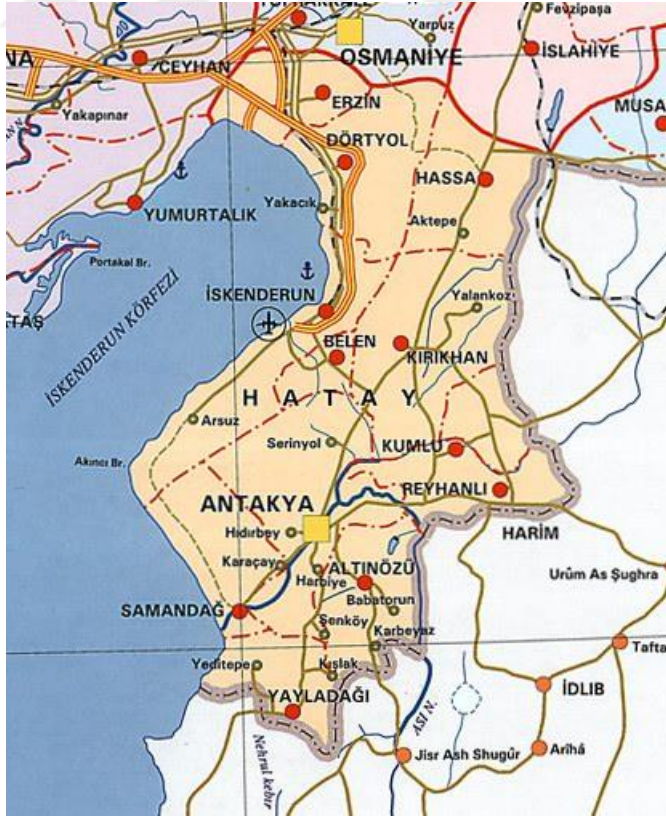
Hatay ilinin en önemli akarsuyu, kaynağını Lübnan'daki Bekaa Vadisi'nden alan Asi Nehri'dir. Üç ülkede var olan (Türkiye, Suriye, Lübnan) nehrin toplam uzunluğu

556 km'dir. Diğer önemli akarsuları ise, Asi nehrinden doğan Küçük karaçay, Büyük karaçay, Afrin ve Karasu çaylarıdır.

Amik Gölünün kurutulmasıyla ilde ön plana çıkan doğal göller olan Balıklı Göl (Gölbaşı) ve Yenişehir Gölleridir. Yapay göller ise Yarseli ve Yayladağı baraj gölleridir.

İl, şifalı su kaynakları açısından zengindir. Öne çıkan şifalı su kaynakları Erzin içme ve kaplıcası ile Reyhanlı Hamamat kaplıcalarıdır.

Hatay, toprak türleri bakımından da çeşitliliğe sahiptir. Kırmızı-kahverengi Akdeniz toprakları, kırmızı Akdeniz toprakları, kahverengi orman toprakları, kolüvyal topraklar ile alüvyal toprakları ilde yaygın bir şekilde bulunur. Ortalama 400-1000 mm'ler arasında yağış alan zeminde, maki ve orman alanlarında Kırmızı-kahverengi Akdeniz toprakları ile kırmızı Akdeniz toprakları sıklıkla görülür. Bitki örtüsünün gür, yağış değerlerinin de yüksek olduğu kesimlerde ise kahverengi orman toprakları yer alır. Eğimli yamaçların eteklerinde kolüvyal topraklar mevcutken, ova ve vadi tabanlarında ise alüvyal topraklar yoğunluktadır (6).

Şekil 1. Hatay il haritası

2.2. Tarihçe

Hatay, çok eski zamanlardan beri yerleşim yeri olarak kullanılan bir şehirdir. Hatay'ın tarihi Arkeolojik araştırmaların ışığında milattan önce 100.000 ile 40.000 yıllarına dayanır. Şehrin tarihte ilk sahne aldığı yıllar Tunç Çağı olarak görülmüş ve Akat Beyliğinin sınırları içinde yer almış ve 1800-1600 yıllarında ise Yamhad Krallığına ait bir kara parçası olmuştur.

Hatay, birçok devletin hakimiyetini görmüş bir şehirdir. Devletlerinin hakimiyetlerine göre sıraladığımızda karşımıza uzun bir liste çıkar. Şehirde yaşayan devletleri; Milattan Önce hüküm süren devletler (Hititler, Mısırlılar, Urartular, Asurlular, Persler ve Romalılar), İslam Devletleri (Emeviler, Abbasiler, İhşitliler), Bizans İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu, Hatay Devleti, Türkiye Cumhuriyeti Devleti olarak ana hatlarıyla ayırabiliriz.

Şehrin yakın tarihinden kısaca bahsedecek olursak şehir Birinci Dünya Savaşında Fransız işgaline uğramıştır. 1938 yılında kurulan “Hatay Devleti, 1939 yılında Türkiye ile Suriye Arasında Toprak Sorunlarının Kesinlikle Çözümüne İlişkin Antlaşma” maddesi gereğince ülkemiz sınırlarına dahil olmuştur (7).

2.3. Kültür

Çok kültürlülük, Hatay'ın sahip olduğu en önemli argümanlardan biridir. Yüzyıllardır farklı medeniyetlere beşiklik yapmış olan kent toplumlarının hoşgörüsüyle yaşadığı bir yer olmuştur. Hatay'da farklı etnik ve din kimliğe sahip cemiyetler, kendi kimliklerini korumakla beraber kendine ait olmayan cemiyetlere karşı etkileşime açık olup saygı çerçevesinde yaşamayı tercih etmişlerdir. Bu şekilde yaşamaları onları bağnazlıktan uzak tutmuş, birbirlerinin gelenek ve göreneklerine, dini ve inanç ritüellerine katkıda bulunmalarını sağlamıştır. Ayrıca her etnik grup toplumda kendi etnik grubuyla anılacak meslekler edinmişler ve bu şekilde birbirlerine duydukları ihtiyaç, toplumun birbirine kenetlenmesini sağlamıştır.

Bu çok kültürlü yapının önemli yapıtaşlarını Nusayri Araplar, Sünni Türkler, Alevi Türkler, Sünni Araplar, Hristiyan Ortodokslar, Katolikler, Protestanlar, Ermeniler, Yahudiler oluşturmaktadır (8).

2.4. Nüfus ve Yerleşme

Hatay'ın nüfusuna ait ilk sağlıklı veriler 1940 yıllarında alınmaya başlanmıştır. Hatay'ın 1940 nüfusu, 246.138'dir. 2019 yılında ise TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu)'in hazırladığı rapora göre Hatay'ın nüfusu 1.628.894'tür.

Şehir halkı çoğunlukla ovalarda yaşamayı tercih eder. Nüfusun en yoğun olduğu ilçeler; Antakya, İskenderun, Dörtyol, Kırıkhan ve Samandağ olarak tespit edildi. Dağlık kesimlerde ise nüfus düşüşü gözlenmektedir. Ancak bu tür yerlerin yazın hava sıcaklığından dolayı yayla olarak kullanılması nedeniyle yazın nüfuslarının arttığı görülür (6).

2.5. İklim

Şehirde Akdeniz iklimi hüküm sürmektedir. Kışlar ılık ve yağışlı, yazlar ise sıcak ve kuraktır. Yıllık sıcaklık ortalaması 15.1-20 °C derece arasında değişir. Sıcaklık ortalaması yazın en yüksek seviyelerde seyrederken kış aylarında en düşük seviyelere iner. Yıllık ortalama toplam yağış miktarı 562.2–1216.3 mm'ler arasında seyreder. En yüksek yağış kış aylarında, en düşük yağış ise yaz aylarında görülmektedir. Bölgede yağış farklılıkları Dörtyol'da gözüktür. Çünkü Dörtyol'un doğusundaki Amanos Dağları'nın denizden gelen hava akımlarına dik uzanış göstermesi yağış miktarını ortalama 1500 mm civarında seyretmesine neden olur (6).

2.6. Bitki Örtüsü

Amanoslar Akdeniz Bölgesi'nin doğu ucunda, kuzey güney istikametinde 175 km uzanan bir dağ grubudur. Kıyıda 2268 m'ye kadar yükselen Amanos dağlarının yüksek kesimlerinde İskenderun Körfezi'nden yönelen nemin çok büyük bir etkisi olduğu bilinen bir gerçektir. Akdeniz'den gelen yağmurları iç kesimlere bırakmadığı için iklim özelliklerine paralel olarak Amanoslar'ın denize bakan yamaçlarında 0-500 m yüksekliğindeki bölgede genellikle Keçiboynuzu, Zeytin, Sakız, Sandal, Kermes Meşesi, Sütleşen, Kızıl Çam, Mersin, Halep Çamı, 500–1000 m yüksekliğindeki bölgede genellikle Kızıl Çam, Defne, 1000–1500 m yüksekliğindeki bölgede Meşe türleri ve Gürgen ormanları, 1500–2000 m yüksekliğindeki bölgede Karaçam, Sedir, Köknar gibi türlerden oluşan karışık ormanlardan oluşsa da günümüzde birçok bölgede ormanlar tahrip edilmiş, yerlerini mersin, defne, keçiboynuzu, zakkum, delice ve katır tırnağı gibi bodur bitki türlerinden oluşan maki türleri almıştır. Ayrıca Amanos

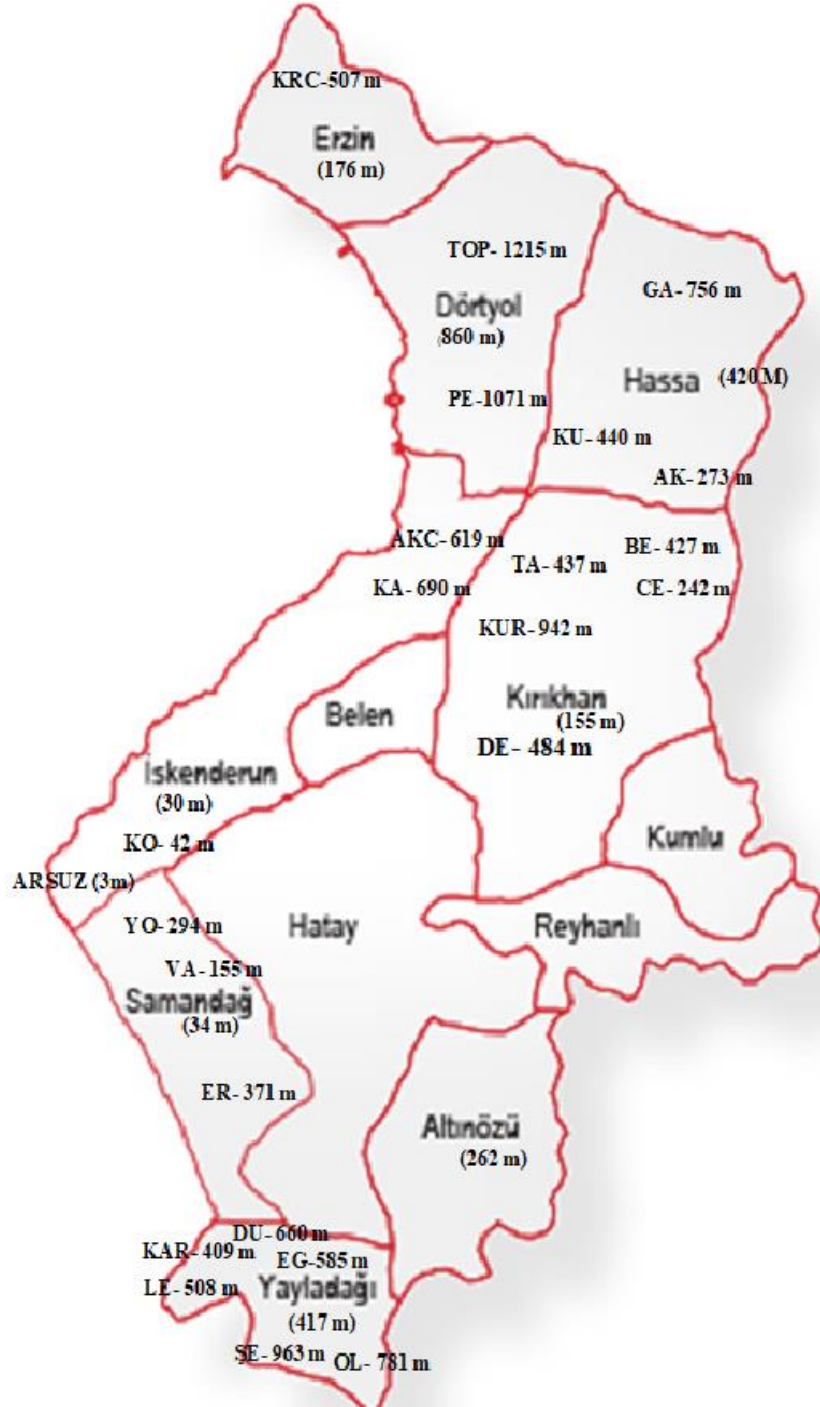
Dağları'nın Dörtyol'un doğusu tarafında ise kayın, fındık ve ıhlamur gibi Karadeniz bitki örtüsüne ait türler de görülür (5) .

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1.Çalışma alanı

Araştırma alanının konumu 36' 46" kuzey enlem ve 36' 29" doğu boylamı arasındadır.

Şekil 2.Hatay'da gidilen yerler ve rakımları

3.2.Materyal ve Yöntem

3.2.1.Arazi çalışmaları

Hatay ili sınırları içerisinde kalan bölgede etnobotanik inceleme yapılırken bu bitkilerden halkın nasıl yararlandığına dair bilgi edinilmesinde yüzyüze anket yönteminden yararlanıldı.

Toplanan örneklerin teşhis edilmesinde ise Mustafa Kemal Üniversitesi'nde görev alan Prof. Dr. Volkan Altay, Prof. Dr. Ahmet İlçim ve Öğr. Gör. Dr. Hasan Asil hocalarımızdan yardım alındı. Herbaryum olarak Mustafa Kemal Üniversitesi ait herbaryumu ,dijital herbaryuma sahip olan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Herbaryumu, Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Herbaryumları kullanıldı.

Çalışmanın materyalini Hatay ili sınırları içerisinde yayılış gösteren farklı familyalara ait 146 bitki taksonu oluşturur. Çalışmada bitkilerin birebir fotoğraf çekimleri yapıldı.

Tablo 1. Arazi çalışmalarında anket için ziyaret edilen yerlerin listesi

	Gidilen İlçeler	Köyler ve Beldeler	Yaylalar
1	KIRIKHAN (Türk-Sünni)	Bektaşlı Köyü	
		Ceylanlı Köyü	
		Delibekirli Köyü	
		Taşoluk Köyü	
		Kurtlusarımazı Köyü	
		Kurtluoğuksu Köyü	
2	BELEN (Türk-Sünni)	Kömürçukuru Köyü	Soğukoluk Yaylası
		Sakıt köyü	Atık Yaylası
3	ALTINÖZÜ (Arap-Hristiyan)	Tokaçlı Köyü	
4	DÖRTYOL(Türk-Sünni)		Pekmezli Yaylası
			Topraktaş Yaylası
5	ERZİN (Türk-Sünni)	Kuyuluk Köyü	Karıncalı Yaylası
6	HASSA (Türk-Sünni)	Aktepe Beldesi	
		Gazel Uşağı Köyü	
		Akbez Beldesi	
		Küreci Köyü	
7	İSKENDERUN (Türk-Sünni)	Akarca Köyü	
		Kaledibi Köyü	
		Suçıkağı Köyü	
8	SAMANDAĞ (Arap- Alevi, Ermeni- hristiyan)	Eriklikuyu Köyü	
		Vakıflı Köyü-	
		Yoğunoluk Köyü	
9	YAYLADAĞI (Arap- Sünni, Türk-Sünni)	Gözlekçiler Köyü (Dusduru)	
		Eğerci Köyü	
		Karaköse Beldesi	
		Leylekli Köyü	
		Gürışık Köyü	
		Şenköy Beldesi	
		Olgunlar Köyü	
10	ARSUZ (Türk-Sünni)	Konacık Köyü	

Şekil 3. Kurtlusarımazı köyünde yapılan görüşme

Şekil 4. Delibekirli köyünde yapılan görüşme

Şekil 5.100 yaşında bir dede

Şekil 6.Şenköy Köyünde yapılan görüşme

3.2.2. Bitki Toplama, Teşhis ve Muhafaza

Yörede kullanımı tespit edilen tıbbi bitkilerin toplanma işlemleri köylüler ile beraber çevre alanlar gezilerek yapıldı. Kullanımı belirlenen bitkilerin kesin teşhisleri yapılarak Mustafa Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Herbaryumu'nda muhafaza altına alındı.

Etnobotanik çalışma için Nisan – Ağustos 2019 döneminde arazi çalışmaları yürütüldü ve bitkilerden hangi alanda yararlanıldığı araştırıldı. Bitkilerin farklı vejetasyon dönemlerine rastlayan aylarda yapılan arazi çalışmalarında örnek alımı yapıldı. Bitkiler fotoğraflanarak tekniklerine uygun olarak herbaryum haline getirildi. Bitki örnekleri familya, cins ve endemik türler, coğrafik elementler ve hayat formlarına göre analiz edildi. Toplanan bitkiler Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi/Fen-Edebiyat Fakültesinde Öğr. Gör. Dr.Hasan Asil, Prof. Dr. Volkan Altay, Prof. Dr. Ahmet İlçim tarafından isimlendirildi. Bitkilerin etnobotanik özelliklerini belirlemek amacıyla yöre halkıyla birlikte araziye çıkıp beraber araştırma yapıldı.

3.2.3.Kaynak Kişilerle Görüşmeler

Kaynak kişiler çalışmanın ana bilgi kaynakları durumundadır. Çalışma yapılan köylerde ve yerel pazarlarda 207 kaynak kişi ile görüşüldü. Kaynak kişilerin 89'u kadın, 118 tanesi ise erkektir. Kaynak kişilerin yaşları genelde 35 yaş üzeridir. Bitkilerin etnobotanik özellikleri araştırılırken yöre halkının yaşlı kesiminden yardım alındı. Böylelikle elde edilen sonuçların güvenilirliğini artırılması amaçlandı.

Anket uygulamasında kişilere bitkilerin varsa yerel ismi soruldu. Daha sonra ise varsa bitkinin kullanım amacı, kullanılan kısmı, kullanım şekli soruldu. Ayrıca belirli vejetasyon dönemlerinde yardım alınan kişilerle birlikte çalışma alanı gezilerek örnekler toplandı. Yöre halkıyla görüşmeler sırasında kullanılan anket formu şöyledir:

ANKET FORMU

Anket No:

Tarih:

Araştırma Bölgesi (İl / İlçe / Köy) :

Görüşülen Kişinin;

Adı – Soyadı :

Telefonu:

Yaş : Cinsiyet: () Kadın () Erkek

Eğitim Durumu : () Okuma Yazma () İlkokul () Lise () Üniversite

Çalışma Durumu: () Ev Hanımı () Serbest Meslek () Memur () Öğrenci ()
Diğer :

Medeni Durum : () Evli () Bekar () Dul / Bekar

En uzun süre ikamet edilen yer: () Köy : () İlçe:
.....

İkamet edilen yerde yaşam süresi :

Bireylerin Yabani Bitkilere Ait Bilgi ve Tüketim Durumları

Bitkinin yöresel adı:

Bitkinin kullanıldığı hastalık:

Halk ilacı olarak kullanılan kısım : () Kök () Gövde () Herba () Yaprak

() Çiçek () Meyve () Diğerleri

Uygulama Şekli : () Dahilen () Haricen () Diğerleri :
.....

Hazırlanışı :
.....
.....
.....

.....
.....

Günde kaç defa kullanılıyor :

Ne kadar kullanılıyor :

Kullanım zamanı ve şekli :

Kullanım (Tedavi) süresi :

Kullanışa ait bilgilerin kimden öğrenildiği :

Varsa bitkinin başka amaçla kullanılışı :

Bitkinin temin edilme şekli : () Kendisi topluyor () Satın alıyor () Hem topluyor hem satın alıyor

Bitkinin satın alındığı yer: () Aktar () Semt pazarı () Market

Kişi topluyorsa toplama saati: () Herhangi bir saatte () Sabah () Öğleden sonra

Kişinin bitkinin kullanılma sıklığı : () Gerektiğinde () Sürekli () Mevsiminde

Bitkinin bilinen yan etkisi: () Yok () Var : ...

Bitkinin latince adı :

Bitki örneği : () Alındı () Alınmadı

Fotoğraf : () Çekildi () Çekilmedi

Çiçeklenme zamanı :

Bitkiyle ilgili dikkat çekici özellikler :

Yetiştigi yer (Adres) :

Yükseklik:

Toplandığı tarih :

TAYİN : özel notlar:

Anket uygulayan Kişi: .

3.2.4.Kaynak Kişilerin Demografik Bilgileri

Tablo 2. Anket yapılan kişiler

Sıra	Ad Soyad	Yaş	Meslek	Kod
1	Fadıma Sabır	70	Ev hanımı	1CE
2	Zeliha Sabır	44	Ev hanımı	2CE
3	Döne Ulaş	85	Ev hanımı	3CE
4	Osman Sabır	57	Memur	4CE
5	Ahmet Sabır	80	Emekli	5CE
6	Hatice Sabır	42	Ev hanımı	6CE
7	Zeynep sarıcan	65	Ev hanımı	7CE
8	Figen sarıcan	45	Memur	8CE
9	Emine Culha	48	Ev hanımı	9CE
10	Fatma Culha	80	Ev hanımı	10CE
11	Mustafa Köse	60	Emekli	11CE
12	Emine Sabır	58	Ev hanımı	12CE
13	Mustafa Çörtük	52	Serbest Meslek	13AK
14	Ali Dadak	65	Emekli	14AK
15	Mehmet Kara	68	Serbest Meslek	15AK
16	Mustafa Arslan	57	Serbest Meslek	16AK
17	Mustafa Kayha	57	Serbest Meslek	17AK
18	Abdurrahman Çito	63	Serbest Meslek	18AK
19	Zekeriya Göçer	54	Serbest Meslek	19AK
20	Mehmet Çito	68	Garson	20AK
21	İlyas Demirci	52	Serbest Meslek	21AK
22	Osman Karakaya	43	Bakkal	22AK
23	Kemal Gök	80	Emekli	23AK

Tablo 2. devamı

Sıra	Ad Soyad	Yaş	Meslek	Kod
25	Mevlüt Avcı	64	Serbest Meslek	25AK
26	Mustafa Okçu	70	Serbest Meslek	26AK
27	Süleyman Çavuş	75	Serbest Meslek	27AK
28	Ali Çörtük	60	Emekli	28AK
29	MehmetToprak	45	İşçi	29AK
30	Nurullah Kel	33	Eczane çalışanı	30AK
31	Ahmet Doğan	73	Çoban	31AK
32	Salih Çito	52	Çiftçi	32AK
33	Ayşe Nur	50	Ev Hanımı	33AK
34	Nimet Uzun	43	Ev Hanımı	34AK
35	Fadıma Çebişli	74	Ev Hanımı	35AK
36	Kemal Kahraman	78	Emekli	36AK
37	Hatice Yıldırım	55	Ev hanımı	37KÜ
38	Mehmet Kaplan	37	Muhtar	38KÜ
39	Yahya Toprak	73	Emekli	39KÜ
40	Ahmet Köse	75	Emekli	40KÜ
41	Hasan Yula	82	Yaşlılık Aylığı	41DE
42	AliErgün	62	İnşaat ustası	42DE
43	Veysel Çalışkan	67	Serbest Meslek	43DE
44	Hatice Kılıç	70	Ev Hanımı	44DE
45	Nejla Sözel	42	Ev Hanımı	45DE
46	Ömer Kekeç	55	Serbest Meslek	46DE
47	Fatıma Şan	60	Ev Hanımı	47DE
48	Bestami Boz	62	Muhtar	48DE

Tablo 2. devamı

Sıra	Ad Soyad	Yaş	Meslek	Kod
49	Zuhal Boz	52	Ev Hanımı	49DE
50	Mehmet Güngör	62	Serbest Meslek	50DE
51	Kadriye Önal	59	Ev Hanımı	51BE
52	Ahmet Andıç	80	Emekli	52BE
53	Adil Çağlı	45	Serbest Meslek	53BE
54	Halil Eden	80	Emekli	54BE
55	Mustafa Kaçakoğlu	80	Emekli	55BE
56	Fahri Sapan	64	Emekli İmam	56BE
57	Server Sapan	61	Ev Hanımı	57BE
58	Mustafa Kaya	56	Muhtar	58BE
59	Hatice Kaya	64	Ev Hanımı	59BE
60	Hakan Şahan	30	Korucu	60BE
61	Mehmet Topçu	40	Muhtar	61GA
62	Ali Kuşçu	45	Serbest Meslek	62GA
63	Seyfettin Kara	67	Yaşlılık Aylığı	63GA
64	Cafer Kara	71	Serbest Meslek	64GA
65	Fadime Kara	60	Ev Hanımı	65GA
66	Mehmet Ay	67	Emekli memur	66GA
67	Osman Aksoy	62	Emekli Öğretmen	67GA
68	Mehmet Boynukısa	60	Emekli	68GA
69	Mehmet Bağcı	32	Korucu	69GA
70	Selvi Dokuz	35	Ev Hanımı	70GA
71	Dursun Dokuz	37	Serbest Meslek	71GA
72	Makbule Dokuz	66	Ev Hanımı	72GA

Tablo 2. devamı

Sıra	Ad Soyad	Yaş	Meslek	Kod
73	Hasan Kara	74	Yaşlılık Aylığı	73KU
74	Gonca Kara	46	Ev Hanımı	74KU
75	Seval Kara	80	Ev Hanımı	75KU
76	Teslime Kaya	80	Ev Hanımı	76KU
77	Ali Yılmaz	78	Bağkur emeklisi	77KU
78	Mehmet Yılmaz	71	Serbest Meslek	78KU
79	Beyazıt Kara	40	Muhtar	79KU
80	Zülfıye Tarhan	80	Ev Hanımı	80KU
81	Selvi Kara	85	Ev Hanımı	81KU
82	Fatma Kaya	79	Ev Hanımı	82TA
83	Halil Kaya	97	Yaşlılık Aylığı	83TA
84	Mustafa Kaya	73	Emekli Öğretmen	84TA
85	Güllü Kaya	55	Ev Hanımı	85TA
86	Sultan Dönmez	55	Öğretmen	86TA
87	Hediye Gürlek	59	Ev Hanımı	87SU
88	Sevim Maduk	56	Ev Hanımı	88SU
89	Halil Cingöz	84	Emekli	89SU
90	Sultan Eker	74	Ev Hanımı	90SU
91	Nuriye Eyşen	75	Ev Hanımı	91SU
92	Yaşar Çelen	50	Muhtar	92SU
93	İsa Eker	40	Çoban	93SU
94	İlknur Eyşen	40	Ev Hanımı	94SU
95	Murat Eyşen	45	Serbest Meslek	95SU
96	Havva Alkan	38	Ev Hanımı	96SU

Tablo 2. devamı

Sıra	Ad Soyad	Yaş	Meslek	Kod
97	Zöhre Budan	72	Ev Hanımı	97SU
98	Menduba Yutmaz	51	Ev Hanımı	98AT
99	Hüseyin Özer	53	Serbest Meslek	99AT
100	Kadriye Kalli	51	Ev Hanımı	100KO
101	Ümmüsu Çoban	78	Ev Hanımı	101KU
102	Yüksel Arık	51	Ev Hanımı	102KU
103	Ayfer Gökçek	37	Ev Hanımı	103SO
104	Gülbeyaz Gürü	85	Ev Hanımı	104SO
105	Süleyman Ertan	70	Serbest Meslek	105SO
106	Yusuf Çilingir	35	Muhtar	106SO
107	Fatma Alday	76	Köy Ebesi	107SO
108	Cengiz Alday	50	Serbest Meslek	108SO
109	Emine Kefre	66	Ev Hanımı	109SO
110	Ali Gündüz	73	Emekli	110KA
111	Habibe Leyla Sezik	60	Ev Hanımı	111KA
112	Ahmet Sezik	62	Emekli	112KA
113	HacıDemirkıran	45	Korucu	113KA
114	Bestami Demirci	50	Emekli	114KA
115	Rabia Kılı	70	Ev Hanımı	115KA
116	İsmet Kılı	82	Emekli	116KA
117	Bestami Sezik	66	Muhtar	117KA
118	Fatma Sezik	80	Ev Hanımı	118KA
119	İbrahim Sezik	82	Emekli	119KA
120	Leyla Sert	45	Ev Hanımı	120AKC

Tablo 2. devamı

Sıra	Ad Soyad	Yaş	Meslek	Kod
121	Esra Avara	46	Ev Hanımı	121AKC
122	Talip Nüyü	47	Serbest Meslek	122AKC
123	Emine Nüyü	47	Ev Hanımı	123AKC
124	Erdoğan Sert	52	Muhtar	124AKC
125	Fikriye Kahraman	69	Ev Hanımı	125ŞE
126	Nida Gündüz	49	Ev Hanımı	126ŞE
127	Güler Küllük	60	Ev Hanımı	127ŞE
128	Ayşe Küllük	55	Ev Hanımı	128ŞE
129	Ahmet Tankurt	90	Yaşlılık Aylığı	129ŞE
130	Ömer Çam	84	Emekli	130ŞE
131	Yusuf Çalışkan	86	Emekli	131ŞE
132	ÇoşkunGündüz	79	Emekli	132ŞE
133	Cemil Zorlu	52	Serbest Meslek	133ŞE
134	Mehmet Kahraman	72	Emekli	134ŞE
135	Abdullah Burakçın	56	Emekli	135ŞE
136	Hayriye Zorlu	90	Köy Ebesi	136ŞE
137	Şamil Ergüder	62	Emekli	137OL
138	Fatma Kaplan	83	Ev Hanımı	138OL
139	Maksude Konur	80	Ev Hanımı	139OL
140	Şükrü Alkaya	75	Emekli	140ER
141	Mustafa Budak	75	Emekli	141ER
142	Hatice Budak	70	Ev Hanımı	142ER
143	Zeynep Hançer	47	Ev Hanımı	143ER
144	Mehmet Tek	70	Emekli	144ER

Tablo 2. devamı

Sıra	Ad Soyad	Yaş	Meslek	Kod
145	Fatma Tek	70	Ev Hanımı	145ER
146	Hamit Akdaş	54	Muhtar	146ER
147	Ali Çatlak	65	Emekli	147KAR
148	Hanife Keçeli	70	Emekli	148KAR
149	Meryem Bilgili	70	Ev Hanımı	149DU
150	Aynur Güçlü	50	Ev Hanımı	150DU
151	Serpil Bilgili	51	Ev Hanımı	151DU
152	Emine Kurdoğlu	57	Ev Hanımı	152EĞ
153	Hatice Çağatay	60	Ev Hanımı	153EĞ
154	Mehmet Çağatay	60	Emekli	154EĞ
155	Zülfıye Ballı	80	Ev Hanımı	155 G
156	Nurgül Yürük	60	Ev Hanımı	156 G
157	MeryemAvcı	60	Ev Hanımı	157YA
158	Raziye Yalçın	55	Ev Hanımı	158LE
159	Mustafa Türkyılmaz	86	Emekli	159LE
160	Emine Yalçın	76	Ev Hanımı	160LE
161	Panos Çaparyan	85	Emekli	161VA
162	Bedrus Kahyaoğlu	52	Serbest Meslek	162VA
163	Tanos Çapar	86	Emekli	163VA
164	Eda Kısadur	53	Kilise görevlisi	164VA
165	Ayşe Fatma Kale	77	Ev Hanımı	165YO
166	Fatma Kara	72	Ev Hanımı	166YO
167	Zehra Kaya	110	Ev Hanımı	167YO
168	Durmuş Şahin	83	Emekli	168YO

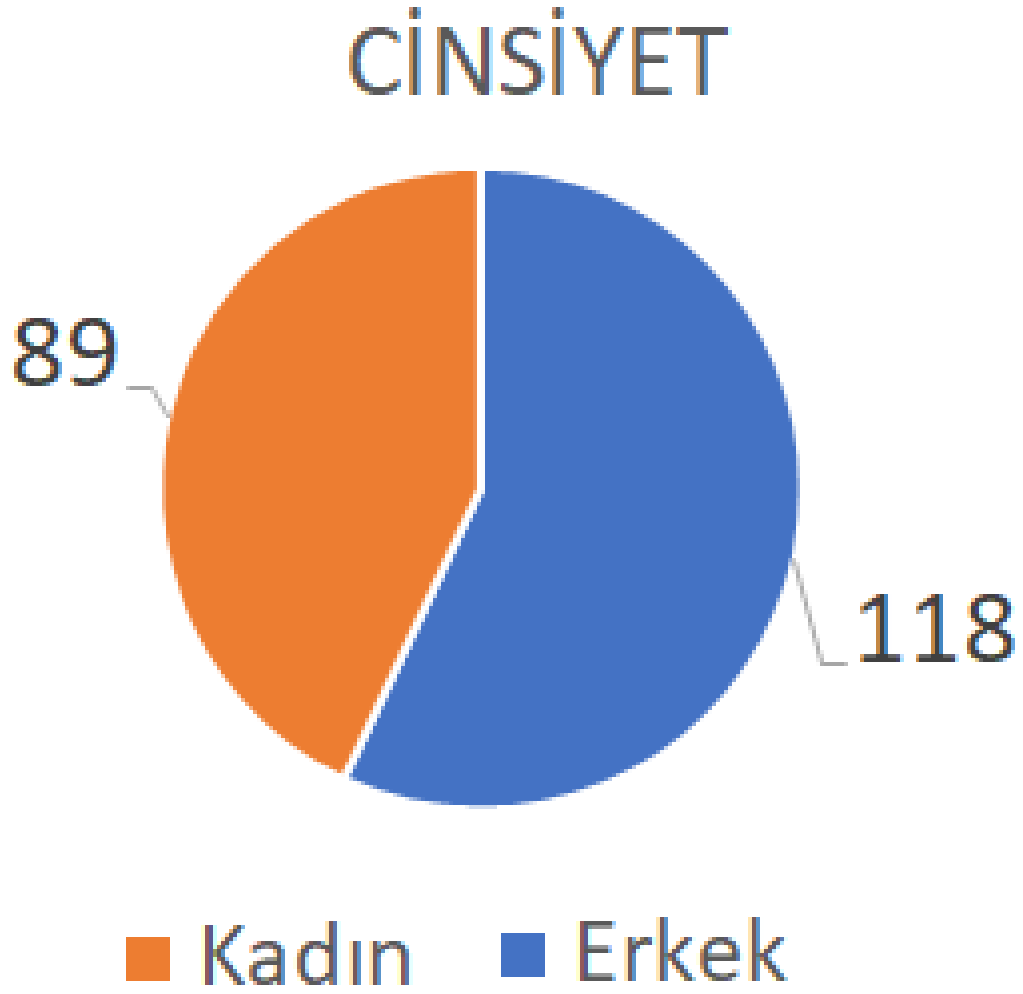
Tablo 2. devamı

Sıra	Ad Soyad	Yaş	Meslek	Kod
169	Nazife Yemişen	41	Ev Hanımı	169YO
170	Mecit Davul	84	Emekli	170TO
171	Sara Davul	80	Ev Hanımı	171TO
172	Canet Çilingir	55	Ev Hanımı	172TO
173	Mihail Papas	74	Papaz	173TO
174	Hanni Papas	72	Ev Hanımı	174TO
175	Simon Demir	70	Emekli	175TO
176	Bedirdin Köşker	69	Emekli	176TO
177	Meryem Köşker	68	Ev Hanımı	177TO
178	Emine Kaya	78	Emekli	178KÖ
179	Mehmet Tepe	52	Serbest Meslek	179KÖ
180	Mehmet Bulur	58	Serbest Meslek	180KÖ
181	Hatice Demirdelen	51	Ev Hanımı	181KÖ
182	Servet Kurt	50	Muhtar	182KÖ
183	Selver Kurt	45	Ev Hanımı	183KÖ
184	Nazife Sarsılan	52	Ev Hanımı	184KÖ
185	Bekir Tümkiye	63	Serbest Meslek	185KÖ
186	Fadıma Tümkiye	48	Ev Hanımı	186KÖ
187	Mustafa Demirtaş	67	Emekli	187TOP
188	Lütfü Soylu	61	Aşçı	188TOP
189	İbrahim Kendir	74	Emekli	189TOP
190	Mehmet Çankır	60	Emekli	190TOP
191	Asar Parlak	69	Emekli	191TOP

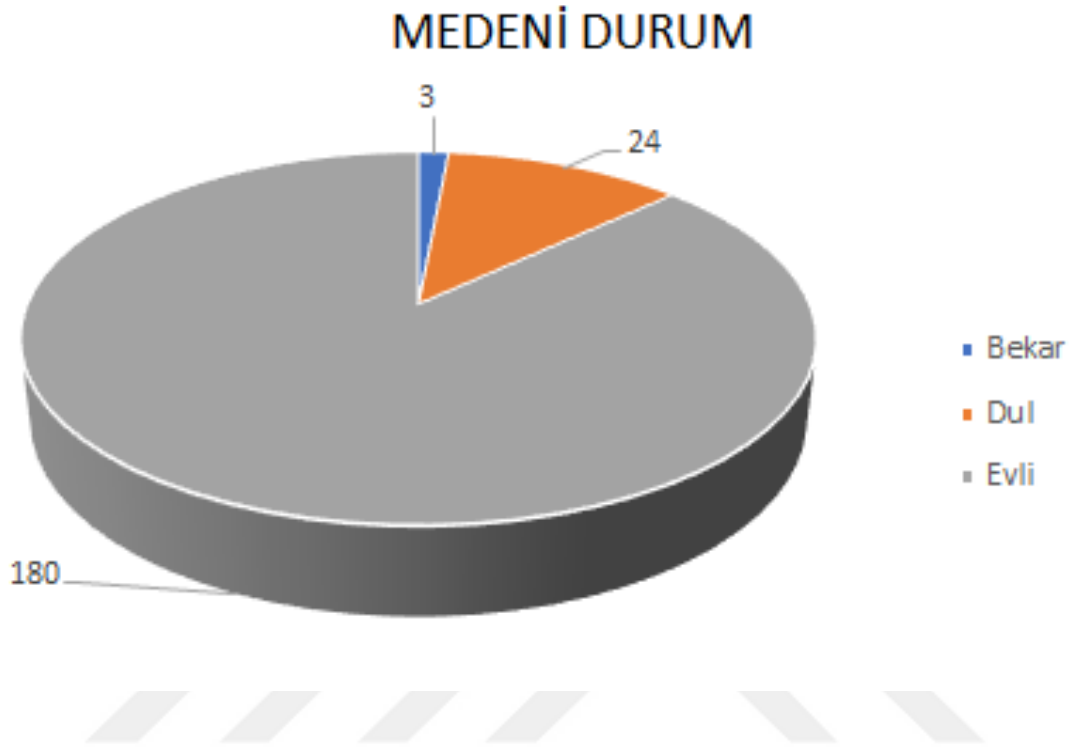
Tablo 2. devamı

Sıra	Ad Soyad	Yaş	Meslek	Kod
192	Cengiz Parlak	70	Emekli	192TOP
193	Mustafa Keşmer	33	Serbest Meslek	193TOP
194	Perihan Soylu	81	Ev Hanımı	194TOP
195	Elif Ertan	73	Ev Hanımı	195TOP
196	Ahmet Ertan	75	Emekli	196TO
197	Abdüssamed Say	82	Emekli	197PE
198	Salih Say	82	Emekli	198PE
199	Züleyha Ahraz	40	Ev Hanımı	199PE
200	Vahide Çapkın	72	Ev Hanımı	200PE
201	Vedat Özkara	55	Serbest Meslek	201KUY
202	İsmet Küpeli	52	Muhtar	202KUY
203	İbrahim Özarslan	69	Emekli	203KRC
204	Tahir Say	60	Emekli	204KRC
205	Mesut Baş	44	Serbest Meslek	205KRC
206	Fatma Akman	60	Emekli	206KI
207	Tuba Yılmaz	34	Ev Hanımı	207KI

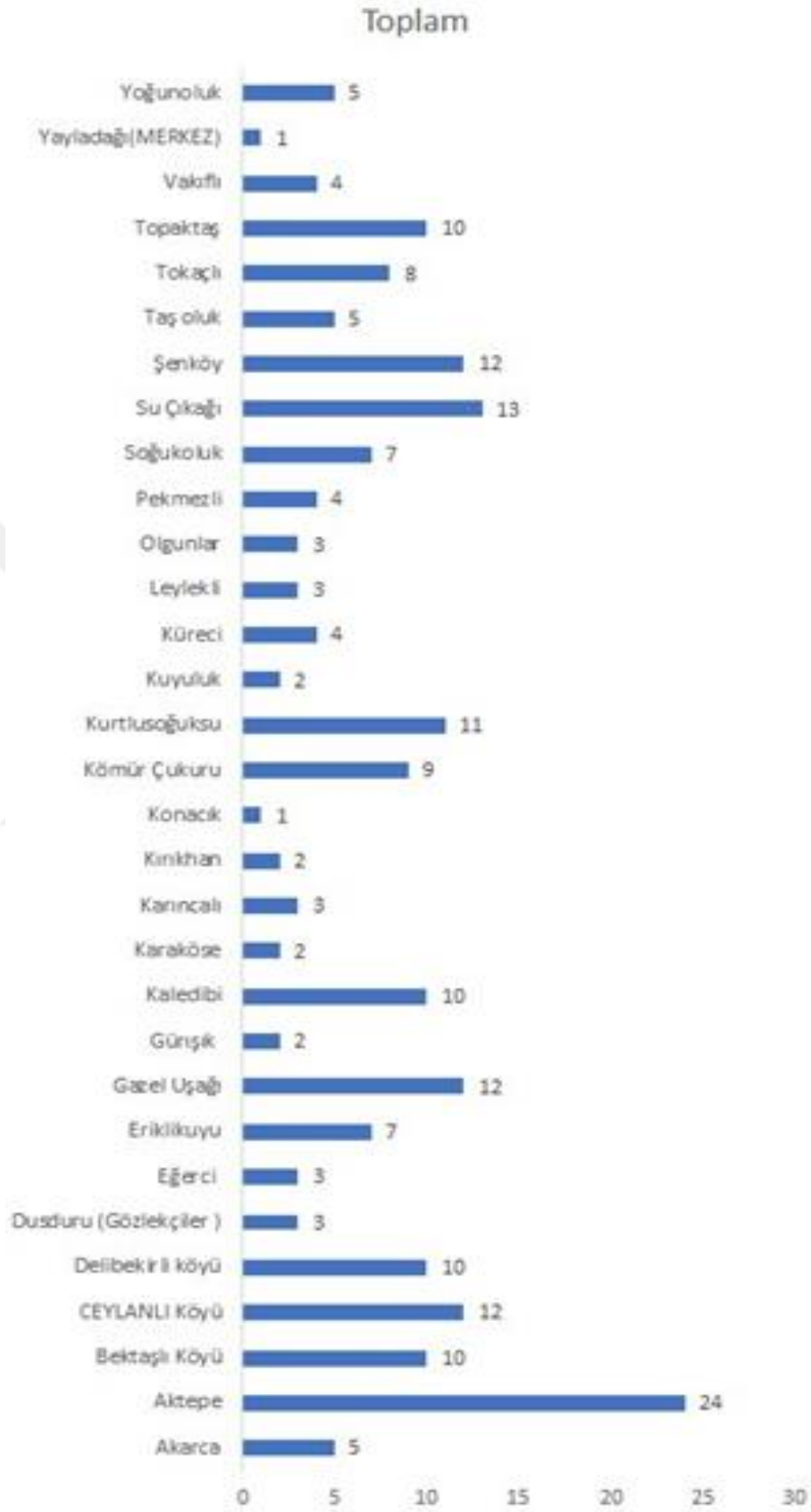
Tablo 3. Çalışmada yararlanılan kaynak kişilerin cinsiyete göre dağılımı

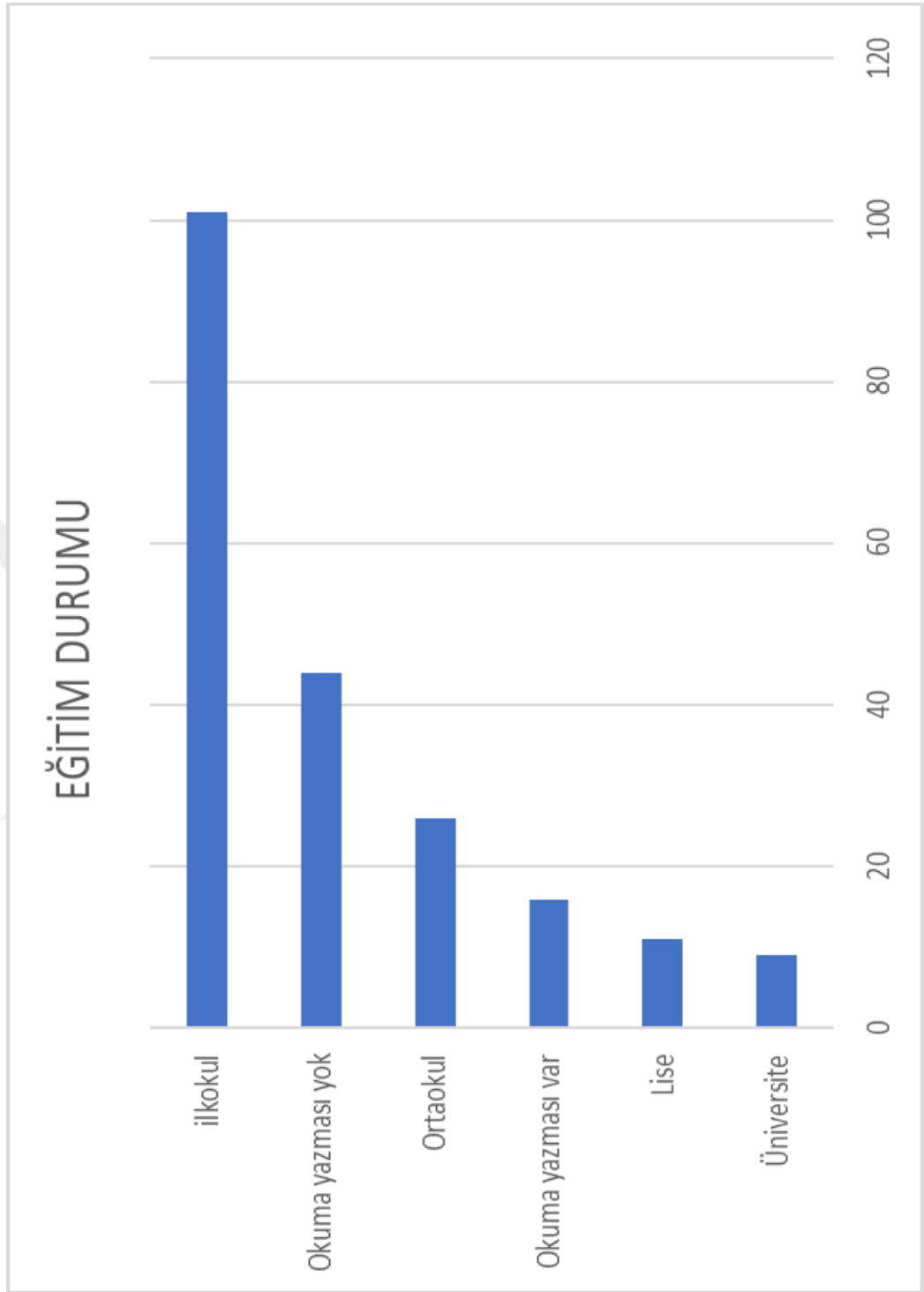
Tablo 4. Çalışmada yararlanılan kaynak kişilerin medeni durumlarına göre dağılımı

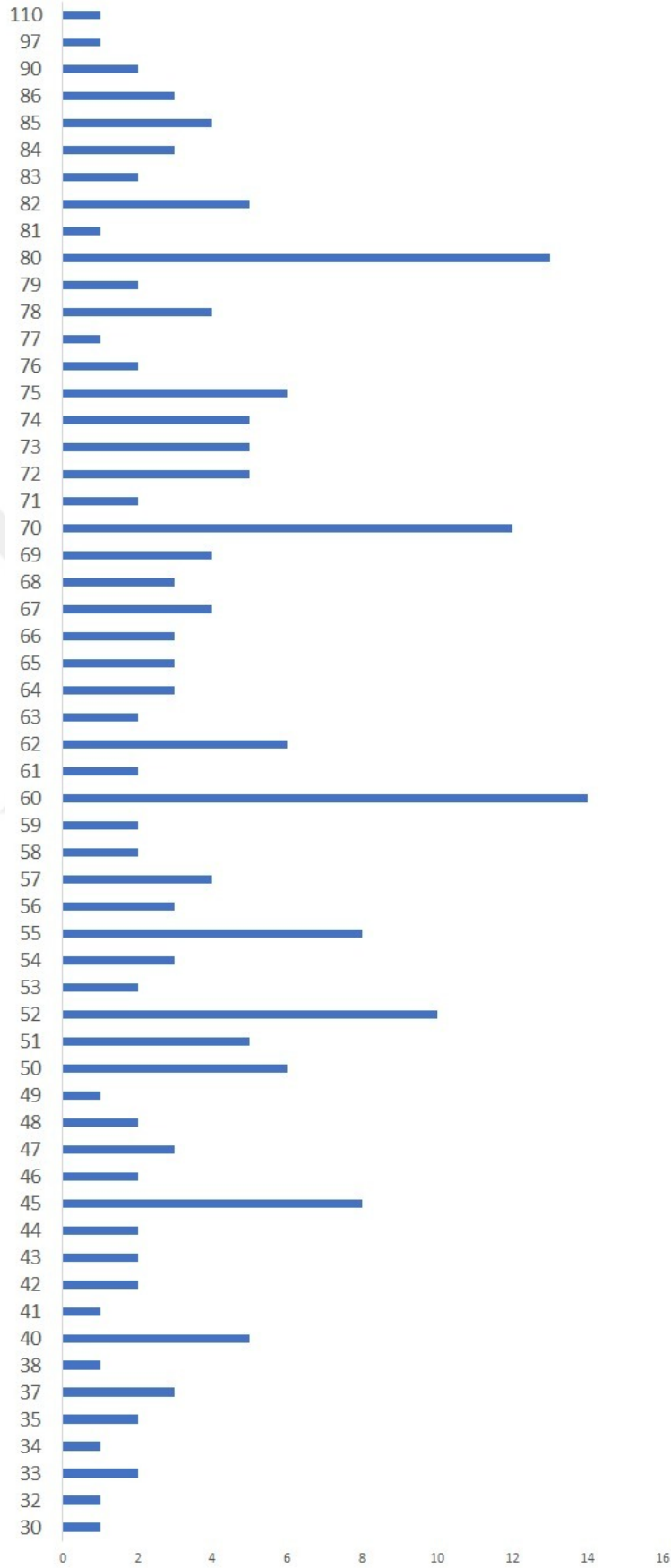
Tablo 5. Çalışmada yararlanılan kaynak kişilerin yaşa göre dağılımı

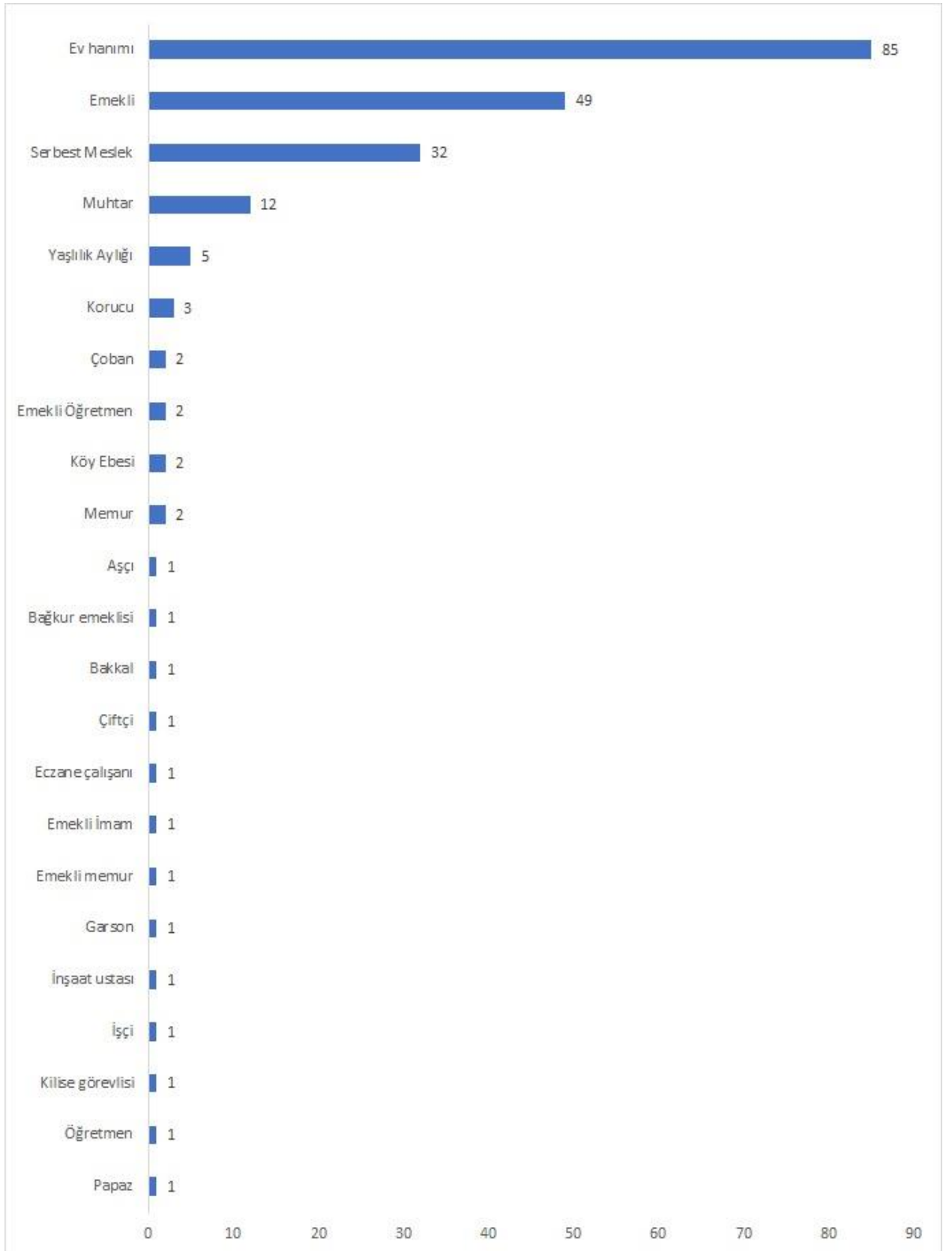
Tablo 6. Çalışmada yararlanılan kaynak kişilerin eğitim durumuna göre dağılımı

Tablo 7. Çalışmada anket yapılan kişilerin yaşadıkları yerlere göre dağılımı

Tablo 8. Çalışmada yararlanılan kaynak kişilerin mesleklerine göre dağılımı

4. BULGULAR

4.1. Hatay İlinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler

Adoxaceae

4.1.1. *Sambucus ebulus* L.

Şekil 7. *Sambucus ebulus* L.

Yöresel Adı: Mürver (CE), zirot (KA), telli sultan (KA, PE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak, dal, meyve

Herbaryum Kodu: AH766

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kaşıntıda, taze yaprak haricen sürülür. (110KA)
2. Kısırlıkta, meyve ve dallarından dekoksion yapılır, oturma banyosu yapılır. (115KA)
3. Kısırlıkta, meyveler yenir. (115KA)
4. Kabızlıkta, meyveler yenir. (197PE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar:Sızı rahatsızlıkları (9)

Amaranthaceae

4.1.2. *Beta vulgaris* L.

Şekil 8. *Beta vulgaris* L.

Yöresel Adı: Kırmızı pancar (SU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Çıbanda, yaprak hafifçe ısıtılır, haricen sarılır. (87SU)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

4.1.3. *Spinacia oleracea* L.

Şekil 9. *Spinacia oleracea* L.

Yöresel Adı: Ispanak (CE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. İshalde, çiğ ıspanak yaprakları yenir. (4CE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

Amaryllidaceae

4.1.4. *Allium cepa* L.

Şekil 10. *Allium cepa* L.

Yöresel Adı:

Soğan

(CE,AK,BE,SU,SO,AKC,ŞE,CE,AK,BE,SU,SO,AKC,ŞE,ER,KÖ,TOP, KU,LE,PE,DE,GA,GÜ,KA,OL)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Bulbus (Soğan), Soğan kabuğu

Herbaryum Kodu:

V0000016561I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Çıbanda, közlenmiş bulbus haricen sarılır. (1CE, 15AK, 22AK, 25AK, 32AK, 54BE, 56BE, 58BE, 91SU, 94SU, 105SO, 120AKC, 126ŞE, 142ER, 182KÖ, 187TOP, 189TOP, 194TOP)
2. Çıbanda, bamya dövülür, çıbana bağlanır, çıban akar, daha sonra közlenmiş soğan haricen sarılır. Not: Bu uygulama kara çıban için yapılır. (35AK)
3. Çıbanda, soğan közlenir, içine sabun konulur, haricen sarılır. (19AK, 81KU)
4. Çıbanda, soğan dövülüp, odun külüyle karıştırılır, haricen sarılır. (158LE)
5. Dolamada, soğan közlenir, haricen sarılır. (11CE, 24AK, 43DE, 140ER, 199PE)
6. Dolamada, kabuk hafifçe pişirilir, haricen sarılır. (76KU, 105SO)
7. Kuduzda, kuduz belirtileri gösteren kişi bir yere kapatılır, iki üç çuval soğan yedirilir. (1CE)

8. Köpek ısırmasında, taze soğan dövölüp ezilir, haricen sarılır. (94SU)
9. Kısırlıkta, soğan közlenir, vajinaya fitil olarak uygulanır. (6CE)
10. Kısırlıkta, doğadaki tüm yeşil otlar toplanır, soğan kabuğuyla karışım(15) hazırlanıp infüzyon yapılır, oturma banyosu uygulanır. (61GA)
11. Kısırlıkta, soğan pişirilir, kuyruk yağı eritilir, keçi yününe sarılıp yorgan ipliyle bağlanır, ipin ucu uzun bırakılır, yapılan fitil vajinada bir hafta kalır, ip yardımıyla çıkartılır. (155GÜ)
12. Kısırlıkta, karışım (20) halinde bulbustan infüzyon yapılır, oturma banyosu uygulanır. (160LE)
13. Baygınlıkta, soğan koklatılır. (44DE)
14. Yanıkta, soğan közlenir, haricen sarılır. (66GA)
15. Yanıkta, soğanın suyu sıkılır, haricen sürülür. (120AKC)
16. İshalde, soğandan infüzyon yapılır, içilir. (70GA)
17. Kulak ağrısında, soğan dövölüp suyu sıkılır, kulağa damlatılır. (87SU, 106SO, 107SO, 158LE)
18. Kulak ağrısında, soğanın en dış zarı zeytinyağında pişirilir, kulağa damlatılır. (127ŞE)
19. Diş ağrısında, soğan dövölüp suyu sıkılır, diş pamukla konur. (91SU, 111KA)
20. Baş ağrısında, soğanın suyu sıkılır, içilir. (110KA)
21. Yarada, soğan közlenir, haricen sarılır. (112KA)
22. Yılan akrep sokmasında, soğanın suyu sıkılır, haricen sürülür. (135ŞE)
23. Saçkırande, soğan ikiye ayrılır, haricen sarılır. (139OL)
24. Nasırda, soğan dövölüp, odun külüyle karıştırılır, haricen sarılır. (158LE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Kulak çınlaması (10), yara temizleme, iltihap , öksürük, göz zayıflığı, dolama, arpacık,astım (11)

4.1.5. *Allium sativum* L.

Şekil 11. *Allium sativum* L.

Yöresel Adı:

Sarımsak

(CE,ŞE,ER,KÜ,DE,AK,GA,KU,SU,SO,KA,KAR,GÜ,YA,KÖ,TO,
FE,EĞ,TO,KRC,TA,AKC,DU,BE,LE,AKC,VA,YO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Bulbus (Diş)

Herbaryum Kodu:

-

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Saçkıranda, bulbus dövülür, tuz ve zeytinyağı karıştırılır, haricen sürülür. Not: Uygulanacak bölge temiz bir zımparayla kanatılır. (1CE, 134ŞE, 142ER)
2. Saçkıranda, bulbus dövülüp ezilir, haricen sarılır. Uygulanacak bölge temiz zımparayla kanatılır. (38KÜ, 43DE, 15AK, 16AK, 20AK, 26AK, 33AK, 43DE, 62GA, 64GA, 68GA, 77KU, 97SU, 103SO, 109SO, 110KA, 146ER, 147KAR, 156GÜ,157YA, 185KÖ,187TOP)
3. Saçkıranda, bulbus rendelenir, yumurta akıyla karıştırılır. Haricen sarılır. (197FE)
4. Saçkıranda, bulbus dövülür, ezilir ve defne yağıyla (har zeyti)karıştırılır. Haricen sürülür. (152EĞ)
5. Saçkıranda, bulbus dövülür, ezilir içine barut ve ispiroto eklenir. Haricen sarılır (107SO, 184KÖ)
6. Yanıkta, mum eritilir, bulbus dövülüp kavrulur, karışım haricen sürülür. (10CE)
7. Yanıkta, bulbus ezilir, gül suyu ile karıştırılır. Haricen sürülür. (177TO)
8. Diz ağrısında, bulbus tuzla dövülür, haricen dizlere sarılır. (10CE)

9. Dolamada, bulbus dövölüp ezilir, haricen sarılır. (22AK)
10. Baygınlıkta, sarımsak koklatılır. (34AK)
11. Göz kaşıntısı ve ağrısında sarımsak dövölüp, ezilir. Haricen sürölür. (111KA, 203KRC)
13. Arpacıkta (it dirseği), Sarımsak ezilir, meşe külü ve tavuk pisliğiyle karıştırılır. Haricen sürölür. (121AKC)
14. İshalde, bulbus közlenir, yenir. (43DE)
15. Mayasılda, bulbus hafifçe ezilir, yutulur. (45DE)
16. Mayasılda, karışım halinde bulbus dövölür, ezilir haricen sürölür. (176TO)
17. Kulak çınlamasında, bulbus dövölerek ezilir, kulağa damlatılır. (45DE)
18. Kulak ağrısında, bulbus yağda kavrulur, oluşan yağ kulağa damlatılır. (55BE)
19. Sinirde (siğil), bulbus dövölür, ezilir, haricen sarılır. (73KU)
20. Diş ağrısında, bulbus hafifçe ezilir, ağrıyan dişe konur. (76KU, 90SU, 117KA, 150DU, 160LE, 192TOP)
21. Kalp, damar tıkanıklığında 3 limon sıkılır, 12 diş sarımsak, 4 aspirin dövölür eklenir karışım güneş görmeyen bir yerde 15 gün bekletilir. (103SO)
22. Çıbanda bulbus dövölüp ezilir. Haricen sarılır. (121AKC)
23. Böbrek taşında karışım (26) halinde bulbus rendelenir, yenir. (121AKC)
24. Uykusuzlukta, yatılan yere sarımsak konur. (125ŞE)
25. Sarılıkta, sarılık olan bebeğe sarımsaktan kolye yapılır. (126ŞE)
26. Sarılık, bulbus dövölüp, ezilir. Haricen sarılır. Not: Kulak arkası jiletle kanatılır, bulbus buraya uygulanır. (142ER)
27. Sarılık, bulbus dövölüp, ezilir ve tuzla karıştırılır. Haricen sarılır. Not: Uygulamadan önce kaş ortası, kulak arkası, bingıldak jiletle kanatılır, bulbus buraya uygulanır. (176TO, 204KRC)
28. Köpek ısırmasında bulbus dövölür, zeytinyağı ve tuzla karıştırılır. (130ŞE)
29. Bel ağrısında, karışım karışım halinde(6) bulbus ve aspirin dövölür, içine ve tuz eklenir. Bir gece ayazda bekletilir. Haricen sarılır. (152EĞ)
30. Bel ağrısında, karışım halinde(5) bulbus dövölüp, ezilir. Haricen sürölür. (176TO)
31. Kısırlıkta, karışım halinde(20) bulbustan infüzyon yapılır, oturma banyosu yapılır. (160LE)
32. Gazda, bulbus yemeklere katılır,yenir. (162VA)
33. Tansiyonda, bulbus iğne ile delinir. Her sabah aç karnına yutulur. (166YO, 178KÖ, 184KÖ)

34. Kısırlıkta, bulbus maydanoz herbasıyla dövölüp, ezilir. Eritilmiş tereyağı ile karıştırılır. Karışım koyun yününe dökölür, vajinaya yerleştirilir. (167YO)

35. Boğaz ağrısında, bulbus dövölüp, ezilir ve yenir. (190TOP)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Tansiyon düşürücü, iştah açıcı, antibiyotik, saçkıran tedavisi kurt düşürücü (10), yüz ve vücut lekeleri giderici, siğil, nasır,kulak ağrısı (11)

Anacardiaceae

4.1.6. *Pistacia palaestina* Boiss.

Şekil 12. *Pistacia palaestina* Boiss.

Yöresel Adı: Menengiç (CE,KA,KÖ,ŞE,TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Dal, meyve (tohum), yağ

Herbaryum Kodu: AH752

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Şeker hastalığında, karışım halinde daldan (1) infüzyon yapıp, içilir. (2CE)
2. Öksürükte, tohumlar öğütülüp, dekoksion yapılır. (113KA, 186KÖ)
3. Öksürükte, yağı içilir. (130ŞE)
4. Öksürükte, menengiç helvası incirle dövülüp yedirilir. (130ŞE)
5. Baş ağrısında, olgunlaşmış meyveler yenir. (170TO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar : Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı

4.1.7. *Rhus coriaria* L.

Şekil 13. *Rhus coriaria* L.

Yöresel Adı: Sumak (CE,AK,GA,KU,TA,SU,ŞE,TO,KÖ,KRC)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Tohum, dal, reçine

Herbaryum Kodu: V0000005916I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Şeker hastalığında, karışım halinde (1) dal ve tohumundan dekoksasyon yapılır. (2CE)
2. Ayak yaralarında, sumak yaprağının infüzyonu yapıp, haricen ayak banyosu yapılır. (2CE)
3. İshalde, tohumundan dekoksasyon yapılır, içilir. (11CE)
4. Topuk dikeninde, karışım halinde (3) sumak dalı dövülür, haricen sarılır. (12CE)
5. Köpek ısırmasında, tohum suda bekletilir, tuz eklenir, haricen sürülür. (27AK)
6. İshalde, tohumdan hazırlanan sumak ekşisi içilir. (71GA, 80KU, 83TA)
7. Kalp damar tıkanıklıklarında, tohumdan dekoksasyon yapılır, içilir. (94SU)
8. Diş ağrısında, sumak dalı ve tohumundan dekoksasyon yapılır, ağızda gargara yapılır. (125ŞE)
9. Diş ağrısında, sumak sakızı (reçine) haricen diş konulur. (132ŞE, 174TO, 175TO, 181KÖ)
10. Mayasılta, tohumdan hazırlanan sumak ekşisi haricen sürülür. (205KRC)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Ağız yaraları (12), diş eti iltihabı, yüksek kolesterol, dezenfektan, ayak kokusu, ağız ağrısı, pamukçuk (13)

Apiaceae

4.1.8. *Carum carvi* L.

Şekil 14. *Carum carvi* L.

Yöresel Adı: Kimyon (AK, DE, SU, ER, YO, TO, KÖ, CE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Tohum

Herbaryum Kodu: AH564

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Mide ağrısında, karışım halinde (4) öğütülmüş tohum yenir. (36AK)
2. Gazda, tohumdan dekoksion yapılır, içilir. (46DE)
3. Mide ağrısında, öğütülmüş tohum 1 çay kaşığı yenir. (48DE)
4. Mide bulantısında, tohumdan dekoksion yapılır, içilir. (89SU)
5. Diş ağrısında, öğütülmüş tohum dişe konur. (95SU)
6. Mide ağrısında, tohum ağızda çiğnenir. (146ER)
7. Bel ağrısında, karın ağrısında, incinmelerde, çıkıkta; karışım halinde (7) öğütülmüş tohum zeytinyağında hafifçe pişirilir, karışıma un eklenir, haricen sarılır. (169YO)
8. Eziklerde, karışım halinde (23) öğütülmüş tohum, zeytinyağında hafifçe pişirilir, haricen sarılır. (173TO)
9. Kulak ağrısında, tohum zeytinyağında kavrulup, bir tülbent yardımıyla süzülür, kulağa damlatılır. (180KÖ)
10. Mide ağrısında, kabaca parçalanmış nane herbasından ve kimyon tohumundan dekoksion yapılır, içilir. (8CE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar:Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

4.1.9. *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill

Şekil 15. *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill

Yöresel Adı: Maydanoz (CE,TA,YA,ŞE,YO,KI,DE,KA,TO,BE,KO,AK,SU,KU,KÖ,AKC,DU,PE,TOP)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kısırlıkta, herbadan infüzyon yapılır, içilir. Not: Hamilelik çayı diye bilinir. (12CE)
2. Kısırlıkta, herbadan infüzyon yapılır, oturma banyosu yapılır. (85TA, 157YA)
3. Kısırlıkta, herba ince ince kıyılır, karışıma (18) eklenir, karışım koyun yünü içine konulur, vajinaya yerleştirilir. (136ŞE)
4. Kısırlıkta, sarımsak bulbusları ve herba dövülerek ezilip, erimiş tereyağı ile karıştırılır, karışım bir koyun yününe koyulur, vajinaya yerleştirilir. (167YO)
5. Kısırlıkta, herba sütle dekoksiyon yapılır, oturma banyosu yapılır. (207KI)
6. Kısırlıkta, maydanoz lapa yapılır, un ve tuzla karıştırılıp fitil yapılır. (207KI)
7. İdrar tutukluğunda, herbadan infüzyon yapılır, içilir. (45DE, 118KA, 171TO)
8. Diş ağrısında, taze herba çiğnenir. (48DE)
9. İdrar yolu iltihabında, karışım halinde (24) herbadan infüzyon yapılır, oturma banyosu yapılır. (54BE)
10. Diz ağrısında, herba doğranır, süt unla karıştırılır, hafifçe pişirilir, haricen sarılır. (80KO)

11. Mide ağrısında herbadan infüzyon yapılır, içilir. (14AK)
12. Hazımsızlıkta, herbadan infüzyon yapılır, içilir. (87SU)
13. Böbrek ağrısında, herbadan infüzyon yapılır, içilir. (102KU, 116KA, 166YO, 185KÖ)
14. Boğaz ağrısında, karışım halinde (5) herbadan dekoksiyon yapılır, içilir. (121AKC)
15. Mayasılada, herba ve incir yaprağı birlikte dövülür, balla karıştırılıp hap şeklinde küçük preperatlar hazırlanır, yutulur. 4-5 gün sabah akşam uygulanır. (16AK)
16. İstenmeyen gebelikte, bir demet herbadan infüzyon yapılır, bir hafta boyunca içilir. (149DU, 199PE)
17. Böbrek ağrısında, karışım halinde (27) herbadan infüzyon yapılır, içilir. (26AK)
18. Bel ağrısında, herba dövülüp ezilir, haricen sürülür. (176TO)
19. İdrar tutukluğunda, limon meyvesi herbayla infüzyon yapılır, içilir. (194TOP)
20. Adet düzensizliğinde, herbadan infüzyon yapılır, içilir. (35AK)
21. İdrar yolu iltihabında, herbadan infüzyon yapılır, içilir. (43DE, 88SU)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Böbrek ve mesanedeki taş ve kumları düşürücü, iltihaplı yaralar, soğan ve sarımsak kokusunu gidermek (11), idrar yolu iltihabı, mide rahatsızlıkları, gaz giderici, şeker hastalığı, süt artırıcı, zayıflatıcı (10)

4.1.10. *Pimpinella anisum* L.

Şekil 16. *Pimpinella anisum* L.

Yöresel Adı: Anason (AK,KA,TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Tohum

Herbaryum Kodu: V0000009392I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Uykusuzlukta, tohumdan dekoksiyon yapılır ve içilir. (35AK)
2. Pamukçukta, tohumdan dekoksiyon yapılır, haricen sürülür. (111KA)
3. Baş ağrısında, tohumdan dekoksiyon yapılır ve içilir. (170TO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Sancı giderici (bebekler için) (14)

Apocynaceae

4.1.11. *Nerium oleander* L.

Şekil 17. *Nerium oleander* L.

Yöresel Adı: Ağacık (CE, AK, TOP), zakkum (CE, GA, TA, SO, ŞE), ağarcık (TOP), ağı (OL)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Legümen tipi meyve, dal, yaprak, kök, çiçek

Herbaryum Kodu: AH050

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Doğum lekelerinde, legümen tipi meyvelerin infüzyonu yapılır, lekeler sürülür. (1CE)
2. Siğilde, dalı kırılıp sütü damlatılır. (16AK, 191TOP, 187TOP)
3. İstenmeyen gebelikte, yapraklardan infüzyon yapılır ve içilir. Not: Dikkatli kullanılmalıdır, zehirlidir. (35AK)
4. Çıbanda, yapraklarından infüzyon yapılır haricen sürülür. (66GA)
5. Geçmeyen yaralarda, kök çizilip acı suyu çıkarılıp, çıkan su haricen yaraya sarılır. (83TA)
6. Sinek kovucu olarak dalı eve asılır. (130ŞE)
7. Sinek kovucu olarak çiçek ve yaprak su dolu fiçıda bir ay bekletilir, haricen istenilen yere sıkılır. (196TOP)
8. Uyuzda, kökten dekoksiyon yapılır, haricen sürülür. (138OL)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hemoroit, romatizma (10) ve kanser(15)

Araceae

4.1.12. *Arum dioscoridis* Sm.

Şekil 18. *Arum dioscoridis* Sm.

Yöresel Adı: Dağ pancarı (CE, DE, BE, SU, KA, ŞE, TOP),
gavur pancarı (BE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yumru, tohum, yaprak

Herbaryum Kodu: V0000016460I

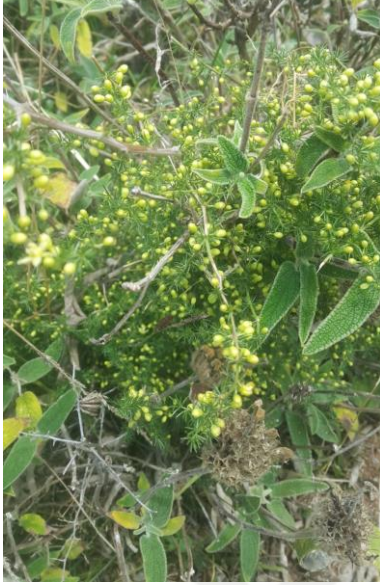
Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Bağırsak kurdunda, yumru pişirilip yenir. (8CE, 191TOP)
2. Sedefte, yapraklardan yemek yapılır. 3-4 adet tohum yutulur. (41DE)
3. Baş ağrısında, haricen taze yaprak başa sarılır. (41DE, 90SU)
4. Mayasıda, günde 2-3 adet tohum yutulur. (44DE, 57BE, 88SU, 192TOP)
5. Mayasıda, yaprakları yemek olarak pişirilir, yenir. (116KA, 51BE)
6. Mayasıda, tohumlar olgunlaşınca kurutulur, her gün 2-3 adet yutulur. (127ŞE)
7. Mayasıda, yapraklar infüzyon yapılır ve içilir. (130ŞE)
8. Mayasıda, tohumlar dövülüp ezilir, haricen sarılır. (195TOP)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Mayasıl (15),hemoroid (10), gastrit, kurt düşürücü (16)

Asparagaceae

4.1.13. *Asparagus acutifolius* L.

Şekil 19. *Asparagus acutifolius* L.

Yöresel Adı: Demirdelen (SO, TOP, PE, CE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH743

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Öksürükte, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (109SO)
2. Böbrek taşında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (190TOP)
3. Astımda, tütün gibi sarılıp, sigara gibi içilir. (197PE)
4. Alt ıslatmalarda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (199PE, 11CE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: idrar söktürücü, böbrek taşı ve kum düşürücü, prostat hastalıkları (10)

4.1.14. *Ruscus aculeatus* L.

Şekil 20. *Ruscus aculeatus* L.

Yöresel Adı: Tavşan memesi (KU, CE), kızlar leylimi (CE), kızlar elması (SO, ŞE), tavşan topuğu (CE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Kök, meyve

Herbaryum Kodu: AH742

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Böbrek taşında, kökünden dekoksasyon yapılır, haricen içilir. (132ŞE, 10CE, 108SO, 5CE, 6CE)
2. Böbrek taşında, meyveleri yenir. (132ŞE)
3. Saç dökülmesinde, meyveler pekmez kıvamına gelene kadar dekoksasyon yapılır, yenir. (201KUY)

Çevre illerde yapılan çalışmalar:Böbrek taşı, idrar söktürücü, kum düşürücü, nefes darlığı ve astım (10)

Aspleniaceae

4.1.15. *Asplenium* sp.

Şekil 21. *Asplenium* sp.

Yöresel Adı: Karabacak Otu (CE,ŞE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Soğuk algınlığında, karışım (31) infüzyon yapıp, içilir. (2CE).
2. Siğilde, infüzyon yapıp, içilir (127ŞE).

Çevre illerde yapılan çalışmalar:İshal, sistit (17)

Asteraceae

4.1.16. *Achillea* sp.

Şekil 22. *Achillea* sp.

Yöresel Adı: Civan Perçemi (KA,PE,TO), Baytıran (BE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Mantarda, herba kavrulup dövülür ve çam katranı eklenir, haricen sarılır. (118KA)
2. Adet düzensizliğinde, infüzyon yapılır içilir. (199PE)
3. Baş ağrısında, herbadan infüzyon yapılır, nazal olarak alınır. Not: Fazla kullanımında ağrı şiddeti artar. (111KA)
4. İdrar yolları iltihabında, karışım halinde (24) infüzyon yapılır, oturma banyosu yapılır. (54BE)
5. Doğum sonrasında, karışım halinde (35) herbadan avuç alınıp dövülüp tuz eklenir. Bebeğin tüm vücudu haricen sarılır. (173TO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

4.1.17. *Centaurea lycopifolia* Boiss. & Kotschy

ENDEMİK

Şekil 23. *Centaurea lycopifolia* Boiss. & Kotschy

Yöresel Adı: Amanos sarıbaşı (AK)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak

Herbaryum Kodu: AH720

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Baş ağrısında taze yaprak çiğnenir. (17AK)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

4.1.18. *Centaurea solstitialis* L. subsp. *solstitialis*.

Şekil 24. *Centaurea solstitialis* L. subsp. *solstitialis*.

Yöresel Adı: Çakır diken (BE, CE, AK, DE, GA), akkız (BE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH721

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Dolamada, herba dövülür, süt un tuz eklenir, bir bulamaç hazırlanır, haricen sarılır. (8CE, 30AK)
2. Yarada, herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (14AK, 31AK, 35AK, 36AK, 44DE, 64GA)
3. Kanamada, herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (16AK, 60BE)
4. Köpek ısırmasında, herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (24AK)
5. Çıbanda, herba dut yaprağıyla beraber dövülür, hafifçe zeytinyağı ile pişirilir. Not: Bu karışıma hava bulamacı denir. (31AK, 51BE, 65GA)

Çevre illerde yapılan çalışmalar:Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

4.1.19. *Cichorium intybus* L.

Şekil 25. *Cichorium intybus* L.

Yöresel Adı: Hindiba (TOP)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Tohum

Herbaryum Kodu: AH685

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Çıbanda, tohum dövülerek ezilir, haricen sarılır. (196TOP)

Çevre illerde yapılan çalışmalar:Mide kasılmaları, gastrit (10)

4.1.20. *Inula viscosa* (L.) Aiton.

Şekil 26. *Inula viscosa* (L.) Aiton.

Yöresel Adı: Çakal otu (CE, AK, KÜ, DE, BE, TA, SU, SO), yerce (ŞE)
yerge (ŞE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH658

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Diz ağrısında, herbadan infüzyon yapılır, oturma banyosu yapılır. (11CE)
2. Sinüzitte, herbadan infüzyon yapılır, nazal yolla alınır. (21AK)
3. Mayasıda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (39KÜ, 42DE, 55BE, 58BE, 84TA, 184KÖ)
4. Mayasıda, haricen taze herba sürülür. (108SO)
5. Mayasıda, herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (131ŞE)
6. Mayasıda, herba dövülüp hap haline getirilip yutulur. (129ŞE)
7. Baş ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (39KÜ)
8. Sarılık, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (97SU)
9. Bel ağrısında, herba haşlanıp lapa yapılır, haricen sarılır. (106SO)
10. Kaşıntıda, herba dövülerek ezilir, tülbentle suyu çıkarılır, bir gece ayazda bırakılır, haricen sürülür. (136ŞE, 156GÜ)
11. Böbrek taşında, herba dövülüp ezilir, bir tülbentle ezilip suyu çıkarılır ve içilir. (131ŞE)
12. Astımda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (131ŞE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar:Astım ve nefes darlığı, iltihaplı yara ve çıban, böbrek taşı, hayvanlarda ishal (10), mide ve deri, mantar, basur hastalıkları,yara kapatıcı, ağrı dindirici ve kan durdurucu (18)

4.1.21. *Helichrysum stoechas* (L.) Moench

Şekil 27. *Helichrysum stoechas* (L.) Moench

Yöresel Adı: Altın başak (AK, TOP), yılan çiçeği (SU, KU, SO), sancı otu (ER), yayla çiçeği (AK)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı), çiçek

Herbaryum Kodu: AH664

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kulak ağrısında, herbadan infüzyon yapılır, buharı kulağa uygulanır. Not: İnfüzyon asla damlatılmaz. (115KA)
2. Mide ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. Not: Her sancıda kullanılır. (142ER, 101KU)
3. İdrar tutukluğunda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (93SU, 35AK)
4. Böbrek taşında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (105SO, 107SO, 25AK, 61GA)
5. İdrar yolu iltihabında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (28AK)
6. Bağırsak kurdunda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (100KO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar :Mide ve bağırsak hastalıkları, böbrek taşı, öksürük
(10)

4.1.22. *Lactuca serriola* L.

Şekil 28. *Lactuca serriola* L.

Yöresel Adı: Orak otu (ŞE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: V0000021031I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Çıbanda, herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (133ŞE)
2. Kanamada, herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (133ŞE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Karaciğer hastalıkları (19) egzema ve deri kaşıntısı (10)

4.1.23. *Taraxacum officinale* L.

Şekil 29. *Taraxacum officinale* L.

Yöresel Adı: Kara hindiba (AKC)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH616

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Siğilde, herba ikiye ayrılınca çıkan süt haricen sürülür. (122AKC)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

4.1.24. *Xanthium strumarium* L.

Şekil 30. *Xanthium strumarium* L.

Yöresel Adı: Pıtrak (CE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1.Kanamada, karışım halinde (34) taze herba dövölüp haricen sarılır. (11CE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

4.1.25. *Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum*

Şekil 31. *Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum*

Yöresel Adı: Deve diken (BE,ŞE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Akenleri

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Mayıs'da, akenlerinden infüzyon yapılır, bir gece bekletilir ve içilir. (59BE)
2. Sigara bırakmak isteyenler için, akenlerin içinden çıkan süt içilir. (134ŞE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Romatizma ağrıları (15)

Betulaceae

4.1.26. *Corylus avellana* L.

Şekil 32. *Corylus avellana* L.

Yöresel Adı: Fındık (TOP)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve

Herbaryum Kodu: V0000015866I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Boğaz ağrısında, fındık kabuğuyla ısıtılır, meyve yenir. (191TOP, 194TOP)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

Boraginaceae

4.1.27. *Alkanna confusa* Sam. ex Rech.f.

Şekil 33. *Alkanna confusa* Sam. ex Rech.f.

Yöresel Adı: Hava Civa Otu (AKC,ŞE,KÖ,KU.TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Kök

Herbaryum Kodu: AH557

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Sedef hastalığında, karışım halinde (11) bir tutam parçalanmış kök karışıma eklenir, haricen sürülür. (122AKC)
2. Kulak ağrısında, kök hafifçe zeytinyağında kavrulur, kulağa damlatılır. (132ŞE)
3. Cilt çatlamasında, kökünden dekoksasyon yapılır, içine tereyağı katılır, haricen sarılır. (178KÖ, 181KÖ)
4. Mantarda, kökten dekoksasyon yapılır ve içilir. (182KÖ)
5. Eziklerde, kök dövülerek ezilir, haricen sarılır. (84KÖ)
6. Yaralarda, kökünden dekoksasyon yapılır, haricen sürülür. (101KU)
7. Sivilcelerde, kökten dekoksasyon yapılır, tereyağı eklenip, krem hazırlanır, haricen sürülür. (170TO)
8. Nasırda, kök dekoksasyon yapılır, içine zeytinyağı katılır, haricen sarılır. (178KÖ)
9. Sedefte, kökten dekoksasyon yapılır, haricen yıkanılır. (179KÖ)
10. Bronşitte, karışım halinde(28)kökünden dekoksasyon yapılır ve yenir. (179KÖ)
11. Yaralarda, kök dövülerek ezilir, içine kükürt ve zeytinyağı eklenir, haricen sürülür. (181KÖ)
12. Öksürükte, kök sütte dekoksasyon yapılır, mezdehe sakızıyla karıştırılır ve içilir. (181KÖ)
13. Boğaz ağrısında, kök dekoksasyon yapılır zeytinyağı ile karıştırılır, boğaza haricen sarılır. (132ŞE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Yara,bacak şişliği, kulak ağrısı,pişik göz şişliği göz iltihapları nezle ve sinüzit (20)

Brassicaceae

4.1.28. *Brassica oleracea* L. var. capitata

Şekil 34. *Brassica oleracea* L. var. capitata

Yöresel Adı: Lahana (AK,GA,KÜ,DE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Baş ağrısında, özellikle siyah yaprakları başa haricen sarılır. (35AK, 70GA, 35AK)
2. Romatizmada, özellikle siyah yaprakları ağrıyan yere haricen sarılır. (37KÜ 46DE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

4.1.29. *Nasturtium officinale* R.Br.

Şekil 35. *Nasturtium officinale* R.Br.

Yöresel Adı: Su Teresi (PE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Şeker hastalığında, taze herba yenir. (199PE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Cinsel gücü arttırıcı, güç arttırıcı, hipoglisemik (10)

Cactaceae

4.1.30. *Opuntia ficus-barbarica* A.Berger

Şekil 36. *Opuntia ficus-barbarica* A.Berger

Yöresel Adı: Papuç inciri (DE, KA, TOP), kürek inciri (ŞE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Dikenli meyvesi, yaprak

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Diz ağrısında, yaprak ikiye ayrılır, dikensiz kısmı ağrıyan yere haricen sarılır. (45DE, 113KA, 134ŞE)
2. Mide ağrısında, meyve yenir. (195TOP)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Mide ağrısı, hemeroit (21)

Cannabaceae

4.1.31. *Cannabis sativa* L.

Şekil 37. *Cannabis sativa* L.

Yöresel Adı: Kenevir (KRC, KU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Şeker hastalığında, herba dövülüp ezilir, toz haline getirilir ve yemeklerle beraber yenir. (205KRC)
2. Şeker hastalığında, tütün gibi sarılıp sigara şeklinde içilir. (201KUY)
3. Şeker hastalığında, herbadan infüzyon yapıp içilir. Not: Bu şekilde uygulamanın halusinojenik özelliği yoktur. (201KUY)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Boğaz ağrısı, mide yarası, kanser, bronşit (14)

Capparaceae

4.1.32. *Capparis spinosa* L.

Şekil 38. *Capparis spinosa* L.

Yöresel Adı: Kebere (ŞE), kebir (KÖ), keper (TO), kebele (PE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Kök, meyve

Herbaryum Kodu: AH523

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Bel ağrısında, kök dövülerek ezilir, haricen sarılır. Not: Uygulama sırasında, uygulanan bölge yanar ve sulanır. (132ŞE)
2. Bel ağrısında, kök soyulur, havanda dövülür ve zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sarılır. Not: Boyun bölgesine sürülmez. Uygulama sırasında, uygulanan bölge yanar ve sulanır. (182KÖ)
3. Mayasıda, olgunlaşmış meyveden dekoksion yapılır, içine tuz katılır, haricen sürülür. (171TO)
4. Mayasıda, olgunlaşmış meyve dövülüp ezilir, haricen sarılır. (198PE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Romatizma, balgam söktürücü (19), adet düzenleyici, iltihaplı yara, çıban, iştah açıcı (10)

Cornaceae

4.1.33. . Cornus mas L.

Şekil 39. *Cornus mas* L.

Yöresel Adı: Kızılcık (AKC,KRC, TOP,KU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve

Herbaryum Kodu : NGBB6713

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Şeker hastalığında, meyve aç karnına yenir. (123AKC, 203KRC)
2. Mide bulantısında, meyvelerinden hazırlanmış şurup içilir. (192TOP)
3. Şeker hastalığında, meyvelerinden hazırlanmış şurup aç karnına içilir. (192TOP, 202KUY)
4. İshalde, öğütülmüş kahve tohumuyla meyvelerinden hazırlanmış kızılcık ekşisi karıştırılıp içilir. (193TOP)
5. Mide ağrısında, taze meyve yenir. (204KRC)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Kan basıncını düzenleyici (17)

Cucurbitaceae

4.1.34. *Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai

Şekil 40. *Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai

Yöresel Adı: Karpuz

(CE,AK,DE,BE,KU,TO,SU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Kabuk

Herbaryum Kodu: V0000008886I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. İsilikte, haricen kabuğun içi deriye sürülür. (7CE, 18AK; 42DE, 59BE, 74KU, 175TO)
2. Astımda, karpuz yarılr, bir kısmı çıkarılır, içine bal konur, ateşte hafifçe ısıtılır, akşamdan hazırlanılıp sabaha kullanılmaya başlanır ve yenir. (19AK)
3. Kaşıntıda, karpuzun iç kabuğu haricen sürülür. (95SU)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı. .

4.1.35. *Cucumis sativus* L.

Şekil 41. *Cucumis sativus* L.

Yöresel Adı: Salatalık (SU,SO,KA,TO,TOP,AKC)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve

Herbaryum Kodu: V0000008905I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Baş ağrısında, salatalık boyuna kesilir, başa haricen sarılır. (88SU)
 2. Boğaz ağrısında, salatalık haşlanıp, ılık halde boğaza sarılır. (107SO)
 3. Doğum lekesinde, boyuna kesilir, haricen sürülür. (115KA)
 4. Sivilcede, salatalık boyuna kesilir, haricen sürülür. (117KA, 172TO, 188TOP)
 5. Yanıklarda, salatalığın suyu tülbent yardımıyla çıkarılır, haricen sürülür. (122AKC)
- Çevre illerde yapılan çalışmalar:** Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

4.1.36. *Cucurbita moschata* Duchesne

Şekil 42. *Cucurbita moschata* Duchesne

Yöresel Adı: Bal kabağı (CE,AK,DE,ŞE,ER,VA,TO,KA,EĞ)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, tohum

Herbaryum Kodu: V0000008902I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Boyun tutulmasında, bal kabağı haşlanıp boyna sarılır. (12CE)
2. Kulak ağrısında, meyve hafifçe pişirilerek, kulağa haricen sarılır. (12CE)
3. Kulak ağrısında, tohum zeytinyağında hafifçe pişirilir, kulağa damlatılır. (130ŞE)
4. Bağırsak kurdunda, çiğ çekirdeği yenir. (11CE, 29AK, 41DE, 132ŞE, 143ER, 161VA, 173TO, 175TO)
5. İdrar tutukluğunda, çiğ çekirdek yenir. (110KA, 113KA)
6. Kısırlıkta, karışım halinde (19) tohum dekoksion yapıp, oturma banyosu yapılır. (152EĞ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

4.1.37. Cucurbita pepo L.

Şekil 43. *Cucurbita pepo* L.

Yöresel Adı: Kabak

(CE,KU,SU,KA,AKC,KAR,AK,DE,BE,ŞE,KAR,LE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, çiçek

Herbaryum Kodu: V0000008904I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kabakulakta, kabak közde pişirilip soğutulur, haricen sarılır. (3CE, 80KU, 81KU, 91SU)
2. Kabakulakta, kabak ikiye ayrılıp hafifçe ısıtılır, haricen sarılır. (118KA, 120AKC, 147KAR)
3. Boğaz ağrısında, kabak hafifçe ısıtılır, haricen sarılır. (20AK, 42DE)
4. Mide ağrısında, meyve haşlanıp hafifçe tuzlanıp yenir. (54BE)
5. Çıbanda, kabak ikiye ayrılıp hafifçe pişirilir, haricen sarılır. (132ŞE)
6. Bel ağrısında, kabak zeytinyağında hafifçe pişirilir, haricen sarılır. (147KAR)
7. Kısırlıkta, çiçek karışım halinde (20) infüzyon yapılır. (160LE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Gastrointestinal sistem hastalıkları (13)

4.1.38. *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich.

Şekil 44. *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich.

Yöresel Adı: Cırtlatan (CE, ŞE, TO, AK, AK, KA, PE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve

Herbaryum Kodu: NGBB6552

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Sarılıkta, taze meyvenin suyu burna damlatılır. Not: Çok dikkatli kullanılmalıdır. (9CE, 129ŞE, 172TO)
2. Sinüzitte, taze meyvenin suyu burna damlatılır. (24AK, 25AK, 116KA, 200PE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Sinüzit, sarılık(15), hemoroit (10)

4.1.39. *Lagenaria vulgaris* Ser.

Şekil 45. *Lagenaria vulgaris* Ser.

Yöresel Adı: Su kabağı (DE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Çiçek

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Göz kaşıntısı ve ağrısında, çiçek dövülerek ezilir, göze haricen sarılır. (44DE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

Cupressaceae

4.1.40. *Juniperus drupacea* Labill.

Şekil 46. *Juniperus drupacea* Labill

Yöresel Adı: Andız (AK, AKC, CE, ER, KÖ, KU, SU, ŞE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yağ, katran, meyve

Herbaryum Kodu: NGBB7245

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Çıbanda, yağı haricen ve kullanılır. (7CE)
2. Uyuzda, andız katranı haricen sürülür. (35AK, 81KU)
3. Astımda, meyvelerinden hazırlanan andız pekmezi içilir. (93SU)
4. Mayasılda, andız katranı haricen sürülür. (108SU)
5. Kaşıntıda, meyvelerinden hazırlanan andız pekmezi içilir. (120AKC)
6. Sedefte, karışım halinde (11) katran sürülür. (122AKC)
7. Öksürükte, meyvesinden dekoksiyon yapılır, içilir. (134ŞE, 143ER)
8. Uyuzda, andız katranı zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sürülür. Not: Her zaman zeytinyağı ile karıştırılmalıdır. Andız katranı içilebilir. (182KÖ)
9. Yılan akrep sokmasında, andız katranı haricen sürülür. (182KÖ)
10. Mide ağrısında, bir çay kaşığı katran bir yemek kaşığı unla karıştırılıp, nohut büyüklüğünde haplar hazırlanır ve yutulur. (184KÖ)
11. Mide ağrısında, bir çorba kaşığı katran bir bardak süte katılır ve içilir. (185KÖ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Öksürük, bronşit, astım (22)

4.1.41. *Juniperus oxycedrus* L.

Şekil 47. *Juniperus oxycedrus* L.

Yöresel Adı: Ardıç (ŞE,KA,GA,SO,AKC)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yağ, yaprak, katran, meyve

Herbaryum Kodu: V0000000040I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Öksürükte, meyveden dekoksasyon yapılır ve içilir. (134ŞE, 111KA)
2. Bel ağrısında, yağı haricen sürülür. (61GA)
3. Kısırlıkta, meyve ve yaprağı karışım halinde(17) dekoksasyon yapılır, oturma banyosu yapılır. (109SO)
4. Öksürükte, katranı karışım halinde (32) içilir. (118KA)
5. Uyuzda, katranı ve nar meyvelerinden hazırlanmış nar ekşisi karıştırılır, haricen sürülür. (120AKC)
6. Saçkıranda, katranı haricen sürülür. (133ŞE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Sedef, öksürük(22), idrar yolu iltihabı (10)

Dioscoreaceae

4.1.42. *Tamus communis* L. subsp. *communis*

Şekil 48. *Tamus communis* L. subsp. *communis*

Yöresel Adı: Haylin (CE, KÖ, DU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Kök

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Diz ağrısında, kök soyulur, ikiye ayrılır, haricen sürülür. (1CE, 182KÖ)
2. Mayasılada, kökten dekoksiyon yapılır ve yenir. (149DU)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Eklem ağrıları, şeker hastalığı (10)

Equisetaceae

4.1.43. *Equisetum arvense* L.

Şekil 49. *Equisetum arvense* L.

Yöresel Adı: At Kuyruğu (KA, KÖ), kırk boğum otu (KU), ulama (KA), kırkkilit otu (KÖ), boğumcuk (ŞE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH748

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Astımda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (111KA)
2. Bel ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (166KÖ)
3. Böbrek taşında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (129ŞE, 111KA)
4. Mide ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (136ŞE)
5. İdrar yolu iltihabında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (118KA)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Eklem ağrıları (12), idrar yolu enfeksiyonları, genital bölge iltihaplanmaları, idrar söktürücü, böbrek kum ve taşı (10)

Ericaceae

4.1.44. *Arbutus andrachne* L

Şekil 50. *Arbutus andrachne* L.

Yöresel Adı: Hatlap (SO, ŞE, KÖ, TOP, PE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısmı: Meyve, dal

Herbaryum Kodu : AH516

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kısırlıkta ve adet kanaması fazlalığında, karışım (16) halinde hatlap dalı ve meyvesi dekoksiyon yapılır, oturma banyosu uygulanır. (107SO)
2. Şeker hastalığında, meyvesi yenir, ayrıca hatlap balı da kullanılır. (134ŞE)
3. İdrar tutukluğunda, meyvesi yenir. (185KÖ)
4. İdrar yolu iltihabında, meyvesi yenir. (196TOP)
5. Mide ağrısında, meyvesi yenir. (200PE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Mantar ve zona (10)

Euphorbiaceae

4.1.45. *Euphorbia rigida* M.Bieb.

Şekil 51. *Euphorbia rigida* M.Bieb.

Yöresel Adı: Sütleğen (BE, CE, AKC, KÜ, AC, DE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH441

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Siğilde, herba ikiye ayrılır, sütü haricen sürülür. Not: Dahilen alınmaz, zehirlidir. (53BE, 11CE, 123AKC, 37KÜ)
2. Siğilde, herba ikiye ayrılır, sütü haricen sürülür. Bir ay boyunca kullanılır. Not: İçildiğinde ishal yapar. (11AC, 42DE).
3. Yılan akrep sokmasında, herba ikiye ayrılır, sütü haricen sürülür. (53BE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar : Siğil, kaşıntı ve döküntü (13)

Fabaceae

4.1.46. *Cercis siliquastrum* L. subsp. *siliquastrum*

Şekil 52. *Cercis siliquastrum* L. subsp. *siliquastrum*

Yöresel Adı: Gelincik ağacı (KÖ, TO), erguvan (KA)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak, çiçek

Herbaryum Kodu: V0000005948I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kaşıntıda, çiçekten infüzyon yapılır ve içilir. Not: Böcek ısırıklarında da kullanılır. (112KA, 186KÖ)

2. Çıbanda, taze yaprak haricen sarılır. (175TO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Sıtma (16)

4.1.47. *Cicer arietinum* L.

Şekil 53. *Cicer arietinum* L.

Yöresel Adı: Nohut (SU,KU,ŞE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Tohum

Herbaryum Kodu: V0000007004I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Bağırsak kurdunda, tohum 1 gece suda ayazda bekletilir, oluşan su içilir. (98SU)
2. İdrar kaçırma, nohutun yetiştği toprak suda kaynatılır ve içilir. (102KU)
3. Mide ağrısında, tohum haşlanıp dövülür ve yenilir. (135ŞE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

4.1.48. *Lens culinaris* Medik.

Şekil 54. *Lens culinaris* Medik.

Yöresel Adı: Yeşil mercimek (DE,TO,CE,ŞE,SU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Tohum

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Bağırsak kurdunda, tohumdan tuzsuz yemek hazırlanır ve yenir. (44DE)
2. Yanıkta, tohumu zeytinyağı ile kavrulup dövülür, haricen sarılır. (45DE)
3. Kabakulakta, tohumu haşlanıp ve yenir. (175TO, 3CE, 133ŞE, 88SU)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

Fagaceae

4.1.49. *Quercus infectoria* Oliv.

Şekil 55. *Quercus infectoria* Oliv.

Yöresel Adı: Meşe ağacı, meşe mazısı (AK,BE,CE,DE,EĞ,KI,KÖ,KU,OL,SU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Mazı, gövde kabuğu, meyve, dal, kök

Herbaryum Kodu: V0000015786I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Yanıkta, mazı dövülüp öğütülür, haricen sürülür. Not: İz bırakmaz. (26AK)
2. Yanıkta, kök dövülür, koyulaşana kadar dekoksasyon yapılır, haricen sürülür. Not: Yara çok çabuk iyileşir. (57BE, 153EĞ)
3. İdrar tutukluğunda, gövde kabuğundan infüzyon yapılır ve içilir. (95SU, 91SU)
4. Romatizma ve böbrek ağrılarında, meyvesinden dekoksasyon yapılır ve içilir. (44DE)
5. Arpacıkta, sarımsak ezilip, meşe dalı külü tavuk pisliğiyle karıştırılır, haricen sürülür. (121AKC)
6. Kaşıntıda, meşe ağacının içinde biriken su kullanılır. (138OL)
7. Çıbanda, meyvesi dövülüp ezilir, haricen sarılır. (183KÖ)
8. Yarada, mazı dövülüp ezilir, haricen sarılır. (183KÖ)
9. Baş ağrısında, mazı ve yaprağı dövülüp ezilir, balla karıştırılıp nohut büyüklüğünde haplar yapılır ve yutulur. (184KÖ)
10. Soğuk algınlığında, mazı ve yaprağı dövülüp ezilir, balla karıştırılıp nohut büyüklüğünde haplar yapılır ve yutulur. (184KÖ)
11. Mide ağrısında, mazı ve yaprağı dövülüp ezilir, balla karıştırılıp nohut büyüklüğünde haplar yapılır ve yutulur. (184KÖ)
12. İshalde, meyvesi yemek gibi pişirilir ve yenir. (201KUY)
13. Geçmeyen ishalde, gövde kabuğundan dekoksasyon yapılır ve içilir. (206KI, 11CE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

Geraniaceae

4.1.50. *Pelargonium graveolens* L.

Şekil 56. *Pelargonium graveolens* L.

Yöresel Adı: Itır (TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: V0000005786I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Doğum sonrasında, yeni doğan bebeklere karışım (35) halinde herba dövülüp tuz eklenir, haricen sarılır. Bu işleme tuzlama denir. (173TO)
2. Kabızlıkta, herba dövülüp ezilir, anal yolla kullanılır. (174TO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Kabızlık ve doğum sonrası bebek bakımı (10)

Hypericaceae

4.1.51. *Hypericum hircinum* L. subsp. *majus* (Aiton) N.Robson

Şekil 57. *Hypericum hircinum* L. subsp. *majus* (Aiton) N.Robson

Yöresel Adı:	Ana Baba Kokusu (KA)
İlaç Olarak Kullanılan Kısım:	Herba (Toprak üstü kısmı)
Herbaryum Kodu:	AH175
Kullanım Şekli ve Amacı:	

1. Kısırlıkta, herbadan infüzyon yapılır, haricen oturma banyosu yaptırılır ve içilir. (118KA)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

4.1.52. *Hypericum perforatum* L.

Şekil 58. *Hypericum perforatum* L.

Yöresel Adı: Kantaron

(AK,AT,CE,KÜ,KU,KA,DU,SO,ŞE,AKC,GA,YO,KÖ,LE,BE, GÜ, TO, KRC), kılıç otu (SU, PE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı), zeytinyağında hazırlanan ekstresi

Herbaryum Kodu: AH182

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Astımda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (28AK)
2. Kaşıntıda, yağı haricen sürülür. (99AT)
3. Kaşıntıda, herbadan infüzyon yapılır, haricen banyo yapılır. (11CE, 40KÜ)
4. Kaşıntıda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (201KUY)
5. Uyuzda, herbadan infüzyon yapılır, haricen yıkanılır. (11CE)
6. Çilde, yağı haricen sürülür. (11CE)
7. Kanamada, karışım (34) halinde herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (11CE)
8. Sırt ağrısında, yağ haricen sürülür. (12CE)
9. Diş ağrısında, yağı bir pamuk yardımıyla dişe konulur. (112KA, 12CE)
10. Bağırsak kurdunda, yağı içilir. (13AK)
11. Yarada, haricen sürülür. (149DU)
12. Mide ağrısında, yağı içilir. (16AK, 105SO, 193TOP)
13. Mide ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (2CE, 37KÜ)
14. Yanıkta, yağı haricen sürülür, ardından yanan yere limon sıkılır. (132ŞE, 31AK, 88SU)
15. Yanıkta, yağı süt kaymağıyla karıştırılır, haricen sürülür. (36AK)

16. Yanıkta, ak kekiği ve aspirin dövölüp, kantaron yağı eklenir, haricen sürölür. (200PE)
17. Diz ağrısında, yağ haricen sürölür. (122AKC, 63GA, 104SO, 150DU)
18. Boyun ağrısında, herba yağa konulup güneşte bekletilir, haricen sürölür. (8CE)
19. Soğuk algınlığında, herbadan infüzyon yapılır, içilir. (99AT)
20. Yarada, gül yaprağı kantaron yağında bekletilir, haricen sürölür. (104SO)
21. Çıbanda, yağ haricen sürölür. (107SO)
22. Kısırlıkta, karışım (16) halinde herbadan infüzyon yapılır, oturma banyosu yapılır. (107SO)
23. Adet düzensizliğinde, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (109SO)
24. Yılan akrep sokmasında, yağ haricen sürölür. (110KA)
25. Baş ağrısında, yağ haricen başa sürölür. (118KA)
26. Mayasılta, yağ haricen sürölür. (128ŞE, 168YO)
27. Bel ağrısında, yağı haricen sürölür. (188TOP, 193TOP, 183KÖ, 149DU, 111KA, 105SO, 160LE, 158LE, 16AK, 31AK, 98AT, 51BE)
28. Bel ağrısında, aspirin dövölüp, defne yağı kantaron yağı ve tuzla karıştırılır, haricen sürölür. (155GÜ)
29. Saçkıranda, siyah katran, kantaron yağı ve eritilmiş tereyağı karıştırılır, haricen sürölür. (173TO)
30. Saçkıranda, karışım (11) halinde yağ haricen sürölür. (192TOP)
31. Gece yanığında(zona), yağı haricen sürölür. (182KÖ)
32. Kulak ağrısında, kulağa birkaç damla yağ damlatılır. (193TOP)
33. Yatak yaralarında ve bıçak kesiklerinde, yağ haricen sürölür. (194TOP)
34. Kanamada, yağ haricen sürölür. (197PE)
35. İsilikte, yağ haricen sürölür. (98AT)
36. Cilt çatlamasında, yağı haricen sürölür. (121AKC, 113KA, 11CE, 110KA)
37. Pişikte, yağ haricen sürölür. (203KRC)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Yatak yaraları, yara, iyileştirici,iştah açıcı,mide böbrek rahatsızlıkları ,yanık (10), astım,öksürük (23)

4.1.53. *Hypericum triquetrifolium* Turra

Şekil 59. *Hypericum triquetrifolium* Turra

Yöresel Adı: Kantaron

(AK,AT,CE,KÜ,KU,KA,DU,SO,TO,ŞE,AKC,GA,YO,KÖ,LE,BE, GÜ,TO,KRC), kılıç otu (SU, PE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı), zeytinyağında hazırlanan ekstresi

Herbaryum Kodu: AH183

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Mide ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (2CE, 37KÜ)
2. Boyun ağrısında, herba yağa konulup güneşte bekletilir, haricen sürülür. (8CE)
3. Kaşıntıda, herbadan infüzyon yapılır, haricen banyo yapılır. (11CE, 40KÜ)
4. Cilt çatlamasında, yağı haricen sürülür. (121AKC, 113KA, 11CE, 110KA)
5. Uyuzda, herbadan infüzyon yapılır, haricen yıkanılır. (11CE)
6. Çilde, yağı haricen sürülür. (11CE)
7. Kanamada, karışım (36) halinde herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (11CE)
8. Sırt ağrısında, yağ haricen sürülür. (12CE)
9. Diş ağrısında, yağı bir pamuk yardımıyla dişe konulur. (112KA, 12CE)
10. Bağırsak kurdunda, yağı içilir. (13AK)
11. Bel ağrısında, yağı haricen sürülür. (188TOP, 193TOP, 183KÖ, 149DU, 111KA, 105SO, 160LE, 158LE, 16AK, 31AK, 98AT, 51BE)
12. Mide ağrısında, yağı içilir. (16AK, 105SO, 193TOP)
13. Astımda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (28AK)

14. Yanıkta, yağı haricen sürülür, ardından yanan yere limon sıkılır. (132ŞE, 31AK, 88SU)
 15. Yanıkta, yağı süt kaymağıyla karıştırılır, haricen sürülür. (36AK)
 16. Diz ağrısında, yağ haricen sürülür. (122AKC, 63GA, 104SO, 150DU)
 17. Isilikte, yağ haricen sürülür. (98AT)
 18. Kaşıntıda, yağı haricen sürülür. (99AT)
 19. Soğuk algınlığında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (99AT)
 20. Yarada, gül yaprağı kantaron yağında bekletilir, haricen sürülür. (104SO)
 21. Çıbanda, yağ haricen sürülür. (107SO)
 22. Kısırlıkta, karışım (17) halinde herbadan infüzyon yapılır, oturma banyosu yapılır. (107SO)
 23. Adet düzensizliğinde, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (109SO)
 24. Yılan akrep sokmasında, yağ haricen sürülür. (110KA)
 25. Baş ağrısında, yağ haricen başa sürülür. (118KA)
 26. Mayasıda, yağ haricen sürülür. (128ŞE, 168YO)
 27. Yarada, haricen sürülür. (149DU)
 28. Bel ağrısında, aspirin dövülüp, defne yağı kantaron yağı ve tuzla karıştırılır, haricen sürülür. (155GÜ)
 29. Saçkıranda, siyah katran, kantaron yağı ve eritilmiş tereyağı karıştırılır, haricen sürülür. (173TO)
 30. Gece yanığında(zona), yağı haricen sürülür. (182KÖ)
 31. Saçkıranda, karışım (11) halinde yağ haricen sürülür. (192TOP)
 32. Kulak ağrısında, kulağa birkaç damla yağ damlatılır. (193TOP)
 33. Yatak yaralarında ve bıçak kesiklerinde, yağ haricen sürülür. (194TOP)
 34. Kanamada, yağ haricen sürülür. (197PE)
 35. Yanıkta, ak kekiği ve aspirin dövülüp, kantaron yağı eklenir, haricen sürülür. (200PE)
 36. Kaşıntıda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (201KUY)
 37. Pişikte, yağ haricen sürülür. (203KRC)
- Çevre illerde yapılan çalışmalar:** Yatak yaraları, yara, iyileştirici,iştah açıcı,mide böbrek rahatsızlıkları,yanık (10)

Juglandaceae

4.1.54. *Juglans regia* L.

Şekil 60. *Juglans regia* L.

Yöresel Adı:

Ceviz

(AK,DE,AKC,ŞE,OL,ER,KO,YO,DU,KAR,TO,TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, meyve kabuğu,yaprak

Herbaryum Kodu: V0000015859I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kulak ağrısında, meyve kabuğuyla közlenir, meyvenin içi sulanır, tülbentle sıkılır, suyu kulağa damlatılır. (17AK, 43DE, 120AKC, 134ŞE, 138OL 143ER)
2. Mide ağrısında, karışım (4) halinde meyvesi dövülüp bala eklenir ve yenir. (36AK)
3. Arpacıkta, meyvenin kabuğu yakılıp kül yapılır, haricen sürülür. (100KO)
4. Saç dökülmesinde ve saçın rengini koyulaştırmada, taze ceviz bir ay boyunca zeytinyağında bekletilir, haricen sürülür. (121AKC)
5. Sivilcede, taze yaprak dövülüp ezilir, haricen sürülür. (135ŞE)
6. Kısırlıkta, karışım halinde (18) meyvenin içi dövülür, koyun yününün içine koyulur, vajinaya yerleştirilir. (136ŞE)
7. Kulak ağrısında, meyvenin içi dövülür, zeytinyağında hafif pişirilir ve tülbentle sıkılır, kulağa damlatılır. (145ER, 165YO)

8. Boğaz ağrısında, meyve kabuğuyla birlikte hafifçe ısıtılır ve yenir. (147KAR, 151DU)

9. Kısırlıkta, olgunlaşmış kuru ceviz kabuğuyla beraber közlenir ve dövülür, içine karabiber konur, karışım pamuğa tatbik edilir, bir sefer yapılmak üzere vajinaya yerleştirilir. (172TO)

10. Saçkırande, karışım (11) halinde yaprak dövülüp, haricen sürülür. (192TOP)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: hiperkolesterolemi, egzama, kaşıntı ve döküntü ,saç boyama(13)

Lamiaceae

4.1.55. *Lamium garganicum* L.

Şekil 61. *Lamium garganicum* L.

Yöresel Adı: Ballıbaba (TOP)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: V0000014098I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Baş ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (187TOP)
2. Mide ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (196TOP)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Adet söktürücü, müshil (10)

4.1.56. *Lavandula stoechas* L.

Şekil 62.*Lavandula stoechas* L.

Yöresel Adı: Karabaş otu (CE, AK, DU, TOP), nuzla (CE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH339

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Temrede (atopik dermatit) (atopik dermatit), herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (6CE)
2. Diş ağrısında, herbadan infüzyon yapılır, gargara yapılır. (9CE, 10CE)
3. Kaşıntıda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (12CE)
4. Kepeklenmede, herbadan infüzyon yapılır, haricen yıkanılır. (12CE)
5. Hipertansiyonda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (12CE)
6. Baş ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (29AK)
7. Uykusuzlukta, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (29AK)
8. Kalp damar tıkanıklığında, karışım (13) halinde herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (31AK)
9. Sigara bırakmada, herba tütün gibi sarılır, sigara gibi içilir. (36AK, 194TOP)
10. Öksürükte, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (149DU)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Kalp-damar rahatsızlıkları, damar açıcı, astım, bronş iltihabı, baş ağrısı, sigara bağımlılığı, yüksek kolesterol (13)

4.1.57. *Mentha longifolia* (L.) L.

Şekil 63. *Mentha longifolia* (L.) L.

Yöresel Adı: Yarpuz (AK,AKC,SU,DU,KÜ,DE,KU,ER,TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı), kök

Herbaryum Kodu: AH365

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kaşıntıda, herbadan infüzyon yapılır, hem içilir hem de banyosu yapılır. (31AK)
2. Arı sokmasında, taze herba çiğnenerek suyu yutulur, ayrıca herbadan infüzyon yapılır, haricen yıkanılır. (31AK)
3. Mide bulantısında, herbadan infüzyon yapılır, üzüm ağacının gövde külü kaşırtılır, haricen yıkanılır. (35AK)
4. Kaşıntıda, herba dövülüp ezilir, haricen sürülür. (36AK, 109SU, 123AKC, 151DU)
5. Bel ağrısında, taze herba dövülüp ezilir, üstüne ayran dökülür ve haricen sarılır. (40KÜ)
6. Pişikte, taze herba dövülüp ezilir, haricen sürülür. (45DE)
7. Ağız iltihabı ve yarasında, taze herba ağızda çiğnenir. (73KU)
8. Mayasıda, kökten dekoksiyon yapılır, kök dövülüp tülbent yardımıyla elenir, elde edilen toza bal katılır ve yenir. (144ER)
9. Astımda, herbadan infüzyon yapılır, nazal yolla alınır. (170TO)
10. Öksürükte, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (171TO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Soğuk algınlığı (19)

4.1.58. *Mentha* sp.

Şekil 64. *Mentha* sp.

Yöresel Adı: Nane

(CE,AK,KU,SO,ŞE,GA,TA,AKC,TO,DU,VA,YO,KÖ,TOP)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Mide ağrısında, infüzyon yapılır ve içilir. (8CE, 22AK, 13AK, 27AK, 79KU)
2. Soğuk algınlığında, herba limon kabuğuyla birlikte dekoksion yapılır ve içilir. (24AK, 109SO, 131ŞE)
3. Böbrek taşında, herba ve çınar gövde kabuğundan dekoksion yapılır, 3 gün boyunca her gün sabah akşam içilir. (27AK)
4. Bebeklerin gaz sancısında, bir tutam herba bir fincan un ve 1 yemek kaşığı suyla pişirilir, haricen karnına sürülür. (33AK)
5. Astımda, herbadan infüzyon yapılır, infüzyona un eklenip sırtta ve göğse sarılır. (72GA)
6. İdrar tutukluğunda kekik ve nane herbasından infüzyon yapılır ve içilir. (85TA)
7. Yüksek ateşte, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (101KU)
8. Uykusuzlukta, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (102KU)
9. Boğaz ağrısında, karışım (5) halinde dekoksion yapılır ve içilir. (121AKC)
10. Mide ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (130ŞE, 171TO)
11. Adet düzensizliğinde, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (149DU)

12. Boğaz ağrısında, herbadan limon meyvesiyle dekoksasyon yapılır ve içilir. (161VA)
 13. Soğuk algınlığında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (164VA)
 14. İshalde, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (166YO)
 15. Bel ağrısında, karışım (7) halinde herba zeytinyağında hafifçe pişirilir, karışıma un eklenir, haricen sürülür. (169YO)
 16. Karın ağrısında, karışım (7) halinde herba zeytinyağında hafifçe pişirilir, karışıma un eklenir, haricen sürülür. (169YO)
 17. İncinme ve çıkıkta, karışım (7) halinde herba zeytinyağında hafifçe pişirilir, karışıma un eklenir, haricen sürülür. (169YO)
 18. Bel ağrısında, karışım halinde (8) herba dövülür, zeytinyağı ile karıştırılır. Haricen sürülür. (173TO)
 19. Ezilmelerde, karışım (23) halinde herba dövülüp zeytinyağında hafifçe pişirilir, haricen sürülür. (173TO)
 20. Doğum sonrasında, karışım (35) halinde herba dövülüp tuz eklenir, bebeklere haricen sarılır. (173TO)
 21. Gazda, kabaca öğütölmüş nane nar ekşisi ve zeytinyağı ile karıştırılıp tölbente sarılır, karna haricen sarılır. Not: Yenidoğan bebeklerin göbek bağı da bu karışımla (12) bağlanır. (174TO)
 22. Kısırlıkta, karışım (15) halinde herbadan infüzyon yapılır, içilir. (174TO)
 23. Baş ağrısında, herbadan infüzyon yapılır, içilir. (175TO)
 24. Soğuk algınlığında, herba elma kabuğıyla beraber dekoksasyon yapılır, içilir. (182KÖ)
 25. Soğuk algınlığında, karışım (33) halinde herbadan dekoksasyon yapılır, içilir. (184KÖ)
 26. Öksürükte, herba ve limon meyvesinden dekoksasyon yapılır, içilir. (189TOP)
- Çevre illerde yapılan çalışmalar:** Soğuk algınlığı, karın ağrısı, hemeroit (21), mide bulantısı, gaz söktürücü, sinir yatıştırıcı, hıçkırık, mide yanması ve ekşimesi (11)

4.1.59. *Micromeria myrtifolia* Boiss. & Hohen

Şekil 65. *Micromeria myrtifolia* Boiss. & Hohen

Yöresel Adı: Boğumlu çay (SU, CE), zeyfe (TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: V0000014565I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kaşıntıda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (88SU)
 2. Baş ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (175TO)
 3. Böbrek taşında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (177TO)
 4. Soğuk algınlığında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (177TO, 11CE)
- Çevre illerde yapılan çalışmalar:** Rahatlatıcı, safra taşı, sindirim hastalıkları (13)

4.1.60. *Moluccella spinosa* L.

Şekil 66. *Moluccella spinosa* L.

Yöresel Adı:

Çukur çanak (KU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu:

AH382

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Çıbanda, taze herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (75KU)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

4.1.61. *Origanum syriacum* subsp. *bevanii* (Holmes) Greuter & Burdet

Şekil 67. *Origanum syriacum* subsp. *bevanii* (Holmes) Greuter & Burdet

Yöresel Adı: At kekiği (PE, CE, DE, BE, TA, SU, KA, ER, KÖ, PE), at zahteri (KU), halil ibrahim kekiği (KA), halil ibrahim zahteri (KA, LE, VA)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH358

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Gıda zehirlenmesinde, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (160LE)
2. Soğuk algınlığında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (1CE)
3. Bağırsak kurdunda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (2CE)
4. Soğuk algınlığında, karışım (31) halinde herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (2CE)
5. Diz ağrısında, taze herba dövülüp, haricen sarılır. (9CE)
6. Diş ağrısında, herba ağızda çiğnenir. (11CE)
7. Ter kokusunda, taze herba koltuk altına haricen sürülür. (41DE)
8. Ayak kokusunda, herba ayakkabı içine konulur. (41DE)
9. Ter kokusunda, herbadan infüzyon yapılır, tuzla karıştırılır, haricen yıkanılır. Not: Bebekler büyüdüğünde ter kokmaması için bu suyla sık sık yıkanır. (112KA)
10. Diş ağrısında, herba tütün gibi sarılır, sigara gibi içilir. (54BE)
11. Sarılıkta, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. Not: Hayvanlarda da kullanılır. (55BE)

12. Mide ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (91SU, 108SO, 147KAR, 161VA)

13. Ağız iltihap ve yarasında, taze herba ağızda çiğnenir. (143ER, 51BE, 54BE, 86TA, 87SU, 110KA, 115KA)

14. Uykusuzlukta, karışım (36) halinde herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (116KA)

15. Boğaz ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (116KA)

16. Sigara bırakmada, herba tütün gibi sarılır, sigara gibi içilir. (182KÖ)

17. Yanıkta, at kekiği ve aspirin dövölüp kantaron yağına eklenir ve haricen sarılır. (200PE)

18. Öksürükte, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (101KU)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Soğuk algınlığı, grip, farenjit, mide ağrısı, mide yanması (13)

4.1.62. *Phlomis longifolia* Boiss. & Blanche

Şekil 68. *Phlomis longifolia* Boiss. & Blanche

Yöresel Adı: Çalba (EĞ,TO,KÖ)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Çiçek, herba (Toprak üstü kısmı), yaprak

Herbaryum Kodu: AH335

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kısırlıkta, karışım halinde (19) çiçek, bal ve kuru tezek eklenir, dekoksiyon yapılır, oturma banyosu uygulanır. (152EĞ)
2. Kısırlıkta, karışım halinde (21) çiçek ve herbadan dekoksiyon yapılır, oturma banyosu uygulanır. (171TO)
3. Kısırlıkta, karışım (15) halinde infüzyon yapılır, veiçilir. (174TO)
4. Diş ağrısında, yaprağı ağızda çiğnenip tükürülür. (180KÖ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmıştır.

4.1.63. *Salvia multicaulis* Vahl

Şekil 69. *Salvia multicaulis* Vahl

Yöresel Adı: Siyah reyhan (AKC)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: V0000015068I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Baş ağrısında, herba ağızda çiğnenir. (120AKC)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Astım (17)

4.1.64. *Sideritis syriaca* L.

Şekil 70. *Sideritis syriaca* L.

Yöresel Adı: Mide otu (KA), daz çayı (KU, SU, KA, PE, TOP),
yayla çayı (KA, SU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH363

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Mide ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (199PE, 110KA, 81KU, 111KA)
2. Kaşıntıda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (89SU)
3. Böbrek taşında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (96SU)
4. Boğaz ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (189TOP)
5. Bronşitte, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (190TOP)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Soğuk algınlığı (14)

4.1.65. *Teucrium polium* L.

Şekil 71. *Teucrium polium* L.

Yöresel Adı: Peryevşan (CE, AK, BE, GA, TA, SO, KA), acı yavşan (TA)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH372

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Temrede (atopik dermatit) (atopik dermatit), herbadan infüzyon yapılır, haricen yıkanılır. (7CE)
 2. Mide bulantısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (10CE)
 3. Mide ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (33AK)
 4. Öksürükte, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (34AK)
 5. Şeker hastalığında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (54BE, 116KA)
 6. Tansiyonda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (54BE)
 7. Gıda zehirlenmesinde, herbadan infüzyon yapılır, haricen yıkanılır. (67GA)
 8. İdrar tutukluğunda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (86TA)
 9. Kısırlıkta, herbadan karışım (16) halinde infüzyon yapılır, oturma banyosu uygulanır.
- Not: Adet kanaması fazlalığında da uygulanır. (107SO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Mide ağrısı,şeker hastalığı (19)

4.1.66. *Thymbra spicata* L.

Şekil 72. *Thymbra spicata* L.

Yöresel Adı: Zahter (DE, SU, KO, SO, YO, KÖ)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: V0000014824I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Mide ağrısında, taze herba dövülüp ezilir, suyu çıkarılır ve içilir. (47DE)
2. Baş ağrısında, herba közün üstüne konur, tütsü yapılır, nazal yolla alınır. (91SU, 100KO)
3. Mide ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (108SO)
4. Doğum sonrasında, bebekler kırk gün boyunca murt yaprağı ve kekik herbasından yapılır, içine tuz katılır, haricen yıkanır. (143ER)
5. İshalde, taze herba yenir. (167YO)
6. Hazımsızlıkta, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (184KÖ)
7. Kaşıntıda, herba ve çam pülü (iğne) yakılır, buharı cilde tatbik edilir. (185KÖ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Soğuk algınlığı, grip, karın ağrısı, fitik, şeker hastalığı, diş eti iltihabı (13)

4.1.67. *Thymus* sp.

Şekil 73. *Thymus* sp.

Yöresel Adı: Kekik
(AK,TOP,KÜ,BE,SO,TA,SU,TO,KA,ŞE,YO,KÖ)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı), yağ

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Ağız iltihap ve yaralarında, herbadan infüzyon yapılır, gargara yapılır. (27AK, 188TOP)
2. Adet düzensizliğinde, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. Not: Bitki çayına limon eklenir. (37KÜ)
3. Öksürükte, herba karışım (29) halinde infüzyon yapılır ve içilir. (51BE)
4. Diş ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (53BE, 109SO)
5. Şeker hastalığında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (84TA)
6. İdrar tutukluğunda, herba naneyle infüzyon yapılır ve içilir. (85TA)
7. Hazımsızlıkta, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (87SU)
8. Mide bulantısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (88SU)
9. Bağırsak kurdunda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (104SO)

10. Mide ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (104SO, 170TO)
11. Mide ağrısında, herbadan damıtma yoluyla elde edilen kekik suyu içilir. (106SO)
12. Boğaz ağrılarında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. Not: Tansiyonu yükseltir. (111KA)
13. Geçmeyen öksürükte, karışım (31) halinde herbadan dekoksion yapılır ve içilir. (119KA)
14. Soğuk algınlığında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (134ŞE)
15. Bel ağrısında, herba habil herbasıyla dövölüp ezilir, haricen sarılır. (168YO)
16. Kabakulakta, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (170TO)
17. Bağırsak kurdunda, herbadan damıtma yoluyla elde edilen kekik suyu içilir. (181KÖ)
18. Sinüzitte, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (191TOP)
19. Yılan akrep sokmasında, kekik yağı haricen sürölür. (194TOP)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Mide ağrısı (22)

4.1.68. *Vitex agnus-castus* L.

Şekil 74. *Vitex agnus-castus* L.

Yöresel Adı:

Hayıt (KÜ, DE, TA)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım:

Herba (Toprak üstü kısmı), tohum, çiçeklerinden elde edilen bal (hayıt balı)

Herbaryum Kodu:

V0000013780I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Baş ağrısında, hayıt tohumu ezilip kavrulur, haricen sarılır. (40KÜ)
2. Uçukta, herba ısıtılır, uçuğa sürülür. Not: Bu işleme korkutma denir. (48DE)
3. Astımda, hayıt balı yedirilir. (85TA)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Astım, bronşit, soğuk algınlığı, grip,hormonal bozukluklar (13), adet ağrısı, kalp ağrıları (10)

4.1.69. *Ocimum basilicum* L.

Şekil 75. *Ocimum basilicum* L.

Yöresel Adı: Reyhan (AK,KA,ŞE,DU,GÜ,LE,KÖ)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: V0000014887I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Sinek kovucu olarak, taze herba dövülüp ezilir, haricen sürülür. (35AK)
2. Uykusuzlukta, karışım (36) halinde herbadan infüzyon yapılır, ve içilir. (116KA)
3. Tansiyonda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (125ŞE)
4. Soğuk algınlığında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (125ŞE)
5. Öksürükte, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (151DU, 155GÜ, 160LE)
6. Bronşitte, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (182KÖ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: öksürük, hazımsızlık, baş dönmesi (11), sindirim problemleri, solunum rahatsızlıkları, hazımsızlık, sinir problemleri, epilepsi nöbetlerinin azaltılması, sinek ve örümcek kovucu (10)

4.1.70. *Ziziphora taurica* M.Bieb.

ENDEMİK

Şekil 76. *Ziziphora taurica* M.Bieb.

Yöresel Adı: Kara nane (KU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: V0000014944I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Mide ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (81KU)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

4.1.71. *Melissa officinalis* L.

Şekil 77. *Melissa officinalis* L.

Yöresel Adı: Kesik otu (KA), yara otu (DE, GA, TA, SU, AK), palto otu (KA), göğ otu (AK, KÜ, GA, KA), melisa (CE, AK)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH366

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Mayasılta, herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (110KA)
2. Yarada, herba kavrulup dövülür, haricen sarılır. (111KA, 118KA, 67GA)
3. Yarada, herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (118KA, 119KA, 47DE, 56BE, 67GA, 86TA)
4. Uykusuzlukta, karışım (36) halinde herbadan infüzyon yapılır, haricen sarılır. (116KA)
5. Kanamada, taze herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (47DE, 121AKC, 11CE)
6. Kanamada, karışım halinde(34) taze herba dövülüp yaraya haricen sarılır.(11CE)
7. Sivilcede, herbadan infüzyon yapılır, haricen sürülür. (83TA)
8. Kaşıntıda, taze herba dövülüp ezilir, haricen sürülür. (90SU)
9. Ağız iltihabı ve yarasında, taze herba çiğnenir. (29AK, 37KÜ, 63GA)
10. Kalp damar tıkanıklığında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (37KÜ, 31AK)
11. Kalp damar tıkanıklığında, karışım halinde (13) herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (31AK)
12. Tansiyonda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (31AK)

13. Baş ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir.(205KRC)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Baş ağrısı, kalp damar rahatsızlıkları(22)
sakinleştirici ve strese bağlı mide rahatsızlıkları(10)

Lauraceae

4.1.72. *Laurus nobilis* L.

Şekil 78. *Laurus nobilis* L.

Yöresel Adı: Har (CE, AK, DE, BE, GA, KU, TA, SU, KA, AK, ŞE, OL, KA, DU, EĞ, YA, LE, KA), defne (CE, AK, DE, BE, GA, KU, TA, SU, KA, AK, ŞE, OL, KA, DU, EĞ, YA, LE, KA)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, yaprak, zeytinyağında kaynatılarak yapılan ekstre (har zeyti), tohum

Herbaryum Kodu: AH750

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kepeklenmede, defne sabunuyla yıkanılır. (17AK, 174TO)
2. Saç dökülmesinde, defne sabunuyla yıkanılır. (86TA, 96SU, 54BE)
3. Saç dökülmesinde, defne yağı (har zeyt) haricen sürülür. (135ŞE, 162VA, 168YO)
4. Saçkırande, sarımsak dövülüp ezilir, defne yağı ile karıştırılır. (152EĞ)
6. Temrede (atopik dermatit), yağ haricen sürülür. (168YO)
7. Uyuzda, yağ haricen sürülür. (8CE, 146ER)
8. Sivilcede, defne sabunu kişinin kendi saçıyla haricen sürülür. (160LE)
9. Cilt çatlamasında, defne sabunuyla haricen yıkanılır. (54BE, 132ŞE, 164VA)
10. İdrar yolu iltihabında, karışım (25) halinde yaprağından infüzyon yapılır, oturma banyosu yapılır. (54BE)
11. Boğaz ağrısında, yapraklarından infüzyon yapılır ve içilir. (116KA)
12. Bağırsak kurdunda, yapraklarından infüzyon yapılır ve içilir. (133ŞE)

13. Kaşıntıda, yağ haricen sürülür. (145ER)
 14. Şeker hastalığında, tohum dövülüp ezilir, yenir. (146ER)
 15. Kısırlıkta, karışım (19) halinde herbaya bal ve kuru tezek eklenir, dekoksion yapılır, oturma banyosu uygulanır. (152EĞ)
 16. Diz ağrısında, haricen sürülür. (128ŞE, 72GA, 82TA, 108SO)
 17. Bel ağrısında, aspirin dövülüp defne yağı kantaron yağı ve tuzla karıştırılır, haricen sürülür. (155GÜ)
 18. Bel ağrısında ve diz ağrısında haricen yağ sürülür. (163VA, 165YO)
 19. Bel ağrısında, yarım çay bardağı defne yağı 1 limon 4 tane aspirin karıştırılır, haricen sürülür. (53BE, 142ER)
 20. Bel ağrısında, karışım halinde (6) defne yağına dövülmüş aspirin ve tuz eklenir, bir gece ayazda bekletilir, haricen sürülür. (152EĞ)
 21. Köpek ısırmasında, yağ haricen sürülür. (168YO)
 22. Kulak ağrısında, birkaç damla yağ kulağa damlatılır. (169YO)
 23. Mayasılta, yağ haricen sürülür. (169YO)
 24. Kısırlıkta, karışım (21) halinde dekoksion yapılır, oturma banyosu uygulanır. (171TO)
 25. Ezikte, karışım halinde (23) yaprak zeytinyağında hafifçe pişirilir, haricen sarılır. (173TO)
 26. Doğum sonrasında, karışım (35) halinde, yaprak dövülüp tuz eklenir, haricen bebeğe sarılır. (173TO)
- Çevre illerde yapılan çalışmalar:** bebek ağlaması, bebek bakımı, astım, damar açıcı, sırt ağrısı, saç ve cilt bakımı, romatizma, ağrı (13)

4.1.73. *Persea americana* Mill

Şekil 79. *Persea americana* Mill

Yöresel Adı: Avakado (ŞE,DE,AK)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Böbrek taşında, yapraktan infüzyon yapılır ve içilir. (133ŞE,44DE,14AK)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı.

Lythraceae

4.1.74. *Lawsonia inermis* L.

Şekil 80. *Lawsonia inermis* L.

Yöresel Adı: Kına (AK,KÖ,SO,DE,YO,TO,OL, TOP)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak tozu

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Nasırda, yapraklarından elde edilmiş toz suyla karıştırılır, haricen sarılır. (16AK, 19AK)
2. Nasırda, karışım halinde(9) kına tozu eklenir, haricen sarılır. (181KÖ)
3. Nasırda, çam katranıyla kına tozu karıştırılır, haricen sürülür. (109SO)
4. Mayasıda, yapraklarından elde edilmiş toz suyla karıştırılır, haricen sarılır. (41DE, 103SO, 166YO)
5. Kaşıntıda, yapraklarından elde edilmiş toz suyla karıştırılır, haricen sarılır. (104SO)
6. İstenmeyen gebelikte, yapraklarından elde edilmiş toz suyla karıştırılır ve içilir. Not: Dikkatli kullanılmalıdır, zehirlidir. (34AK)
7. İstenmeyen gebelikte, yaprak tozundan infüzyon yapılır, oturma banyosu yapılır. (174TO)
8. Saç dökülmesinde, yapraklarından elde edilmiş toz suyla karıştırılır, haricen sarılır. (137OL, 170TO)
9. Cilt çatlamasında, yapraklarından elde edilmiş toz suyla karıştırılır, haricen sarılır. (28AK)
10. Öksürükte, 1 yemek kaşığı yaprak tozu yutulur. Not: Hayvanlarda uygulanır. (185KÖ)
11. Saçkırande, karışım (11) halinde yaprak tozu ev sirkesi ve kantaron yağıyla karıştırılır, haricen sürülür. (192TOP)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Ayak mantarı,saç dökülmesi (10)

4.1.75. *Punica granatum* L.

Şekil 81. *Punica granatum* L.

Yöresel Adı: Nar (CE,AK,DE,SO,KU,TA,SU,AKC)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, gövde kabuğu, meyve kabuğu, kaynatılarak hazırlanmış meyve suyu ekstresi (nar ekşisi)

Herbaryum Kodu: V0000008732I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kulak ağrısında, meyve kabuğu dövülür, haricen kulağın arkasına sarılır. (9CE)
2. Şeker hastalığında, meyvelerinden hazırlanmış nar ekşisi sulandırılır ve içilir. (10CE, 11CE)
3. Topuk dikeninde, nar ekşisi hazırlanırken kişi ayaklarıyla nar meyvelerini ezer. (31AK)
4. Halsizlikte, bolca meyvesi yenir. (34AK)
5. Göz kanlanması, nar ekşisi göze damlatılır. (35AK)
6. Soğuk algınlığında, nar ekşisi içilir. (41DE)
7. İshalde, nar ekşisine öğütülmüş kahve tohumu eklenir ve içilir. (45DE, 104SO)
8. İshalde, bir yemek kaşığı nar ekşisi içilir. (79KU, 84TA)
9. Soğuk algınlığında, bir tatlı nar ekşisi bir çay kaşığı pul biber yarım su bardağı suyla kaynatılır ve içilir. (48DE)
10. Sarılıkta, nar ekşisi haricen alına sürülür. Not: Uygulamadan önce alın çizilir. Bu süreçte hastaya şekerli şeyler yedirilir. (92SU)
11. Ağız iltihabı ve yaralarında, nar ekşisi suyla sulandırılır, gargara yapılır. (94SU)
12. Uyuzda, ardıç katranıyla nar ekşisi karıştırılır, haricen sürülür. (122AKC)

13.Gazda, karışım halinde(12) nar ekşisi tülbentte sürölür,haricen sarılır.(174TO)

14. Halsizlikte, bolca meyvesi yenir. (34AK)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Şeker hastalığı (14),ağız yarası (12) ,grip, nezle, öksürük ödem söktürücü hipertansiyon, kireçlenme, iltihaplı yara,mide ağrısı, idrar yolu hastalıkları, ishal (10)

Malvaceae

4.1.76. *Abelmoschus esculentus* (L.) Moench

Şekil 82. *Abelmoschus esculentus* (L.) Moench

Yöresel Adı: Bamiya (AK,KÜ,KÖ,AKC)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, tohum

Herbaryum Kodu: V0000005502I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. İshalde, meyvesinin yemeği yapılır ve yenir. (13AK)
 2. Yarada, taze meyve dövülüp ezilir, haricen sarılır. Not: Özellikle yeni doğum yapmış kadınların göğüslerindeki yaralar için kullanılır. (34AK)
 3. Çıbanda, meyve dövülür, haricen sarılır. (35AK)
 4. Diz ağrısında, meyve dövülür, un katılır, haricen sarılır. (40KÜ)
 5. Diz ağrısında, taze meyve dövülüp ezilir, haricen sarılır, ayrıca yemeği yenir. (120AKC)
 6. Felçte, meyve dövülür, haricen sarılır. (74KÜ)
 7. Tüm eklem ağrılarında, tohumu yutulur. (183KÖ)
- Çevre illerde yapılan çalışmalar:** Mide rahatsızlıkları (19)

4.1.77. *Malva sylvestris* L.

Şekil 83. *Malva sylvestris* L.

Yöresel Adı: Ebegümece (CE, DE, SU), gömeç (GÜ, CE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı), kök

Herbaryum Kodu: AH188

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kaşıntıda ve böcek ısırmasında, herbadan infüzyon yapılır, haricen yıkanılır. (6CE)
 2. Kaşıntıda, karışım (2) halinde herbadan infüzyon yapılır, haricen yıkanılır. (7CE)
 3. Kaşıntıda, kök dövülüp dekoksasyon yapılır, haricen yıkanılır. (93SU)
 4. Yarada, herba dövülür, sütle pişirilir, üç gün boyunca haricen sürülür. (12CE)
 5. Kabızlıkta, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (44DE)
 6. Yüksek ateşte, herbadan infüzyon yapılır, haricen yıkanılır. (7CE)
 7. Kısırlıkta, cırtlatan yaprağı ve ebegümece herbası zeytinyağında kavrulur ve yenir.
- Not: Çocuğu olacak kişi yemeği yedikten sonra tuhaf hareketler yapar. (155GÜ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Şeker hastalığı, kanser (15), bağırsak gazı, nefes darlığı (13), mide ağrısı (17), solunum yolu hastalıkları, emziren annelerde, şişkinlik (10)

4.1.78. *Tilia* sp.

Şekil 84. *Tilia* sp.

Yöresel Adı: İhlamur (CE,AK,AKC, TOP,TA,KA,ŞE,KAR)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Çiçek, brakte

Herbaryum Kosu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Güneş çarpmasında, çiçeklerinde infüzyon yapılır ve içilir. (3CE)
2. Öksürükte, braktelerinden infüzyon yapılır ve içilir. (22AK)
3. Bronşitte, brakte ve çiçeklerinden infüzyon yapılır ve içilir. (24AK)
4. Boğaz ağrısında, karışım (5) halinde çiçek ve brakteden dekoksiyon yapılır ve içilir. (121AKC, 188TOP)
5. Soğuk algınlığında, braktelerinden ve papatya herbasından infüzyon yapılır ve içilir. (86TA)
6. Astımda, brakte ve çiçeklerinden infüzyon yapılır ve içilir. (117KA)
7. Mide ağrısında, yapraklarından infüzyon yapılır ve içilir. (26AK, 134ŞE)
8. Uykusuzlukta, çiçek ve brakteden infüzyon yapılır ve içilir. (148KAR, 190TOP)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Balgam ,öksürük,grip,hipertansiyon,uykusuzluk (11)

Meliaceae

4.1.79. *Melia azedarach* L.

Şekil 85. *Melia azedarach* L.

Yöresel Adı: Tesbih ağacı (SO, ER, KAR, KU, TA)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, dal, reçine (pohur sakızı)

Herbaryum Kodu: NGBB7214

1.Çıbanda, meyveler dövölüp ezilir, haricen sarılır. (84TA)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hemeroit (10)

Moraceae

4.1.80. *Morus alba* L.

Şekil 86. *Morus alba* L.

Yöresel Adı: Dut (AK,GÜ,SU, TOP)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak

Herbaryum Kodu: V0000015823I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Yılan akrep sokmasında, taze yaprak dövülür, haricen sarılır. (27AK, 155 GÜ)
2. Çıbanda, taze yaprakları dövülüp ezilir, haricen sarılır. (28AK, 88SU, 188TOP)
3. Çıbanda, çakır dikenli herbası ve dut yaprağı hafifçe zeytinyağında pişirilir, haricen sarılır. (31AK)
4. Dolamada, taze yaprakları dövülüp ezilir, haricen sarılır. (34AK)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Çıban,bağırsak enfeksiyonu (17), bağırsak kurdu (10)

4.1.81. *Morus nigra* L.

Şekil 87.*Morus nigra* L.

Yöresel Adı: Siyah dut (GÜ,BE,CE,DE,TO,SU,SO,KO,ŞE,OL,ER,YO,KÖ), Kara dut (GÜ,BE,CE,DE,TO,SU,SO,KO,ŞE,OL,ER,YO,KÖ)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak, meyve, kaynatılarak hazırlanmış meyve suyu ekstresi (dut şurubu)

Herbaryum Kodu:V0000015828I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Boğaz ağrısında, dut şurubu içilir. (155GÜ)
2. Böbrek taşında, meyvelerinden infüzyon yapılır ve içilir. (60BE)
3. Temrede (atopik dermatit), taze yaprak haricen sarılır. (11CE)
4. Pamukçukta, meyvelerinden hazırlanmış dut şurubuyla gargara yapılır. (47DE, 172TO)
5. Kansızlıkta, dut şurubu içilir. (47DE)
6. Uçukta, dut şurubu haricen sürülür. (54BE)
7. Ağız iltihap ve yarasında, meyve yenir. (9CE, 97SU, 106SO, 121AKC)
8. Ağız iltihap ve yarasında, dut şurubuyla gargara yapılır. (100KO, 104SO, 132ŞE, 137OL, 145ER, 155GÜ, 165YO, 172TO, 173TO, 177TO, 184KÖ)
9. Gece yanığında(zona), dut şurubu haricen sürülür. (126ŞE)
10. Şeker hastalığında, karışım halinde(1) yapraktan infüzyon yapılır ve içilir. (2CE)
11. Şeker hastalığında, yaprağından infüzyon yapılır ve içilir. (171TO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: İştahsızlık,ağız yarası (12)

4.1.82. *Morus rubra* L.

Şekil 88. *Morus rubra* L.

Yöresel Adı: Urmu dutu (AK), kan dutu (CE, KU, SU, TOP, LE, KAR), Ermeni dutu (CE, VA)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, yaprak

Herbaryum Kodu: V0000015832I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Ağız iltihap ve yarasında, meyvelerinden hazırlanmış dut şurubundan gargara yapılır. (11CE, 147KAR, 148KAR, 158LE)
2. Ağız iltihap ve yaralarında, meyve yenir. (14AK, 19AK, 77KU, 88SU, 161VA, 181KÖ, 190TOP)
3. Şeker hastalığında, yaprağından infüzyon yapılır ve içilir. (12CE)
4. Gece yanığında(zona), meyve yenir. (24AK, 81KU)
5. Bağırsak kurdunda, meyveden infüzyon yapılır ve içilir. (92SU)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Ağız yarası, kurt düşürücü, diüretik (10)

4.1.83. *Ficus carica* L.

Şekil 89. *Ficus carica* L.

Yöresel Adı: İncir

(AK,KA,TO,BE,LE,VA,CE,DE,KU,GA,ŞE,KÖ,TA,AKC,EĞ,
TU,YO,ER,DU,SU,SO,YA,KÜ,TOP)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, meyve sütü (incir tıptı), yaprak, dal, ağaç gövdesi

Herbaryum Kodu: V0000015835I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Göz kanlanması, taze yaprak göz kapağının içine sürülür. (34AK)
2. Mayasıda, yaprağı maydanoz herbasıyla birlikte dövülür, balla karıştırılır, hap şekline getirilir, dört beş gün boyunca sabah akşam yutulur. (16AK)
3. Mayasıda, taze yaprak haricen sarılır. (19AK)
4. Mayasıda, kurutulan yaprak öğütülür, balla karıştırılır, hap şekline getirilir, yutulur. (19AK)
5. Bağırsak kurdunda, taze meyve yenir. (19AK, 110KA)
6. Bağırsak kurdunda, incir rakısı içilir. (171TO)
7. İshalde, taze meyve yenir. (19AK)
8. İshalde, daldan dekoksiyon yapılır ve içilir. (53BE)
9. Kabızlıkta, kuru incir zeytinyağında bekletilir ve yenir. (33AK, 159LE, 161VA)

10. Arı sokmasında, taze meyvenin sütü haricen sürülür. (5CE, 9CE, 49DE, 74KU)
11. Yılan akrep sokmasında, ham meyvenin sütü haricen sürülür. (72GA, 75KU, 126ŞE, 130ŞE)
12. Nasırda, ağaç gövdesi yaralanır, akan süt haricen sürülür. (78KU)
13. Nasırda, domates kesilir, içine kına incir sütü konup karışım (9) hazırlanır, haricen sarılır. (181KÖ)
14. İdrar tutukluğunda, taze meyve yenir. (82TA)
15. İdrar tutukluğunda, keçi veya koyun sütüne incir sütü ya da yaprak konulur, bekletilir, oluğun karışımına telmiye denir, senede iki üç kere yenir. Not: Tüm hastalıklar için de kullanılır. (120AKC, 46DE)
16. Kısırlıkta, karışım halinde (19) kuru meyve bal ve kuru tezek eklenir ve dekoksiyon yapılır, oturma banyosu uygulanır. (152EĞ)
17. Sivilcede, ham meyvenin sütü haricen sürülür. (89TU)
18. Öksürükte, meyve ile menengiç helvası dövülüp yenir. (130ŞE)
19. Öksürükte, kuru meyveden dekoksiyon yapılır ve içilir. (166YO)
20. Temrede (atopik dermatit) (atopik dermatit), ham meyvenin sütü haricen sürülür. (146ER)
21. Diş ağrısında, incir rakısı ağızda gargara yapılır. (146ER, 149DU, 159LE, 162VA, 164VA, 171TO, 173TO, 177TO)
22. Diş ağrısında, ham meyvenin sütü dişe sürülür. (97SU, 108SO, 120AK, 153EĞ, 157YA)
23. Siğilde (sinir), ham meyvenin sütü (incir tıpi) damlatılır. (22AK, 38KÜ, 75KU, 85TA, 86TA, 121AKC, 135ŞE, 147KA, 162VA, 183KÖ, 190TOP)
24. Köpek ısırmasında, ham meyvenin sütü ısırılan yere sarılır. (78KU)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Çıban, balgam (11) baş ağrısı, siğil, kabızlık (10)

Myrtaceae

4.1.84. *Eucalyptus globulus* Labill.

Şekil 90. *Eucalyptus globulus* Labill.

Yöresel Adı: Sulfato (KÜ)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Diz ağrısında, yapraktan infüzyon yapılır, hazırlanan drog havluya dökülür, haricen sarılır. (39KÜ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

4.1.85. *Eugenia caryophyllata* Thunb.

Şekil 91. *Eugenia caryophyllata* Thunb.

Yöresel Adı: Karanfil (AK,DE,KU,SO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yağ, çiçek durumu

Herbaryum Kodu: V0000015832I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Diş ağrısında, yağ ağrıyan dişe damlatılır. (29AK)
2. Diş ağrısında, çiçek durumu çiğnenir, ağrıyan dişe konur. (43DE, 77KU, 104SO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

4.1.86. *Myrtus communis* subsp. *communis* L.

Şekil 92. *Myrtus communis* subsp. *communis* L.

Yöresel Adı: Murt (AK,BE,KA,OL,ER), reyhan (TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak, dal

Herbaryum Kodu: AH100

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kısırlıkta, karışım (14) halinde yaprağından infüzyon yapılır, oturma banyosu uygulanır. (35AK)
 2. Siğilde, dal dövülerek ezilir, haricen sarılır. (55BE)
 3. Saçkıranda, leçe taşı (volkanik taş) öğütülür, yaprakla dekoksiyon yapılır, haricen sarılır. (111KA)
 4. Pişikte, taze yaprak dövülür, tuzla karıştırılır, haricen sürülür. (138OL)
 5. İsilikte, murt yaprağı dövülür, zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sürülür. (171TO)
 6. Kabakulakta, yapraktan infüzyon yapılır ve içilir. (171TO)
 7. Doğumdan kırk gün sonra, murt yaprağı ve zahter herbasından infüzyon yapılır, içine tuz katılır, haricen bebek yıkanır. Not: Bu işleme kırklama denir. (143ER)
 8. Doğum sonrasında, karışım (35) halinde yaprak dövülüp tuz eklenir, haricen bebeğe sarılır. (173TO)
 9. Kısırlıkta, karışım (22) halinde yapraktan infüzyon yapılır ve içilir. (174TO)
 10. Şeker hastalığında yaprağından infüzyon yapılır ve içilir. (172TO, 194TOP, 197PE)
 11. Yanıkta, dal dövülüp ezilir haricen sarılır. (143ER)
- Çevre illerde yapılan çalışmalar:** Prostat sorunları, karın ağrısı, idrar kaçırma, idrar yolu enfeksiyonu, yanık, yara bakımı, anemi, diyabet, hiperkolesterolemi, kanser (13), yüksek ateş, ağız yaraları, aft, iltihaplı yaralar, pişik, doğum sonrası bebek bakımı (10)

Oleaceae

4.1.87. *Olea europaea* L.

Şekil 93. *Olea europaea* L.

Yöresel Adı: Zeytin

(CE,AK,BE,SU,SO,AKC,ŞE,ER,DU,TO,KÖ,KA,DE,GA,KU,KÜ,
TOP,LE,EĞ,YA,KO,VA,AT,TA,PE,YO,KRC,OL)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak, meyve, yağ (zet), reçine

Herbaryum Kodu: V0000011548I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Şeker hastalığında, yapraktan infüzyon yapılır ve içilir. (1CE, 34AK, 55BE, 90SU, 104SO, 122AKC, 126ŞE, 142ER, 150DU, 175TO)
2. Şeker hastalığında, zeytin dalından infüzyon yapılır ve içilir. (183KÖ)
- 3.Cilt çatlamasında, zeytinyağı haricen sürülür. (1CE, 15AK, 22AK)
- 4.Cilt çatlamasında, hava civa köküyle dekoksasyon yapılır, içine zeytinyağı katılır, haricen sürülür. (181KÖ)
- 5.Cilt çatlamasında, zeytinyağı ile sönmüş kirecin suyu karıştırılır, haricen sürülür. (27AK, 111KA, 128ŞE, 184KÖ)
- 6.Cilt çatlamasında, yağ haricen sürülür. (42DE, 120AKC)
- 7.Cilt çatlamasında, beyaz mum eritilir, zeytinyağı tavada kızartılıp eklenir, yanığa haricen sürülür. (61GA)
- 8.Cilt çatlamasında, zeytinyağlı sabun sürülüp bekletilir. (89SU)
- 9.Cilt çatlamasında, zeytinyağı ile makine yağı karıştırılır, haricen sürülür. (184KÖ)
- 10.Cilt çatlamasında, limon sıkılıp kükürtle beraber zeytinyağı ya da motor yağı ile karıştırılır, haricen sürülür. (91SU)

11. Cilt çatlamasında, bal mumu eritilip zeytinyağı ile karıştırılır. (94SU, 170TO, 177TO)
12. Topuk dikeninde, dini bir ritüel eşliğinde zeytinyağı haricen sürülür. (1CE)
13. Uçukta, zeytinyağı haricen sürülür. (2CE, 20AK, 63GA)
14. Göz çapaklanmasında, dalından infüzyon hazırlanır, haricen sürülür. (4CE)
15. Göz kanlanmasında, yağ göze damlatılır. (81KU)
16. Pamukçukta, zeytin dalı dövülür, çıkan su bebeğin ağzına sürülür. (8CE)
17. Ağız iltihap ve yarasında, yaprak ağızda çiğnenir. (10CE, 15AK, 16AK, 20AK, 30AK, 38KÜ, 53BE, 62GA, 89SU, 120AKC)
18. Ağız iltihap ve yarasında, yaprak öğütülüp yakılır, külü haricen sürülür. (57BE)
19. Bel ağrısında, zeytinyağı haricen sürülür. (12CE, 13AK, 22AK, 28AK, 33AK, 97SU, 103SO, 110KA, 125ŞE, 185KÖ)
20. Bel ağrısında, 300 gr propolis, yarım kg bal, 2 tane yumurta, 1 bardak zeytinyağı karıştırılır. İki gün boyunca haricen sarılır. (121AKC)
21. Bel ağrısında, bir bardak ispirto, beş tane gribin, bir su bardağı zeytinyağı, bir tane limon suyu karıştırılır, haricen sarılır. (72GA)
22. Bel ağrısında, havlucan kökü zeytinyağında kavrulur, haricen sürülür. (180KÖ)
23. Bel ağrısında, kahvaltılık siyah zeytin sarımsak maydanoz karışım (5) halinde dövülüp ezilir, haricen sürülür. (176TO)
24. Bel ağrısında, karışım (8) halinde bitkiler dövülür, zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sürülür. (173TO)
25. Bel ve diz ağrısında, bal mumu eritilip zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sürülür. (172TO)
26. Bel ağrısında, kebir kökü soyulur, havanda dövülür ve zeytinyağı ile karıştırılır. (182KÖ)
27. Bel ağrısında, buğday kepeği zeytinyağında hafifçe pişirilir, haricen sarılır. (189TOP)
28. Bel ağrısında, zeytinyağı tuz ve un karıştırılıp hamur yapılır, haricen sürülür. Not: Karışıma laska denir. (159LE)
29. Isilikte, haricen yağ sürülür. (12CE, 19AK)

30. İsilikte, murt yaprağı dövölüp zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sürölür. (171TO)
31. Yanıklarda, beyaz mum eritilir, zeytinyağı tavada kızartılıp eklenir, yanığa haricen sürölür. (12CE, 63GA, 154EĞ, 170TO)
32. Yanıkta, çamın gövde kabuğu dövölüp ezilir, yoğurt ve zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sürölür. Not: Yumuşak bir şeyle sürölür. (62GA)
33. Yanıkta, iki kaşık sönmüş kireç suyu iki yemek kaşığı zeytinyağı ile karıştırılır, krem kıvamına getirilir, haricen sürölür. (157YA)
34. Yanıkta, yumurta zeytinyağı ve sabunla karıştırılır, haricen sürölür. (110KO)
35. Yanıkta, baca isiyle zeytinyağıyla karıştırılır, haricen sürölür. (170TO)
36. Yanıkta, yumurta sarısı zeytinyağında iyice kavrulur, ortaya yeni bir yağ çıkar, haricen sürölür. (160LE)
37. Yanıkta, yağ haricen sürölür. (101KU)
38. Kanamada, yağ haricen sürölür. (12CE, 19AK, 112KA, 189TOP)
39. Kulağa böcek girmesinde, yağ kulağa damlatılır. (12CE, 22AK, 60BE, 109SO)
40. Kulak ağrısında, yağ kulağa damlatılır. (19AK, 22AK, 27AK, 71GA, 123AKC, 151DU, 153EĞ, 154EĞ, 157YA, 163VA, 172TO, 176TO)
41. Kulak ağrısında, portakal kabuğu zeytinyağında kaynatılır, kulağa damlatılır. (56BE)
42. Kulak ağrısında, kimyon tohumu zeytinyağında kavrulur, kulağa damlatılır. (180KÖ)
43. Siğilde, zeytinyağlı sabunla haricen yıkanılır. (19AK)
44. Kabızlıkta, yağ içilir. (22AK, 28AK, 71GA, 88SU, 153EĞ)
45. Tetanozda, uygulanacak bölge hamurla yuvarlak içine alınır, kızdırılmış zeytinyağı dökölür. (32AK,KÖ,AKC)
46. Uyuzda, baca isiyle zeytinyağı karıştırılır, haricen sürölür. (33AK)
47. Kulak ağrısında, ceviz zeytinyağında kavrulur, bir tülbentle yağı sıkılır, kulağa damlatılır. (165YO)
48. Uyuzda, çam katranıyla zeytinyağı karıştırılır, haricen sürölür. (69GA, 82TA, 85TA, 88SU, 99AT)

49. Uyuzda, andız katranıyla zeytinyağı karıştırılır, haricen sürülür. (182KÖ)
50. Uyuzda, yağ haricen sürülür. (184KÖ)
51. Diz ağrısında, yağ haricen sürülür. (33AK)
52. Diz ağrısında, defne yağı ile zeytinyağı karıştırılır, haricen sürülür. (82TA)
53. Tansiyonda, yapraktan infüzyon yapılır içilir. (34AK, 185KÖ)
54. Öksürükte, yağ içilir. (39KÜ, 178KÖ)
55. Öksürükte, yağ pekmezle karıştırılır ve içilir. (40KÜ)
56. Öksürükte, karışım (29) halinde yapraktan infüzyon yapılır ve içilir. (51BE)
57. Öksürükte, karabiber tohumu aspirin dövülüp içine zeytinyağı katılır, göğse ve sırtta haricen sarılır. (187TOP)
58. Saç dökülmesinde, zeytinyağı ile yumurta karıştırılır, haricen sürülür. (42DE)
59. Kepeklenmede, sabunla haricen yıkanılır. (197PE)
60. Kepeklenmede, limon suyu sıkılıp zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sürülür. (95SU, 193TOP)
61. Kepeklenmede, yağ haricen sürülür. (91SU)
62. İdrar tutukluğunda, bir limonun suyu sıkılır, 1 yemek kaşığı zeytinyağı eklenir ve içilir. (48DE)
63. Diş ağrısında, siyah zeytin çiğnenir. (49DE, 158LE)
64. Diş ağrısında, zeytin püsüsü (reçine, zeytin sakızı) dişin üzerine konur. (50DE, 126ŞE, 130ŞE, 142ER, 166YO)
65. Dolamada, zeytinyağı ile un karıştırılır, haricen sarılır. Not: Bu işleme bezdirme denir. (62GA)
66. Mayasılta, yağ içilir. (66GA)
67. Ezikte, meyve dövülüp ezilir, haricen sarılır. (79KU)
68. Temrede (atopik dermatit) (atopik dermatitte), yağ haricen sürülür. (127ŞE)
69. İshalde, karın zeytinyağlı sabunla ovalanır. (81KU)
70. Felçte, yağ haricen masaj yapılarak sürülür. (87SO)
71. Boyun ağrısında, sabun eritilir, haricen sarılır. (91SU)
72. Kaşıntıda, yağ haricen sürülür. (91SU, 170TO)
73. Kaşıntıda, odun külü ve kükürt zeytinyağı ile pişirilir, haricen sürülür. (134ŞE)

74. Kaşıntıda, mantarda, cilt çatlamalarında ve çeşitli ağrılarda; hava civa kökü dövülür, bal mumu eritilir, zeytinyağı eklenir, macun kıvamına gelene kadar karıştırılır, haricen sürülür. (185KÖ)
75. Kaşıntıda, murt yaprağı zeytinyağında bekletilir, haricen sürülür. (204KRC)
76. Arpacıkta, bir bez yakılıp kül haline getirilir, yağa batırılıp haricen sürülür. (99AT)
77. Çıbanda, zeytinyağı su ve unla hamur yapılır, haricen sarılır. (106SO)
78. Pişikte, haricen zeytinyağı sürülür. (1CE, 166YO)
79. Böbrek taşında, karışım halinde(25) zeytinyağı içilir. (121AKC)
80. Yılan akrep sokmasında, ısırgan herbası dövülüp ezilir ve un zeytinyağı eklenir. (80KU)
81. Yılan akrep sokmasında, sokulan yer somurulur, somuran kişi sürekli ağzını zeytinyağı ile çalkalamazsa kişinin dişleri erken çürür. (138OL, 168YO)
82. Yılan, akrep sokmasında yağ haricen sürülür. (176TO)
83. Çıbanda, taze meyve sıkılır, suyu haricen sürülür. (159LE)
84. Çıbanda, bal mumu eritilip zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sürülür. (171TO)
85. Uyuzda, kullanılmış motor yağı ile zeytinyağı karıştırılır, haricen sürülür. (43DE)
86. Kırık çıkıkta, buğday kepeği zeytinyağında kavrulup tuz eklenir, haricen sarılır. (167YO)
87. Ezikte, karışım (23) halinde bitkiler zeytinyağında hafifçe pişirilir, haricen sürülür. (173TO)
88. Gazda, öğütülmüş nane nar ekşisi zeytinyağı ile karışım yapılır(12), haricen sarılır. (174TO)
89. Nasırda, hava civa kökünden dekoksiyon yapılır, zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sarılır. (178KÖ)
90. Bronşitte, karışım (28) halinde bitkiler tereyağı ve bal mumu içinde eritilir, içine zeytinyağı katılır ve yenir. (179KÖ)
91. Her çeşit yarada, karışım (28) halinde bitkiler tereyağı ve bal mumu içinde eritilir, içine zeytinyağı katılır, haricen sürülür. (179KÖ)
92. İyileşmeyen yaralarda, hava civa kökü dövülüp, içine kükürt ve zeytinyağı katılır, haricen sürülür. (181KÖ)
93. Yarada, kaynak suyuyla zeytinyağı iyice karıştırılır, haricen sarılır. (197PE)
94. Böbrek taşında, limon suyu sıkılıp, zeytinyağı ile karıştırılır ve içilir. (183KÖ)

95. Arı sokmasında, zeytinyağı çamurla karıştırılır, haricen sürülür. (184KÖ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Şeker hastalığı, hiperkolesterolemi, hipertansiyon, saç bakımı, cilt bakımı, diş ağrısı, diş bakımı, ağız yarası (13),doğum sonrasında bebek bakımı (10)

4.1.88. *Phillyrea latifolia* L.

Şekil 94. *Phillyrea latifolia* L.

Yöresel Adı: Kesme çalısı (AK, KÜ, KÖ), kesme ağacı (AK, TOP), zindan ağacı (ŞE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Kök

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Yanıkta, kök pekmez kıvamına gelene kadar dekoksion yapılır, haricen sürülür. Not: Ağacın köküne bakılır, özellikle kırmızı renkli olan seçilir. (19AK, 28AK, 39KÜ, 188TOP)
2. İdrar kaçırmada, meyveleri pişirilir ve yenilir. (131ŞE)
3. Kısırlıkta, kesme çalısı kökü ve böğürtlen kökünden dekoksion yapılır ve içilir. (183KÖ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

Pedeliaceae

4.1.89. *Sesamum indicum* L.

Şekil 95. *Sesamum indicum* L.

Yöresel Adı: Küncü (SO, KRC)

İlaç Olarak Kullanılan Kısmı: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: V0000011606I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. İsilikte, taze herba dövülüp ezilir, haricen sürülür. (109SO, 203KRC)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: bronşit, öksürük, cinsel gücü arttırıcı(10)

yara, yanık, yara bakımı, cilt-saç bakımı, sırt ağrısı (13)

Pinaceae

4.1.90. *Cedrus libani* A.Rich.

Şekil 96. *Cedrus libani* A.Rich.

Yöresel Adı: Kamalak (AK,AKC,BE), mezdehe (AK, AKC, BE, GA, KÖ, KRC, KU, PE, SO, SU, TOP)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Sakız (reçine), dal, katran, kozalak, gövde kabuğu

Herbaryum Kodu: V0000000033I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1.Uyuzda, katranı (sarı katran) haricen sürülür. (32AK, 16AK, 19AK, 24AK, 31AK)

2.Uyuzda, çam katranıyla mezdehe sakızı zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sürülür. (111KA)

3.Çıbanda, reçine eritilir, haricen sarılır. (53BE, 68GA)

4.Mayasılda, reçine haricen sarılır. (56BE)

5.Mayasılda, katran haricen sürülür. (53BE)

6.Cilt çatlamasında, bal mumu ve reçine hafif ısıtılarak eritilir, haricen sarılır. (56BE)

7.Pişikte, reçine eritilir, haricen sarılır. (56BE)

8.Mide ağrısında, reçine balla karıştırılıp yenir. (107SO, 82KÖ)

9.Mide ağrısında, reçine yutulur. (57BE, 63GA, 183KÖ, 192TOP)

10.Mide ağrısında, kozalakdan infüzyon yapılır ve içilir. (179KÖ)

11.Şeker hastalığında, reçine yutulur. (102KU)

- 12.Vücut kıllarını azaltmada, reçine haricen sürülür. (109SO)
- 13.Bronşitte, taze kozalakdan infüzyon yapılır ve içilir. (121AKC)
- 14.Bronşitte, karışım (29) halinde çam sakızından dekoksasyon yapılır ve yenir. (179KÖ)
- 15.Bronşitte, reçine yutulur. (40KÜ)
- 16.Boğaz ağrısında, mezdehe sakızıyla bal karıştırılır ve yenir. (204KRC)
- 17.Nasır ve her çeşit yaralanmalarda, karışım (28) halinde çam sakızından dekoksasyon yapılır ve yenir. (179KÖ)
- 18.Öksürükte, hava civa kökü sütte kaynatılır, mezdehe sakızıyla karıştırılır içilir. (181KÖ)
- 19.Öksürükte, karışım halinde (30)katranı içilir. (118KA)
- 20.Yarada, mezdehe sakızı eritilir, haricen sürülür. (201KUY)
- 21.Kanamada, sakızı haricen sürülür. (59BE)
- 22.Kaşınıda, katran haricen sürülür. (62GA)
- 23.Astımda, reçine yutulur. (29AK, 101KU, 104SO, 110KA)
- 24.Astımda, kozalağından infüzyon yapılır ve içilir. (97SU, 183KÖ, 200PE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Gastrointestinal hastalıkları, sedef hastalığı, reflü, ülser (13), nasır (12)

4.1.91. *Pinus brutia* Ten.

Şekil 97. *Pinus brutia* Ten.

Yöresel Adı: Kızıl çam (ŞE,KAR,EĞ,OL,ER,TO,KÖ,PE,KU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Sakız (reçine, kertül, pusu), dal, katran, kozalak, gövde kabuğu, iğne

Herbaryum Kodu: V0000000032I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Öksürükte, taze kozalaktan pekmez yapılır ve içilir. (127ŞE)
2. Öksürükte, taze kozalaklarından dekoksasyon yapılır ve içilir. Ayrıca fıstığı tüketilir. (147KAR)
3. Kısırlıkta, karışım (18) halinde çam sakızı ve katran koyun yününün içine konur, vajinaya tatbik edilir. (136ŞE)
4. Kısırlıkta, karışım (19) halinde taze çam kozalaklarına bal ve kuru tezek eklenir, dekoksasyon yapılır. Oturma banyosu uygulanır. Not: Mevsimine göre bitki karışımına tüm yeşil bitkiler toplanıp katılır. (152EĞ)
5. Cilt çatlamasında, reçine haricen sarılır. (139OL)
6. Pişikte, çam kabuğu dövülüp ezilir, tülbent yardımıyla elenir, toza zeytinyağı eklenir, haricen sürülür. (145ER)
7. Yarada (sünnet yarasında), çürümüş çam ağacının tozu haricen sürülür. (132ŞE)
8. Kabakulakta, çam kabuğu dövülüp yoğurtla karıştırılır, haricen kulak çevresine sarılır. (138OL)
9. Saçkıranda, tereyağı eritilip, katran ve kantaron yağıyla karıştırılır, haricen sürülür. (173TO)
10. Bronşitte, karışım (28) halinde çam sakızından dekoksasyon yapılır ve yenilir. (179KÖ)

11. Nasırda, karışım (28) halinde çam sakızından dekoksiyon yapılır ve yenilir. (179KÖ)

12. Kaşıntıda, gövde kabuğu haricen sürülür. (179PE)

13. Sivrisinek kovucu olarak, kav mantarı çam pölüğünden(iğne) tütsü yapılır, haricen dumanı uygulanır. (198PE)

14. Uyuzda, katran haricen sürülür. (201KUY)

15. Çıbında, reçine haricen sarılır. (202KUY)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Bronşit,kanser, sedef hastalığı (17)

4.1.92. *Pinus nigra* J.F.Arnold

Şekil 98. *Pinus nigra* J.F.Arnold

- Yöresel Adı:** Kara çam (CE,GA,KA,DE,SO,TA,AK,AKC)
- İlaç Olarak Kullanılan Kısım:** Sakız (reçine, kertül, pusu), dal, katran, kozalak (pürçük), gövde kabuğu
- Herbaryum Kodu:** V0000000030I
- Kullanım Şekli ve Amacı:**
1. Çıbanda, çam sakızı (reçine) eritilip, haricen sürülür. (1CE, 12CE, 67GA)
 2. Çıbanda, çam çırasından dekoksasyon yapılır ve içilir. (9CE)
 3. Cilt çatlamasında, reçine mumla eritilir, haricen sürülür. (117KA)
 4. Astımda, çam çırasından dekoksasyon yapılır ve içilir. (3CE)
 5. Ağız iltihap ve yarasında, çam çırasından dekoksasyon yapılır, gargara uygulanır. (12CE, 50DE)
 6. Ağız iltihap ve yarasında, kozalakdan gargara yapılır. (49DE)
 7. Nasırda, reçine eritilip, haricen sarılır. (41DE, 117KA)
 8. Nasırda, katranla kına tozu karıştırılır, haricen sürülür. (109SO)
 9. Uyuzda, siyah katran zeytinyağı ile karıştırılır. (69GA, 104SO, 111KA)
 10. Mayasıl, katranla çam sakızı karıştırılır, haricen sürülür. (82TA)
 11. Tetanozda, çam sakızı haricen sarılır. (104SO)
 12. Sivilcede, çam dalları, kırk tane taş yedi tane odun közü suya konup bekletilir, haricen sürülür. Not: Bu işleme kırklama denir. (107SO)
 13. Mide ağrısında, reçine yutulur. (24AK)

14. Kısırlıkta, karışım (17) halinde çam kozalaklarından infüzyon yapılır, oturma banyosu uygulanır. Not: Bu işleme yeşertme denir. Bitki sayısı mevsime göre değişir. Bitki sayısı 40 'a kadar çıkabilir. Kısırlıkta kullanıldığı gibi adet kanaması fazlalığında da kullanılabilir. (109SO)

15. Öksürükte, çam pürçüğünden (taze kozalak) infüzyon yapılır ve içilir. (112KA)

16. Öksürükte, karışım halinde (30) çam katranı içilir. (118KA)

17. Öksürükte, çam çırasından dekoksasyon yapılır ve içilir. (6CE)

18. Şeker hastalığında, reçine yutulur. (121AKC)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Akciğer hastalıkları, ülser(17),öksürük kesici (10)

Piperaceae

4.1.93. *Piper nigrum* L.

Şekil 99. *Piper nigrum* L.

Yöresel Adı: Karabiber (DE, TO, KA, ŞE, TOP, YO, BE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Tohum

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Gazda, karabiber dövülür, zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sürülür. (45DE)
2. Kısırlıkta, kuru ceviz kabuğu ile beraber közlenir, içine öğütülmüş tohum konur, pamuğa tatbik edilir, vajinaya yerleştirilir, bir sefer uygulanır. (172TO)
3. Kısırlıkta, karışım (22) halinde tohumdan infüzyon yapılır ve içilir. (174TO)
4. Kırıktta, öğütülmüş tohum un zeytinyağı ayanla yoğrulup hafifçe ısıtılır, haricen sarılır. (115KA)
5. Öksürükte, öğütülmüş tohum üzüm pekmezinde kaynatılır ve içilir. (133ŞE, 106ŞE)
6. Öksürükte, tohum ve aspirin dövülüp zeytinyağına katılır, haricen sarılır. (187TOP)
7. Karın ağrısı, incinme ve çıkıkta, karışım halinde (7) öğütülmüş tohum zeytinyağında hafifçe pişirilir, un eklenir, haricen sarılır. (169YO)
8. İshalde, tohum yutulur. (51BE)
9. Ezikte, karışım (23) halinde öğütülmüş tohum zeytinyağında hafifçe pişirilir, haricen sarılır. (173TO)
10. Bel ağrısında, karışım (8) halinde öğütülmüş tohum zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sarılır. (173TO)
11. Bel ağrısında, öğütülmüş tohum un zeytinyağı ayanla yoğrulup hafifçe ısıtılır, haricen sarılır. (115KA)

12.Bel ağrısında, karışım (7) halinde öğütölmüş tohum zeytinyağında hafifçe pişirilir, un eklenir, haricen sarılır. (169YO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Nefes açıcı (12)

Plantaginaceae

4.1.94. *Plantago major* L.

Şekil 100. *Plantago major* L.

Yöresel Adı: Sinir otu (AK, DE, TOP), kırk sinir otu (AK, BE, YO), yedi damar otu (TOP)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı), yaprak

Herbaryum Kodu: AH518

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Dolamada, herba dövülüp unla bulamaç yapılır, haricen sarılır. (17AK)
2. Kanamada, herba dövülüp, haricen sarılır. (21AK)
3. Yarada, yaprak haricen sarılır. (41DE)
4. Çıbanda, taze yaprak haricen sarılır. (195TOP)
5. Çıbanda, herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (118KA, 140ER, 167YO)
6. Saçkıranda, karışım halinde (10) herba dövülür, ev sirkesi kantaron yağı kına tozu karıştırılır, haricen sürülür. (192TOP)
7. Şeker hastalığında, herba yemek olarak pişirilir ve yenir. (195TOP)
8. Sedefte, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (51BE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: ağız yaraları, midevi, alerji, cilt akne, ağız bakımı, sistit, böbrek taşı, çıban kaşıntı, uyuz, idrar yolu iltihabı (10), yara (9)

Platanaceae

4.1.95. *Platanus orientalis* L.

Şekil 101. *Platanus orientalis* L

Yöresel Adı: Çınar

(CE,AK,KRC,TA,GA,SO,KA,ŞE,TO,KÖ,KU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak, meyve, kök, yağ

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Gece yanığında(zona), meyvesinden infüzyon hazırlanır, haricen sürülür. (4CE)
2. Böbrek ağrısında, karışım halinde (27) gövde kabuğundan infüzyon yapılır ve içilir. (26AK)
3. Böbrek taşında, nane herbası çınar gövde kabuğundan dekoksasyon yapılır, üç gün boyunca içilir. (27AK)
4. Böbrek taşında, gövde kabuğundan infüzyon yapılır ve içilir. (28AK)
5. Böbrek taşında, karışım (26) halinde kökten dekoksasyon yapılır ve içilir. (204KRC)
6. Böbrek taşında, yapraktan infüzyon yapılır ve içilir. (84TA)
7. Diz ağrısında, yapraktan infüzyon yapılır ve içilir. Not: Her çınar kullanılmaz. (64GA)
8. Siğilde, dini ritüel eşliğinde meyveleri haricen sürülür. (104SO)
9. Öksürükte, meyvesinden infüzyon yapılır ve içilir. Not: Hayvanlarda kullanılır. (114KA)
10. Öksürükte, bir kilo kökten dekoksasyon yapılır, hemen ardından içine kekik maydanoz konur ve içilir. (119KA)
11. Yarada, meyve dövülüp ezilir, haricen sarılır. (134ŞE, 136ŞE)

12. Bel ağrısında, kökten alınan reçine ısıtılır, ağrıyan yer dağlanır. Not: Buna halk arasında aşı denir. Ağrıyan her yer için kullanılır. (170TO)
13. Kaşıntıda, meyve haricen sürülür. (176TO)
14. Diş ağrısında, yağ haricen dişe konur. (185KÖ)
15. Astımda, yapraktan infüzyon yapılır ve içilir. (202KUY)
16. İshalde, yapraktan infüzyon yapılır ve içilir. (29AK)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Artrit, bronşit (13), eklem ağrıları (10)

Poaceae

4.1.96. *Hordeum vulgare* L.

Şekil 102. *Hordeum vulgare* L.

Yöresel Adı: Arpa (CE,DE,ER,KÖ,BE,TO,SO,ŞE,KRC)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Tohum

Herbaryum Kodu: AH518

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Arpacıkta (it dirseği), bir dini ritüel eşliğinde yedi tane arpa tohumu göz üzerine sürülür. (1CE, 9CE, 48DE, 141ER, 186KÖ)
2. Arpacıkta (it dirseği), arpa tohumu dövülür, haricen sürülür. (3CE, 11CE)
3. Dolamada, arpa kaynatılır, un ve tuz eklenip hamur yapılır, haricen sarılır. Not: Bu karışıma arpa bulamacı denir. (3CE)
4. Topuk dikeninde, karışım (3) halinde arpa unu bir yemek kaşığı süte eklenir, haricen sarılır. (12CE)
5. Temrede (atopik dermatit), bir dini ritüel eşliğinde Çarşamba gün arpa temreye sürülür. (51BE, 173TO)
6. Yanıkta, arpa tohumu dövülür, ezilir, yumurtayla karıştırılır, haricen sürülür. (53BE)
7. Sigilde (sinir), arpa dini bir ritüel eşliğinde haricen sürülür. (56BE, 107SO)
8. Tansiyonda, arpalı ekmek yenir. (139ŞE)
9. Böbrek taşında, karışım (26) halinde dekoksasyon yapılır ve içilir. (204KRC)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır

4.1.97. *Oryza sativa* L.

Şekil 103. *Oryza sativa* L.

Yöresel Adı: Pirinç (KAR,TO,KÖ)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Tohum

Herbaryum Kodu: V0000017956I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Yanıkta, pirinç ununa su katılıp hamur yapılır, haricen sarılır. (148KAR)
2. İshalde, tohumdan lapa yapılır ve yenir. (173TO)
3. Doğum sonrasında, pirinç unu ve pekmez süte katılıp pişirilir, lohusa anneye yedirilir. (178KÖ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

4.1.98. *Triticum aestivum* L.

Şekil 104.*Triticum aestivum* L.

Yöresel Adı: Buğday (SO,TOP,KA,ŞE,ER,YO,DU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Tohum, kepek (tohum zarı)

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Erken doğumu önlemek için, tohumdan dekoksiyon yapılır ve içilir. (107SO)
2. Bel ağrısında, kepek hafifçe zeytinyağında pişirilir, haricen sarılır. (189TOP)
3. Soğuk algınlığında, kepek ateşte kavrulur, göğüs ve sırta haricen sarılır. (110KA)
4. Tansiyonda, buğday ekmeği yenir. (133ŞE)
5. Kırık ve çıkıkta, buğday kepeğiyle un su karıştırılıp, hamur yapılır, bu karışıma bazlamaç denir, haricen sarılır. (140ER)
6. Kırık ve çıkıkta, kepek zeytinyağında kavrulur, tuz katılır, sıcak halde haricen sarılır. (167YO)
7. İshalde, nişastayla su karıştırılır ve içilir. (151DU)
8. Diş ağrısında, nişasta dişe konulur. Not: Çok fazla kullanılmaz, dişi çürütür. (167YO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

4.1.99. *Zea mays* L.

Şekil 105. *Zea mays* L.

Yöresel Adı: Mısır (TO, AK, BE, SU, KA), Darı (TO, AK, BE, SU, KA)

İlaç Olarak Kullanılan Kısmı: Püskül

Herbaryum Kodu: V0000019430I

Kullanım Şekli ve Amacı:

- 1.İdrar tutukluğunda, püskülden infüzyon yapılır ve içilir.(24AK, 92SU)
- 2.Böbrek ağrısında, karışım halinde (27) püskülden infüzyon yapılır ve içilir.(26AK)
- 3.Böbrek taşında, püskülden infüzyon yapılır ve içilir.(117KA, 175TO)
- 4.Kısırlıkta, karışım halinde (22) infüzyon yapılır ve içilir.(174TO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Böbrek taşları (17)

Polygonaceae

4.1.100. *Polygonum aviculare* L.

Şekil 106. *Polygonum aviculare* L.

Yöresel Adı: Kayışkiran (KA, ŞE) , ayırık otu (GA,AT,TOP)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH158

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Böbrek taşında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (64GA, 98AT, 135ŞE, 196TOP)
2. Böbrek taşında, karışım halinde(26) herbadan dekoksasyon yapılır ve içilir.(204KRC)
3. Baş ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (112KA)
4. Mayasılta, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (127ŞE)
5. İdrar tutukluğunda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (130ŞE)
6. Kalp damar tıkanıklığında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (136ŞE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: böbrek ve safra taşı,iştahsızlık,prostat hastalıkları (10)

4.1.101.*Rheum ribes* L.

Şekil 107. *Rheum ribes* L.

Yöresel Adı: Tartıl (KÖ), ısgın (KO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Kök (rizom)

Herbaryum Kodu: V0000004691I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Mayasılta, taze kök yenir. (100KO)
2. Mayasılta, kök kurutulup dekoksasyon yapılır ve içilir. (179KÖ)
3. Mayasılta, kökten dekoksasyon yapılır ve içilir. (181KÖ)
4. Şeker hastalığında, taze kök yenir. (185KÖ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

4.1.102. *Rumex acetosella* L.

Şekil 108. *Rumex acetosella* L.

Yöresel Adı: Ebelik (CE, BE, KA), ekşilik (SO, ŞE, KRC, KU, KÖ)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak, tohum

Herbaryum Kodu: V0000004691I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Çıbanda, taze yaprak sarılır. (79KU)
2. İshalde, tohumdan dekoksasyon yapılır ve içilir. (108SO, 134ŞE, 182KÖ, 184KÖ, 186KÖ, 54BE, 55BE, 111KA, 203KRC)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Şeker hastalığı (15), hipertansiyon (17)

Portulacaceae

4.1.103. *Portulaca oleracea* L.

Şekil 109. *Portulaca oleracea* L.

Yöresel Adı: Semiz otu (VA, KU, TA, KU, DE), Soğukluk (AK, SO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: V0000003364I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Pişikte, taze herba dövülerek ezilir, haricen sürülür. (25AK, 161VA)
2. Kabızlıkta, taze herbadan yemek yapılır ve yenir. (45DE)
3. Isilikte, taze herba dövülerek ezilir, haricen sürülür. (76KU, 86TA, 105SO, 105SO)
4. Kaşıntıda, taze herba dövülür, haricen sürülür. (33AK)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: şeker hastalığı (21), hemoroid, bağırsak spazmları, karaciğer problemleri, kanser (13), cinsel istek fazlalılığı, bunama, isilik (10)

Ranunculaceae

4.1.104. *Nigella sativa* L.

Şekil 110. *Nigella sativa* L.

Yöresel Adı: Çörek otu (AK,SO,KAR,TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Tohum

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Öksürükte, tohumu yağ konulmadan kavrulur ve yenir. (33AK)
2. Öksürükte, tohumlar dövülüp zeytinyağında pişirilir ve yenir. (108SO)
3. Diş ağrısında, çörek otu tohumu ezilir, ağrıyan dişe konur. (147KAR)
4. Bel ağrısında, karışım halinde (8) tohum dövülür, zeytinyağı ile karıştırılır, haricen sürülür. (173TO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Adet söktürücü, idrar arttırıcı, galaktagog , farenjit,kalp kaslarının kuvvetlendirilmesi (10), astım (15)

4.1.105. *Clematis vitalba* L.

Şekil 111. *Clematis vitalba* L.

Yöresel Adı: Habili Miskin (ŞE, YO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH107

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Bel ağrısında, herba küle sokulur, herbanın içi boş olup haricen ağrıyan bölgeye üflenir. (133ŞE)
2. Bel ağrısında, herba kekik herbasıyla dövülüp ezilir, haricen sarılır. (168YO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

Rhamnaceae

4.1.106. *Paliurus spina-christi* Mill.

Şekil 112. *Paliurus spina-christi* Mill.

Yöresel Adı: Kara çalı (AK, TA, KA, SO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Dal, kök

Herbaryum Kodu: V0000005890I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Sedefte, dal ateşte yakılır, yağı çıkar, baştaki geçmeyen yaralara sürülür. (35AK)
2. Böbrek taşında, daldan infüzyon yapılır ve içilir. (83TA, 118KA)
3. Çıbanda, kökten dekoksiyon yapılır, haricen sarılır. (109SO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: kas krampları, eklem ağrıları(12) böbrek taşı,prostat hastalıkları, sinüzit (13)

4.1.107. *Rhamnus frangula* L.

Şekil 113. *Rhamnus frangula* L.

Yöresel Adı: Sarılık ağacı (ŞE, KAR, GÜ, KU, KO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Dal

Herbaryum Kodu: AH762

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Sarılıkta, daldan dekoksiyon yapılır, haricen yıkanılır. Not: Kesinlikle içilmez.
(127ŞE, 147KAR, 155GÜ, 202KUY, 100KO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

Rosaceae

4.1.108. *Amygdalus communis* L. var. *Dulcis*

Şekil 114. *Amygdalus communis* L. var. *Dulcis*

Yöresel Adı: Tatlı badem (DU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Tohum, yağ

Herbaryum Kodu: V0000008197I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Pamukçukta, tohum dövülerek ezilir, içine şeker katılır, ağız içine uygulanır. (149DU)
2. Sedefte, karışım halinde (11) tohum yağı haricen sürülür. (122AKC)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Yara iyi edici, kabızlık (10)

4.1.109. *Amygdalus communis* L.var amara

Şekil 115. *Amygdalus communis* L.var amara

Yöresel Adı: Acı badem (DE,DU,ŞE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yağ, tohum

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Saçkırande saç derisine haricen sürülür. (41DE)
2. Şeker hastalığında aç karnına 4-5 tane tohum yenir. (50DE)
3. Şeker hastalığında acı badem bir gece suda bekletilir, sabah ve akşam ikişer tane yutulur. (151DU).
4. Kulak ağrısında 2-3 damla badem yağı damlatılır. (133ŞE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

4.1.110. *Crataegus monogyna* Jacq.

Şekil 116. *Crataegus monogyna* Jacq.

Yöresel Adı: Alıç (CE,DE,AKC,SU,ŞE,DU,LE, TOP)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Gövde kabuğu, dal, meyve, yaprak, çiçek, kök

Herbaryum Kodu: NGBB7706

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Sarılıkta gövde kabuğundan dekoksasyon yapılır ve içilir. (12CE)
2. Şeker hastalığında gövde kabuğundan dekoksasyon yapılır ve içilir. (44DE)
3. Şeker hastalığında meyve ve yapraklarından infüzyon yapılır ve içilir. (120AKC)
4. Öksürükte ağacın dalından dekoksasyon yapılır ve içilir. (96SU)
5. Böbrek taşında, çiçek ve gövdesinden dekoksasyon yapılır ve içilir. (127ŞE)
6. Yanıklarda, köklerinden pekmez kıvamına gelene kadar dekoksasyon yapılır, haricen sürülür. (150DU)
7. Yanıklarda, gövde kabuğundan dekoksasyon yapılır, haricen sürülür. (158LE)
8. Kalp damar tıkanıklıklarında, yapraklarından infüzyon yapılır ve içilir. (196TOP)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Sedatif (21),şeker hastalığı, kolestrol düzenleyici (17), kalp hastalıkları,böbrek taşları (13)

4.1.111. *Cydonia oblonga* Mill.

Şekil 117. *Cydonia oblonga* Mill.

Yöresel Adı: Ayva (AK,SO,ŞE,TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak, tohum, meyve kabukları

Herbaryum Kodu: V0000008697I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. İshalde, yapraklarından infüzyon yapılır ve içilir. (14AK, 109SO)
2. Ağız yaralarında, tohumları akşamdan suda bekletilir, krem kıvamına getirilir, haricen sürülür. (133ŞE)
3. Soğuk algınlığında, meyve kabuklarından infüzyon yapılır ve içilir. (177TO)
4. Soğuk algınlığında, karışım halinde (33) meyveden infüzyon yapılır ve içilir. (184KÖ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: İshal, bronşit, öksürük (21)

4.1.112. *Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl.

Şekil 118. *Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl.

Yöresel Adı: Yeni Dünya Ağacı (AK,KAR,TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak, çiçek

Herbaryum Kodu: V0000008696I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Soğuk algınlığında, çiçeklerinden infüzyon yapılır ve içilir. (22AK)
2. İshalde, yapraklarından infüzyon yapıp ve içilir. (148KAR)
3. Kısırlıkta, karışım halinde (22) infüzyon yapıp içilir. (174TO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Soğuk algınlığı, öksürük, balgam söktürücü (21), midevi (15)

4.1.113. *Prunus armeniaca* Thunb.

Şekil 119. *Prunus armeniaca* Thunb.

Yöresel Adı: Kayısı (KU,TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, tohum

Herbaryum Kodu: V0000008195I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kabızlıkta, taze meyve bol miktarda yenir. (78KU)
2. Kulak ağrılarında, tohumu dövülüp ezilir, tülbentle yağı çıkartılır, kulağa damlatılır. (177TO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Kabızlık, kilo problemleri (10)

4.1.114. *Prunus persica* L.

Şekil 120.*Prunus persica* L.

Yöresel Adı: Şeftali (DE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Çiçek

Herbaryum Kodu: V0000008196I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kulağa böcek girmesinde, çiçeğinden infüzyon yapıp, kulağa damlatılır. (44DE)
2. Kulak ağrısında, çiçeğinden infüzyon yapıp, kulağa damlatılır. (45DE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Kurt düşürücü (10)

4.1.115. *Pyrus communis* L.

Şekil 121. *Pyrus communis* L.

Yöresel Adı: Armut (SU,TO,VA)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, sirke (meyvelerinden hazırlanmış fermente ekstre), meyve kabukları

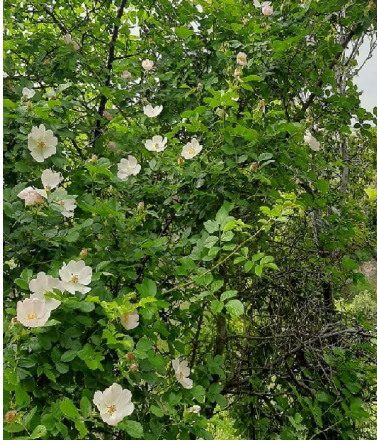
Herbaryum Kodu: V0000008714I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Öksürükte, meyvelerinden infüzyon yapılır içilir. (95SU)
2. Öksürükte, meyve kabuklarından infüzyon yapılır içilir. (177TO)
3. Saçkıranda, armut sirkesi haricen sürülür. (176TO)
4. Bağırsak kurdunda, 4-5 tane meyve aç karnına yenir. (162VA)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullamına rastlanmadı.

4.1.116. *Rosa canina* L.

Şekil 122. *Rosa canina* L.

Yöresel Adı: Kuşburnu (KU,TOP,AK)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve

Herbaryum Kodu: V0000008567I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Yüksek ateşte, meyvelerinden infüzyon yapıp ve içilir. (102KU)
2. Mayasılta, meyvelerinden infüzyon yapıp ve içilir. (188TOP)
3. Diz ağrısında, meyvelerinden infüzyon yapıp içilir. (31AK)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Mide ağrısı,baş ağrısı, iltihap,yorgunluk (11), şeker hastalığı, ishal, grip (17)

4.1.117. Rosa sp.

Şekil 123. Rosa sp.

Yöresel Adı:

Gül (AK,DE,GA,TO,SO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yağ, gül suyu (çiçeklerinden damıtılarak hazırlanmış ekstre), çiçek, yaprak

Herbaryum Kodu:

-

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Diş ağrısında, yağı dişe sürülür. (34AK)
2. Saç dökülmesinde, gül suyu ile kil karıştırılıp, haricen saça sürülür ve yıkanılır. (48DE)
3. Akne tedavisinde, çiçek ve yaprak yoğurt suyunun içinde bir gün bekletilir, haricen sürülür. (65GA)
4. Akne tedavisinde, gül suyu haricen sürülür. (176TO)
5. Mantarda, karışım halinde (5) gül suyu haricen sürülür. (176TO)
6. Kabakulakta, gül suyuyla bal karıştırılıp, haricen sarılır. (176TO)
7. Yanıklarda, sarımsak dövülüp gül suyuyla karıştırılarak haricen sürülür. (176TO)
8. Yaralarda, gül yaprağı kantaron yağında bir hafta bekletilir, haricen sürülür. (104SO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: İshal, boğaz ağrısı (11), göz iltihaplanması ve çapaklanması, yanık,kabızlık (10)

4.1.118. *Rubus idaeus* L.

Şekil 124. *Rubus idaeus* L.

Yöresel Adı: Ahududu (TOP)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve

Herbaryum Kodu: V0000008234I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1.Ağız iltihap ve yaralarında yenir. (193TOP)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

4.1.119. *Rubus sanctus* Schreb.

Şekil 125. *Rubus sanctus* Schreb.

Yöresel Adı: Böğürtlen

(CE, TOP, SU, GÜ, YA, AK, TA, AKC, ŞE, KRC, KÖ, TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak, meyve, kök, herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: V0000008244I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Adet düzensizliklerinde, 3-4 tane yaprağının infüzyonu yapılır ve içilir. (6CE)
2. Boğaz ağrılarında, 5-6 tane yaprağının infüzyonu yapılır içilir. (6CE)
3. Boğaz ağrılarında bir avuç meyve yenir. (190TOP)
4. Ağız iltihaplarında meyvenin şurubu hazırlanır, gargara yapılır. (8CE)
5. Ağız iltihapları ve yaralarında, meyve yenilir. (109SU, 156GÜ, 157YA)
6. İdrar tutukluğunda, kökünden dekoksion yapılır ve içilir. (33AK, 187TOP)
7. İdrar yolu iltihabında, kökünden dekoksion yapılır ve içilir. (31AK)
8. İstenmeyen gebelikte, böğürtlen kökünden dekoksion yapılır ve içilir. (88SU)
9. Göz kaşıntısı ve ağrısında, taze meyve sıkılıp suyu çıkarılır, göze damlatılır. (84TA)
10. Göz kanlanması, meyvenin suyu tülbentle sıkılır, göze damlatılır. (190TOP)
11. Sigarayı bırakmak isteyenlere bol bol böğürtlen meyvesi yedirilir. (124AKC)
12. Saçkırande, kökü ezilip dini ritüel şeklinde başa sürülür. (125ŞE)
13. Böbrek taşında, kökünden dekoksion yapıp içilir. (134ŞE)
14. Böbrek taşında, karışım halinde(26) kökün dekoksionu yapılır ve içilir. (204KRC)
15. Kısırlıkta, böğürtlen kökü ve kesme çalısının kökünden dekoksion yapılır ve içilir. (183KÖ)

16. Akşamdan kalma durumlarında, bir avuç böğürtlen meyvesi yenilir. (124AKC)

17. Kaşıntıda, karışım halinde(2) herbasının infüzyonu yapılır, haricen yıkanılır. (7CE)

18. Şeker hastalığında, 5-6 adet yaprağın infüzyonu yapılır ve içilir. (170TO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: öksürük ve solunum hastalıkları (19),böbrek taşı, idrar yolu enfeksiyonu, diyabet,karın ağrısı soğuk algınlığı (21), erken doğum(düşük riski) (17)

4.1.120. *Sanguisorba minor* L.

Şekil 126. *Sanguisorba minor* L.

Yöresel Adı: Dardağan otu (CE), dağdan otu (CE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH023

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Topuk dikeninde, taze bitki dövülüp haricen sarılır. (11CE)
2. Topuk dikeninde, taze bitki karışım halinde (3) dövülüp haricen sarılır. (12CE)
3. Soğuk algınlığında, karışım halinde (31) infüzyon hazırlanır ve içilir.(2CE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

Rubiaceae

4.1.121. *Coffea arabica* L.

Şekil 127. *Coffea arabica* L.

Yöresel Adı:	Kahve (CE,KÖ,DE,SO,SU,GÜ,TO, TOP,VA)
İlaç Olarak Kullanılan Kısım:	Kavrulmuş tohum
Herbaryum Kodu:	-
Kullanım Şekli ve Amacı:	

1. Bağırsak kurdunda, bir tatlı kaşığı öğütülmüş tohum 1 kase yoğurtla karıştırılır, iki üç defa yenir. (12CE)
2. Sivilcede, öğütülmüş tohumdan dekoksasyon yapılır, haricen sürülür. (37KÖ)
3. İshalde, bir yemek kaşığı nar ekşisine bir tatlı kaşığı kahve karıştırılır ve yenir. (45DE, 104SO, 150DU, 156GÜ, 177TO)
4. İshalde, öğütülmüş tohumdan dekoksasyon yapılır ve içilir. (171TO)
5. İshalde, kızılçık meyvelerinden hazırlanmış kızılçık ekşisiyle öğütülmüş tohumu karıştırılır ve içilir. (193TOP)
6. Pamukçukta, şekerle kahve karıştırılır, haricen sürülür. (108SO)
7. Ağız iltihap ve yarasında, öğütülmüş kahve haricen sürülür. (188TOP)
8. Akşamdan kalmada, öğütülmüş tohumdan dekoksasyon yapılır ve içilir. (164VA)

Çevre illerde yapılan çalışmalar:Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

Rutaceae

4.1.122. *Citrus aurantium* L.

Şekil 128. *Citrus aurantium* L.

Yöresel Adı: Turunç (AK,DE,KRC.YO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, yaprak

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Mide ağrısında, karışım halinde (4) meyve suyuna bal eklenir, yedi gün boyunca yenir. (36AK)
2. Boğaz ağrısında, meyve ikiye ayrılır, hafifçe ısıtılır, haricen boğaza sarılır. (44DE)
3. Baş ağrısında, meyve ikiye ayrılır, haricen alına sarılır. (165YO)
4. Yılan akrep sokmasında, taze turunç yaprağı ağızda çiğnenir, haricen sarılır. (205KRC)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Bademcik iltihabı (17)

4.1.123. *Citrus limon* (L.) Burm.f.

Şekil 129. *Citrus limon* (L.) Burm.f.

Yöresel Adı: Limon (CE,AK,AT,PE,KO,DE,VA,YO,SO,KU,KÖ, BE,GA, TOP,AKC,LE,TO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, meyve kabuğu

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Diz ağrısında, meyvenin suyu sıkılır, bir bezle dizlere sarılır. (2CE, 34AK, 99AT)
2. Sivilcede, meyvenin suyu sıkılır, haricen sürülür. (100KO, 198PE)
3. Şeker hastalığında, meyvenin suyu sıkılıp içilir. (5CE)
4. Cilt çatlamasında, meyvenin suyu sıkılır, haricen sürülür. (10CE, 41DE, 163VA)
5. Öksürükte, meyve kabuğundan infüzyon yapılır ve içilir. (165YO)
6. Kulak ağrısında, meyvenin suyu kulağa damlatılır. (10CE)
7. Astımda, meyvenin suyu sıkılır ve içilir. (103SO)
8. Tansiyonda, meyvenin suyu sıkılır ve içilir. (78KU)
9. Adet düzensizliğinde, kekik herbasından infüzyon yapılır, sıkılmış meyvenin suyu sıkılır ve içilir. (37KÖ)
10. İdrar tutukluğunda, meyvenin suyu sıkılır, bir yemek kaşığı zeytinyağı ile karıştırılır ve içilir. (48DE)
11. Baş ağrısında, meyvenin suyu sıkılır, haricen ayağa sürülür. (50DE)
12. Baş ağrısında, meyve ikiye ayrılır, haricen alına bağlanır. (166YO)
13. Bel ağrısında, yarım çay bardağı defne yağı bir limon dört tane aspirin karıştırılır, haricen sürülür. (53BE)

14. Bel ağrısında, bir bardak ispiroto beş tane gripin bir su bardağı zeytinyağı bir limon suyu karıştırılır, haricen sürülür. (72GA, 103SO)
15. Bel ağrısında, meyvenin suyu defne yağı ve aspirinle karıştırılır, haricen sürülür. (142ER)
16. Mantarda, ayak parmaklarına limon suyu sürülür. (91SU)
17. Kepeklenmede, meyvenin suyu sıkılır, haricen saça sürülür. (7CE, 104SO, 143ER, 177TO, 183KÖ)
18. Kepeklenmede, limonun suyu zeytinyağı ile karıştırılır, saça haricen sürülür. (95SO, 193TOP)
19. Kalp damar tıkanıklığında, karışım halinde(13), bir meyvenin suyuyla infüzyon yapılır ve içilir. (31AK)
20. Kalp damar tıkanıklığında, üç limon sıkılır oniki diş sarımsak dört tane aspirin dövülüp eklenir, yapılan karışım güneş görmeyen bir yerde onbeş gün bekletilir. (103SO)
21. Boğaz ağrısında, meyve dilimlenir, hafifçe ısıtılır, haricen sarılır. (109SO)
22. Boğaz ağrısında, meyve nane herbasiyla infüzyon yapılır ve içilir. (161VA, 189TOP)
23. Böbrek taşında, karışım halinde(25) meyvenin suyu sıkılır ve içilir. (121AKC)
24. Böbrek taşında, meyvenin suyu sıkılır ve içilir. (59BE, 178KÖ, 186KÖ)
25. Böbrek taşında, meyvenin suyu sıkılır, zeytinyağı ile karıştırılır ve içilir. (183KÖ)
26. İdrar tutukluğunda, meyveyle maydanoz herbasiından infüzyon yapılır ve içilir. (194TOP)
27. Soğuk algınlığında, meyve kabuğu nane herbasiyla karıştırılır, infüzyon yapılır ve içilir. (24AK)
28. Soğuk algınlığında, meyve bol bol yenir. (158LE)
29. Soğuk algınlığında, karışım (34) halinde meyveden infüzyon yapılır ve içilir. (182KÖ)

30. Göz kaşıntısı ve ağrısında, meyvenin suyu sıkılır, göze damlatılır. Not:

Uygulamadan sonra görmede netlik sağlandığı belirtildi. (161VA)

31. Göz kanlanması, limonun suyu sıkılıp göze damlatılır. (178KÖ)

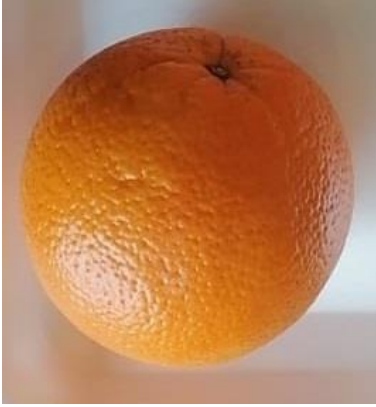
32. Çıbando, karışım (5) halinde meyvenin suyu sıkılır, haricen sarılır. (176TO)

33. Yanıkta, kantaron yağı sürülür, ardından limon suyu uygulanır. (31AK)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hipertansiyon, hiperkolesterol ve soğuk algınlığı
(13)

4.1.124. *Citrus sinensis* L. Osbeck

Şekil 130. *Citrus sinensis* L. Osbeck

Yöresel Adı:	Portakal (AK,DE,BE,EĞ)
İlaç Olarak Kullanılan Kısım:	Meyve, yaprak, meyve kabuğu
Herbaryum Kodu:	-

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kısırlıkta, karışım (14) halinde kabuğundan infüzyon yapılır, oturma banyosu uygulanır. Not: Bu işleme soğuklama denir. (35AK)
2. Boğaz ağrısında, meyve kesilir, hafifçe pişirilir, haricen sarılır. (43DE)
3. Kulak ağrısında, portakal kabuğu zeytinyağında pişirilir, yağı kulağa damlatılır. (56BE)
4. Soğuk algınlığında, meyve bol bol yenir. (153EĞ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hazımsızlık,bağırsak tembelliği (13),kalp çarpıntısı doğum sonrası bebek bakımı (10)

Salicaceae

4.1.125. *Salix alba* L.

Şekil 131. *Salix alba* L.

Yöresel Adı: Söğüt Ağacı (AK,ŞE,AK)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak, dal

Herbaryum Kodu: V0000015886I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Diş ağrısında, yapraktan infüzyon yapılır ve içilir. (32AK)
2. Pamukçukta, dal ısıtılır, haricen sürülür. (136ŞE)
3. Soğuk algınlığında, yapraktan infüzyon yapılır, haricen yıkanılır. (23AK)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Kas romatizması, yüksek ateş (11),

Santalaceae

4.1.126. *Viscum album* L.

Şekil 132. *Viscum album* L.

Yöresel Adı: Çam tıpığı (SO), Mezdehe tıpığı (KUY, SO, PE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak, bitkinin tamamı

Herbaryum Kodu: AH762

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Şeker hastalığında, Meşe tıpığı yaprağından infüzyon yapılır ve içilir. (201KUY)
2. Tansiyonda, mezdehe tıpığından infüzyon yapılır ve içilir. (105SO)
3. Astımda, mezdehe tıpığından infüzyon yapılır ve içilir. Not: Bir iki yapraktan fazla içilmez, zehirlidir. (108SO)
4. İdrar kaçırmada, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (197PE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Adet düzensizliği, adet kanamaları, astım,öksürük (10)

Scrophulariaceae

4.1.127. *Verbascum* sp.

Şekil 133. *Verbascum* sp.

Yöresel Adı: Sığır kuyruğu (GA,KU,ŞE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Yılan akrep sokmasında, herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (66GA)
2. Mayasılta, taze herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (76KU)
3. Şeker hastalığında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (131ŞE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: İltihap , karın ağrısı, kırık kemik , öksürük (21)

Smilacaceae

4.1.128. *Smilax aspera* L.

Şekil 134. *Smilax aspera* L.

Yöresel Adı:

Sincer (AK,PE,SU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım:

Herba (Toprak üstü kısmı), meyve

Herbaryum Kodu:

AH754

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Böbrek taşında, meyveler ezilir, bir bardak suyla sulandırılır ve içilir. (22AK)
2. İdrar tutukluğunda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (198PE)
- 3.İstenmeyen gebelikte, yedi sekiz tane meyve yenir, herbadan da infüzyon yapılp içilir. Not: Fazla kullanılmaz zehirlidir. (97SU)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Sivilce, zona ve yüz kırıışıklıkları (10)

Solanaecae

4.1.129. *Capsicum annuum* L.

Şekil 135. *Capsicum annuum* L

Yöresel Adı: Acı biber (SU,ŞE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve

Herbaryum Kodu: V0000012447I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Diş ağrılarında, iri parçalanmış kurutulmuş meyve dişe konur. (89SU)
2. Topuk dikeninde, meyve dövülüp ezilir, haricen sarılır. Taze biber yerine toz edilmiş pul biber veya biber salçası da kullanılabilir. (129ŞE)
3. Soğuk algınlığında, acı biber meyvesi yenir. (132ŞE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Romatizma (13)

4.1.130. *Capsicum frutescens* L.

Şekil 136. *Capsicum frutescens* L.

Yöresel Adı: Süs biberi (DE,BE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Mide ağrısında, meyvesi yenilir. (46DE, 55BE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

4.1.131. *Datura stramonium* L.

Şekil 137. *Datura stramonium* L.

Yöresel Adı: Boru çiçeği (AK,SO)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Çiçek, yaprak

Herbaryum Kodu: AH746

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Astımda, çiçeği sigara gibi sarılarak içilir. (31AK, 105SO)

2. Çıbanda, taze yaprak haricen sarılır. (104SO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

4.1.132. *Lycopersicon esculentum* Mill.

Şekil 138. *Lycopersicon esculentum* Mill.

Yöresel Adı: Domates (AK,ŞE,DE,ER,KÖ)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Salça, meyve

Herbaryum Kodu: V0000012448I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Yanıklarda, domates salçası haricen sürülür. (16AK)
2. Yanıklarda, domatesin suyu sıkılıp, haricen sürülür. (135ŞE)
3. Yılan akrep sokmasında, meyvenin suyu sıkılıp, yara üzerine haricen sürülür. (125ŞE, 136ŞE)
4. Yılan akrep sokmasında, domates salçasıyla yara haricen sarılır. (131ŞE)
5. Sedef hastalığında, domates salçası haricen sürülür. (132ŞE)
6. Uyuzda, domates salçası haricen sürülür. (48DE)
7. Saç dökülmesinde, saç derisine haricen salça sürülür. (141ER, 145ER)
8. Nasırda, karışım halinde (9) domates kesilip nasıra sarılır. (181KÖ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

4.1.133. *Nicotiana tabacum* L.

Şekil 139. *Nicotiana tabacum* L.

Yöresel Adı: Tütün
(AK,GA,BE, TOP,SU,KA,AKC,ŞE,VA,TO,KÖ,KU)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak

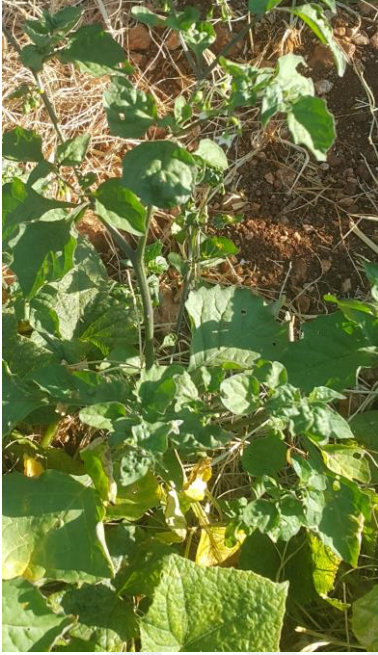
Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Uyuzda, kabaca parçalanmış yaprak elenir, elek altında kalan infüzyon yapılır, infüzyon haricen sürülür. (15AK, 63GA)
2. Uyuzda, suda bekletilen tütün tozunun suyuyla haricen yıkanılır. (53BE, 189TOP)
3. Kanamada, kabaca parçalanmış yaprak haricen sarılır. (34AK, 92SU, 110KA, 120AKC, 132ŞE, 162VA, 177TO, 183KÖ)
4. Yarada, kabaca parçalanmış yaprak haricen sarılır. (79KU)
5. Kaşıntıda, suda bekletilen tütün tozunun suyuyla haricen yıkanılır. (113KA)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

4.1.134. *Solanum nigrum* Mill.

Şekil 140. *Solanum nigrum* Mill.

Yöresel Adı: İt üzümü (KA)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba

Herbaryum Kodu: AH745

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Diş ağrılarında, herbanın infüzyonu yapılır, ağız içine infüzyonun buharı verilir.
(114KA)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Romatizma, adet düzenleyici, rahim hastalıkları, basur memeleri (11), diş ağrısı (10)

4.1.135. *Solanum melongena* L.

Şekil 141. *Solanum melongena* L.

Yöresel Adı: Patlıcan (DE,SO,CE,ŞE,AK)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Sap

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Mayasıda, patlıcan sapı yakılıp kül haline getirilir, haricen sürülür. (46DE, 106SO)
2. Mayasıda, patlıcan sapından infüzyon yapılır ve içilir. (12CE)
3. Yarada, patlıcan sapı kurutulup dövülür, haricen sarılır. (128ŞE)
4. Yanıklarda, patlıcan sapı kurutulur ve toz haline getirilir, yaraya haricen sürülür. (35AK)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hemoroit (12)

4.1.136. *Solanum tuberosum* L.

Şekil 142. *Solanum tuberosum* L.

Yöresel Adı: Patates (CE,ŞE,KU,KÖ,AK,OL,ER,DU,GÜ)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yumru

Herbaryum Kodu: V0000012445I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Göz kaşıntısı ve ağrısında, patates zeytin yağında pişirilip, haricen sarılır. (12CE)
2. Göz kanlanması, patates soyulup ikiye ayrılır, haricen sarılır. (126ŞE, 202KUY)
3. Güneş yanıklarında, çiğ patates dövülüp ezilir, haricen sarılır. (101KU)
4. Yanıklarda, çiğ patates dövülüp ezilir, haricen yanığa sarılır. (102KU, 182KÖ)
5. Yarada, çiğ patates yaraya haricen sarılır. (33AK)
6. İshalde, yumru haşlanıp yenir. (137OL, 143ER)
7. Mide ağrısında, çiğ patates dövülüp tülbent yardımıyla sıkılır ve içilir. (151DU)
8. Baş ağrısında, çiğ patates ikiye ayrılır, başa haricen sarılır. (106GÜ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Baş ağrısı (17)

Styracaceae

4.1.137. *Styrax officinalis* L.

Şekil 143. *Styrax officinalis* L.

Yöresel Adı: Tebrik çalı (SO, ER, KAR, KU, TA)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Dal, kök, reçine, meyve, yaprak, çiçek

Herbaryum Kodu: V0000011503I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Diş ağrısında, dal yakılıp kül edilir, ağrıyan dişe konur. (75KU)
2. Kuduzda, kök dövülür, ısırılan yere sarılır. (85TA)
3. Astımda, çiçeklerinden elde edilen tebrik balı yedirilir. (85TA)
4. Kısırlıkta, yaprak karışım (17) halinde infüzyon yapılır ve içilir. (109SO)
5. Öksürükte, reçineden (puhur sakızı) dekoksiyon yapılır ve içilir. Not: Balık tutmak için de kullanılır. (142ER)

6. Kulak ağrısında, meyveleri tülbent yardımıyla sıkılır, kulağa damlatılır. (147KAR)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Şeker hastalığı, hipertansiyon (17), sivilce (10)

Theaceae

4.1.138. *Camellia sinensis* (L.) Kuntze

Şekil 144. *Camellia sinensis* (L.) Kuntze

Yöresel Adı: Çay (CE,AK)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Göz kanlanması, yapraklarından infüzyon ile hazırlanan bayat çay kullanılır. (4CE)
2. Kulak ağrısında, yapraklarından infüzyon ile hazırlanan bayat çay kullanılır. (13AK)
3. İshalde, yapraklarından hazırlanan demli çay içilir. (14AK)

Çevre illerde yapılan çalışmalar:Zayıflatıcı (14)

Thymelaeaceae

4.1.139. *Daphne sericea* Vahl

Şekil 145. *Daphne sericea* Vahl

Yöresel Adı: Ezeltene (AK)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı), çiçek

Herbaryum Kodu: AH056

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kısırlıkta, karışım (14) halinde herba ve çiçeği infüzyon yapılır, oturma banyosu uygulanır. Not:Bitkinin zehirli olduğu belirtildi. (35AK)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hemoroit (10)

Urticaceae

4.1.140. *Urtica dioica* L.

Şekil 146. *Urtica dioica* L.

Yöresel Adı: Erkek ısırgan (SU, CE), kara ısırgan (CE), ısırgan (AK,DE,KU,KA,TOP,KÖ,PE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH758

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kaşıntıda, herbadan infüzyon yapılır, haricen yıkanılır. Not: Sinek ve böcek ısırmasına da iyi gelir. (1CE, 10CE, 22AK)
2. Şeker hastalığında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (3CE)
3. Cilt çatlamasında, herbadan infüzyon yapılır, haricen sürülür. (4CE)
4. Yanıkta, herbadan infüzyon yapılır, haricen sürülür. (11CE)
5. Öksürükte, herbadan yemek hazırlanır ve yenir. (44DE)
6. Yılan akrep sokmasında, ısırgan dövülüp ezilir, un ve zeytinyağı eklenir, haricen sarılır. (80KU)
7. Mayasılta, herba dövülüp ezilir, haricen sarılır. (89SU)
8. Felçte, taze herba felçli kişinin vücuduna haricen vurulur. (115KA)
9. Astımda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (186KÖ, 187TOP)
10. Romatizma ağrılarında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (186KÖ)
11. Saçkırande, karışım (11) halinde, herba dövülür, haricen sürülür. (192TOP)
12. Saç dökülmesinde, herbadan infüzyon yapılır, hem içilir, hem haricen yıkanılır. (200PE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Adet düzenleyici, idrar söktürücü, hormon dengeleyici, iltihap kurutucu, saç dökülmesini önleyici, zayıflatıcı ve kanser (16),şeker hastalığı,idrar yolu iltihabı,kellik (21)

Violaceae

4.1.141. *Viola tricolor* L.

Şekil 147. *Viola tricolor* L.

Yöresel Adı:	Hercai menekşe (CE,SU,ŞE,OL)
İlaç Olarak Kullanılan Kısım:	Herba (Toprak üstü kısmı), çiçek
Herbaryum Kodu:	V0000003328I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Kaşıntıda, herbadan infüzyon yapılır, haricen yıkanılır. (2CE)
2. Soğuk algınlığında, çiçekten infüzyon yapılır ve içilir. (91SU)
3. Yüksek ateşte, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (96SU)
4. Mide ağrısında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (132ŞE)
5. Öksürükte, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (139OL)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

Vitaceae

4.1.142. *Vitis vinifera* L.

Şekil 148. *Vitis vinifera* L.

Yöresel Adı: Asma(CE,AK,DE),üzüm(CE,AK,DE,KU,SU,OL,LE,DU,VA, TO,KÖ)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Meyve, yaprak, çekirdek

Herbaryum Kodu: V0000005884I

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Arpacık (it dirseğinde), meyvelerinden yapılan pekmez haricen sürülür. (5CE)
2. Dolamada, taze yaprak haricen sarılır. (35AK)
3. Mide bulantısında, yarpuz herbasından infüzyon yapılır, daha sonra üzüm gövdesinin külüyle karıştırılır, haricen yıkanılır. (35AK)
4. Çıbanda, taze yaprak haricen sarılır. (43DE)
5. Kalp damar tıkanıklığında, çekirdek dövülüp yenir. (44DE)
6. Sarılıkta, üzüm pekmezi bol bol yenir. Not: Alına da sürülür. (44DE, 78KU)
7. Yüksek ateşte, üzüm sirkesi bütün vücuda haricen sürülür. (95SU)
8. Öksürükte, meyvelerinden yapılan pekmez kaynatılır ve içilir. (138OL, 158LE)
9. Boğaz ağrısında, tereyağı eritilip pekmezle karıştırılır ve içilir. (149DU)
10. Kaşıntıda, meyvelerinden yapılan sirke haricen sürülür. (160LE)
11. Diş ağrısında, meyvelerinden hazırlanan rakı dişe konur. (164VA)
12. Kabakulakta, meyvelerinden yapılan pekmez yenir. (172TO)
13. Saç dökülmesinde, üzüm sirkesi haricen sürülür. (176TO)
14. Bağırsak kurdunda, meyve tülbent yardımıyla sıkılıp kaynatılır ve içilir. (185KÖ, 186KÖ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar:Yara (17), sivilce,horman bozukluğu,saç dökülmesi(10)

Xanthorrhoeaceae

4.1.143. *Aloe vera* (L.) Burm.f

Şekil 149. *Aloe vera* (L.) Burm.f

Yöresel Adı: Aloe vera (AK, YA)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Yaprak

Herbaryum Kodu: -

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Yanıklarda, yaprak ikiye ayrılır, içindeki jel çıkartılır, haricen sürülür. (27AK)
2. Cilt çatlamasında, yaprak ikiye ayrılır, içindeki jel çıkartılır, haricen sürülür. (157YA)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Kaşıntı, egzama ve yara (10)

Zingiberaceae

4.1.144. *Alpinia officinarum* Hance

Şekil 150. *Alpinia officinarum* Hance

Yöresel Adı: Havlucan (KÖ)

Herbaryum Kodu: -

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Kök (rizom)

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Bel ağrısında, kök zeytinyağında kavrulur, haricen sürülür. (180KÖ)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmamıştır.

4.1.145. *Zingiber officinale* Roscoe

Şekil 151. *Zingiber officinale* Roscoe

Yöresel Adı: Zencefil (TO)

Herbaryum Kodu: -

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Kök (rizom)

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. Ezilmelerde, toz edilmiş rizom karışım halinde (23) zeytin yağında hafifçe pişirilir. Haricen sarılır. (173TO)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Mide rahatsızlıkları, kan sulandırıcı, bronşit, saç dökülmesi (10)

Zygophyllaceae

4.1.146. *Tribulus terrestris* L.

Şekil 152. *Tribulus terrestris* L.

Yöresel Adı: Ayı döşeği (ŞE), çoban çökerten (AK, KO, ŞE)

İlaç Olarak Kullanılan Kısım: Herba (Toprak üstü kısmı)

Herbaryum Kodu: AH756

Kullanım Şekli ve Amacı:

1. İdrar tutukluğunda, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (13AK)
2. Bel ağrısında, herbadan infüzyon yapılır, haricen yıkanılır. (76KO)
3. Mayasılada, herbadan infüzyon yapılır, lapa hazırlanır, haricen sarılır ve içilir. (77KO)
4. Kalp damar tıkanıklığında, herbadan infüzyon yapılır ve içilir. (130ŞE)

Çevre illerde yapılan çalışmalar: Yüksek kolesterol, hemeroit, böbrek taşı (13)

4.2.Karışım Halinde Hazırlanan Bitkiler

Tablo 9. Karışım Halinde Hazırlanan Bitkiler

NO	KARIŞIM HALİNDE HAZIRLANAN BİTKİLER	İLAÇ OLARAK KULLANILAN KISIM	KULLANIM ŞEKLİ VE AMACI	ANKET YAPILAN KİŞİLER
1	Kara Dut Menengiç Sumak	Yaprak Dal Dal	Şeker hastalığında, infüzyon hazırlanır ve içilir.	2CE
2	Ebegümeci Limon Böğürtlen	Herba Meyve Herba	Kaşınıtıda, infüzyon yapılır, haricen yıkanılır.	7CE
3	Dardağan Otu Sumak Arpa	Herba Dal Tohum	Topuk dikeninde, dardağan otu sumak dalı dövülür ve arpa unu, 1 yemek kaşığı süt eklenir, karıştırılır. Haricen sarılır .	12CE
4	Kimyon Ceviz Turunç	Tohum Meyve İçi Meyve	Mide ağrısında, eşit miktarda öğütülmüş kimyon ceviz , turunç suyu toz şeker , toplam eklenen kadar bal eklenir.7 gün boyunca sabah akşam yenir.	36AK

Tablo 9.devamı

NO	KARIŞIM HALİNDE HAZIRLANAN BİTKİLER	İLAÇ OLARAK KULLANILAN KISIM	KULLANIM ŞEKLİ VE AMACI	ANKET YAPILAN KİŞİLER
5	Ihlamur Limon Nane Maydonoz	Herba Meyve Kabuğu Herba Herba	Boğaz ağrısında, dekoksasyon yapılır ve içilir.	121AKC
6	Defne Sarımsak Zeytinyağı	Yağ Bulbus Yağ	Bel ağrısında, sarımsak dövülür,aspirin dövülür.Sarımsak ve aspirine defne yağı tuz eklenir. 1 gece ayazda bekletilir. Haricen sarılır .	152EĞ
7	Nane Karabiber Kimyon	Herba Tohum Tohum	Bel ağrısında, karın ağrısında, incinmelerde, çıkıkta; öğütülmüş karabiber , nane , kimyon zeytinyağında hafifçe pişirilir ve karışıma un eklenir.Haricen sarılır.	169YO

Tablo 9.devamı

NO	KARIŞIM HALİNDE HAZIRLANAN BİTKİLER	İLAÇ OLARAK KULLANILAN KISIM	KULLANIM ŞEKLİ VE AMACI	ANKET YAPILAN KİŞİLER
8	Nane Karabiber Çörek Otu Murt	Herba Tohum Tohum Yaprak	Bel ağrısında, tüm bitkiler karıştırılıp dövülür ve zeytinyağıyla karıştırılır. Haricen sarılır	173TO
9	Domates İncir Kına	Meyve Meyve Toz	Nasırdaki domates kesilir ve içine kına, incir sütü katılır .	181KÖ
10	Ceviz Kırk Sinir Otu Kantaron Isırgan Çay Kına	Yaprak Herba Yağ Herba Yaprak , Toz	Saçkıranda,tüm yaprak ve herba dövülüp ev sirkesi kantaron yağı ve kına tozu karıştırılır.	192TO
11	Hava Civa Otu Andız Tatlı Badem	Kök Katran Yağ	Sedefte, 1 tutam hava civa otu,,andız katranı , balmumu , badem yağı karıştırılır, haricen sürülür.	122AKC

Tablo 9.devamı

NO	KARIŞIM HALİNDE HAZIRLANAN BİTKİLER	İLAÇ OLARAK KULLANILAN KISIM	KULLANIM ŞEKLİ VE AMACI	ANKET YAPILAN KİŞİLER
12	Nar Nane Zeytin	Meyve Herba Yağ	Gazda, öğütülmüş nane, nar ekşisi ve zeytinyağıyla karıştırılıp tülbente serilir. Haricen sarılır.	174TO
13	Limon Karabaş Otu Melisa	Meyve Herba Herba	Kalp damar tıkanıklığında, bir limonun suyu, 3 tutam karabaş otu, 6 tutam melisa otuyla infüzyon yapılır.	31AK
14	Yeni Dünya Portakal Murt Ezeltene	Yaprak Yaprak Yaprak Çiçek	Kısırlıkta, infüzyon yapılır, oturma banyosu uygulanır. Bu işleme soğuklama denir. İnfüzyon yapılır.	35AK
15	Soğan	Kabuk	Doğadaki tüm otlar toplanır. Soğan kabuğuna ilave edilir, infüzyon yapılır, oturma banyosu uygulanır.	61GA

Tablo 9.devamı

NO	KARIŞIM HALİNDE HAZIRLANAN BİTKİLER	İLAÇ OLARAK KULLANILAN KISIM	KULLANIM ŞEKLİ VE AMACI	ANKET YAPILAN KİŞİLER
16	Peryevşan Calba Kantaron Hatlap	Herba Herba Herba Herba	Kısırlıkta, infüzyon yapılır, oturma banyosu uygulanır.Bu işleme yeşertme denir. Bitki sayısı mevsime göre değişir . Bitki sayısı 40 ' a kadar çıkabilir	107SO
17	Murt Çam Tesbih Ardıç	Yaprak Yaprak Yaprak Yaprak	Kısırlıkta, infüzyon yapılır, oturma banyosu uygulanır.Bu işleme Derme/ Deşirme denir. Ayrıca dağda bahar mevsiminde hangi ağaç yeşilse yaprakları karışıma eklenir.	109SO
18	Maydanoz Çam Ceviz	Herba Katran Reçine Meyve	Kısırlıkta, maydanoz ince ince kıyılır,ceviz içi dövülür , çam sakızı , siyah katran ,bal eklenir. Karışım koyun yünün içine konulur , vajinaya yerleştirilir.	136ŞE

Tablo 9.devamı

NO	KARIŞIM HALİNDE HAZIRLANAN BİTKİLER	İLAÇ OLARAK KULLANILAN KISIM	KULLANIM ŞEKLİ VE AMACI	ANKET YAPILAN KİŞİLER
19	Defne Çalba Ardıç Çam Mazi İncir Kabak	Yaprak Çiçek Yaprak Taze Kozalak Dal Kuru Meyve Tohum	Kısırlıkta, tüm bitkiler bir kazana konulur. Karışıma şunlar da eklenir; bal ve kuru tezek . Daha sonra dekoksiyon yapılır, oturma banyosu 3 gün boyunca uygulanır.	152EĞ
20	Kabak Soğan Sarımsak	Herba Bulbus Bulbus	Kısırlıkta, infüzyon yapılır, oturma banyosu uygulanır.	160LE

Tablo 9.devamı

NO	KARIŞIM HALİNDE HAZIRLANAN BİTKİLER	İLAÇ OLARAK KULLANILAN KISIM	KULLANIM ŞEKLİ VE AMACI	ANKET YAPILAN KİŞİLER
21	Defne Limon Calba	Yaprak Yaprak Çiçek	Kısırlıkta, Mayıs ayında tüm çıkan çiçekler karışıma eklenir. Karışım bir kazanda hazırlanır. Kazan tamamen kapalı tutulur. Hasta kadın içine oturur ve bir çarşaf ile üstü örtülür .	171TO
22	Mısır Nane Karabiber Yeni Dünya Murt Çalba	Püskül Herba Tohum Yaprak Yaprak Çiçek	Kısırlıkta, infüzyon yapılır ve içilir.	174TO
23	Zencefil Karabiber Defne Nane Kimyon Çörekotu	Rizom Tohum Yaprak Herba Tohum Tohum	Ezilmelerde, toz edilmiş bitkiler zeytin yağında hafifçe pişirilir. Haricen sarılır.	173TO

Tablo 9.devamı

NO	KARIŞIM HALİNDE HAZIRLANAN BİTKİLER	İLAÇ OLARAK KULLANILAN KISIM	KULLANIM ŞEKLİ VE AMACI	ANKET YAPILAN KİŞİLER
24	Baytiran Maydanoz Defne	Herba Herba Yaprak	İdrar yolu iltihabında, infüzyon yapılır, oturma banyosu yapılır.	54BE
25	Nar Nane Zeytin	Meyve Herba yağ	Gazda, öğütülmüş nane ; nar ekşisi ve zeytinyağıyla karıştırılıp tülbente serilir. Haricen sarılır.	174TO
26	Böğürtlen Ayrık Otu Arpa Çınar	Kök Herba Tohum Kök	Böbrek taşında, dekoksasyon yapılır ve içilir.	204KRC
27	Mısır Maydanoz Çınar	Püskül Herba Gövde Kabuğu	Böbrek ağrısında,infüzyon yapılır,dahilen içilir.	26AK
28	Hava Civa Otu Mezdehe Çam	Kök Reçine Reçine	Bronşitte,nasırda ve her çeşit yarada, hava civa kökü , mezdehe sakızı ve çam sakızı tereyağı ve bal mumu zeytinyağının içinde dekoksasyon yapılır ve yenir.	179KÖ

Tablo 9.devamı

NO	KARIŞIM HALİNDE HAZIRLANAN BİTKİLER	İLAC OLARAK KULLANILAN KISIM	KULLANIM ŞEKLİ VE AMACI	ANKET YAPILAN KİŞİLER
29	Limon Zeytin Kekik	Yaprak Yaprak Herba	Öksürükte, infüzyon yapılır ve içilir.	51BE
30	Çam Kamalak Ardıç	Katran Katran Katran	Öksürükte, tüm katranlar karıştırılır ve içilir .	118KA
31	Kışla Bitkileri: At Kekiği Dağdan Otu Karabacak Otu	Herba Herba Herba	Soğukalgınlığında, infüzyon hazırlanır ve içilir.	2CE
32	Nane Limon Portakal	Herba Meyve Meyve Kabuğu	Soğukalgınlığında, infüzyon hazırlanır ve içilir.	182KÖ
33	Nane Limon Ayva	Herba, Meyve Kabuğu Meyve	Soğukalgınlığında, infüzyon hazırlanır ve içilir.	184KÖ

Tablo 9.devamı

NO	KARIŞIM HALİNDE HAZIRLANAN BİTKİLER	İLAÇ OLARAK KULLANILAN KISIM	KULLANIM ŞEKLİ VE AMACI	ANKET YAPILAN KİŞİLER
34	Kantaron Melisa Pıtrak	Herba Herba Herba	Kanamada, taze herba dövölüp yaraya haricen sarılır.	11CE
35	İtır Baytıran Murt Nane Defne	Herba Çiçek Herba Yaprak Herba Yaprak	Doğum sonrasında, tüm bitkilerden birer avuç alınıp dövölüp tuz eklenir. Bebeğin tüm vücudu haricen sarılır.	173TO
36	Palto Otu At Kekiği Reyhan	Herba Herba Herba	Uykusuzlukta, infüzyon yapılır ve içilir.	116KA

Tablo 10. Karışımında geçen bitkilerin latince adları

Kara Dut-<i>Morus nigra</i> L. Andız-<i>Juniperus drupacea</i> Labill. Ardıç-<i>Juniperu soxycedrus</i> L. Arpa-<i>Hordeum vulgare</i> L. Böğürtlen-<i>Rubus sanctus</i> Schreb. Ceviz-<i>Juglans regia</i> L. Çalba-<i>Phlomis longifolia</i> Boiss. &C.I.Blanche Çam-<i>Pinus brutia</i> Ten. Çay – <i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze Çörek Otu-<i>Nigella sativa</i> L.	Dardağan Otu-<i>Sanguisorba minor</i> Bertol. Defne-<i>Laurus nobilis</i> L. Domates-<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill. Ebegümeci-<i>Malva sylvestris</i> L. Ezeltene-<i>Daphne sericea</i> D.Don Hatlap-<i>Arbutus andrachne</i> L. Hava Civa Otu –<i>Alkanna confusa</i> Sam. exRech.f. Ihlamur-<i>Tilia</i> sp. Isırgan-<i>Urtica dioica</i> L. İncir –<i>Ficus carica</i> L. Kabak-<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne
Kantaron-<i>Hypericum perforatum</i> L./<i>Hypericum triquetrifolium</i> Turra Karabaş Otu-<i>Lavandula stoechas</i> L. Karabiber-<i>Piper nigrum</i> L. Kına-<i>Lawsonia inermis</i> L. Kırk Sinir Otu –<i>Plantago major</i> L. Kimyon-<i>Carum carvi</i> L. Limon-<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f. Maydanoz-<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.)A.W.Hill Melisa-<i>Melissa officinalis</i> L. Menengiç-<i>Pistacia palaestina</i> Boiss. Murt-<i>Myrtus communis</i> subsp. <i>communis</i> L.	Nane -<i>Mentha</i> sp. Nar –<i>Punica granatum</i> L. Peryevşan –<i>Teucrium polium</i> L. Portakal-<i>Citrus aurantium</i> L. Sarımsak-<i>Allium sativum</i> L. Soğan-<i>Allium cepa</i> L. Sumak-<i>Rhus coriaria</i> L. Tatlı Badem-<i>Amygdalus communis</i> L. var. <i>Dulcis</i> Tesbih-<i>Styrax officinalis</i> L. Turunç-<i>Citrus aurantium</i> L. Yeni Dünya-<i>Eriobotrya japonica</i> (Thunb.) Lindl.

1.3. Herbarium

Yörede tedavi amacıyla kullanımı tespit edilen 146 bitkiden mevsim itibarıyla uygun olarak toplanan bitkiler herbarium materyali haline getirildi. Resimler arazide çekildi. Kullanılan Herbariumlar: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Herbariumu, Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Herbariumu ve Mustafa Kemal Üniversitesi Herbariumlarıdır. Araştırma yaptığımız yörede yetişen 63 familyadan 146 bitkinin tıbbi amaçlı kullanıldığı saptandı.

Tıbbi olarak en çok kullanılan familyaların sırayla Rosaceae (13), Lamiaceae (11) Asteraceae (10), Solanaecae (8), Cucurbitaceae (6) olduğu tesbit edildi.

Tablo 11. Hatay bölgesinde tedavide kullanılan bitkiler ve familyaları

Familya	Bitki adı
Adoxaceae	<i>Sambucus ebulus</i> L.
Amaranthaceae	<i>Beta vulgaris</i> L. <i>Spinacia oleracea</i> L.
Amaryllidaceae	<i>Allium cepa</i> L. <i>Allium sativum</i> L.
Anacardiaceae	<i>Pistacia palaestina</i> Boiss. <i>Rhus coriaria</i> L.
Apiaceae	<i>Carum carvi</i> L. <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W.Hill <i>Pimpinella anisum</i> L.
Apocynaceae	<i>Nerium oleander</i> L.
Araceae	<i>Arum dioscoridis</i> Sm.
Asparagaceae	<i>Asparagus acutifolius</i> L. <i>Ruscus aculeatus</i> L.
Aspleniaceae	<i>Asplenium</i> sp.
Asteraceae	<i>Achillea</i> sp. <i>Centaurea lycopifolia</i> Boiss. & Kotschy <i>Centaurea solstitialis</i> L. subsp. <i>solstitialis</i> . <i>Cichorium intybus</i> L. <i>Inula viscosa</i> (L.) Aiton. <i>Helichrysum stoechas</i> (L.) Moench <i>Lactuca serriola</i> L. <i>Taraxacum officinale</i> L. <i>Xanthium strumarium</i> L. <i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertn. subsp. <i>marianum</i>
Betulaceae	<i>Corylus avellana</i> L.
Boraginaceae	<i>Alkanna confusa</i> Sam. ex Rech.f.
Brassicaceae	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>Capitata</i> <i>Nasturtium officinale</i> R.Br.
Cactaceae	<i>Opuntia ficus-barbarica</i> A.Berger

Tablo 11. devamı

Familya	Bitki adı
Cannabaceae	<i>Cannabis sativa</i> L.
Capparaceae	<i>Capparis spinosa</i> L.
Cornaceae	<i>Cornus mas</i> L.
Cucurbitaceae	<i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsum. & Nakai <i>Cucumis sativus</i> L. <i>Cucurbita moschata</i> Duchesne <i>Cucurbita pepo</i> L. <i>Ecballium elaterium</i> (L.) A.Rich. <i>Lagenaria vulgaris</i> Ser.
Cupressaceae	<i>Juniperus drupacea</i> Labill. <i>Juniperus oxycedrus</i> L.
Dioscoreaceae	<i>Tamus communis</i> L. subsp. communis
Equisetaceae	<i>Equisetum arvense</i> L.
Ericaceae	<i>Arbutus andrachne</i> L.
Euphorbiaceae	<i>Euphorbia rigida</i> M.Bieb.
Fabaceae	<i>Cercis siliquastrum</i> L. subsp. <i>siliquastrum</i> . <i>Cicer arietinum</i> L. <i>Lens culinaris</i> Medik.
Fagaceae	<i>Quercus infectoria</i> Oliv.
Geraniaceae	<i>Pelargonium graveolens</i> L.
Hypericaceae	<i>Hypericum hircinum</i> L. subsp. <i>majus</i> (Aiton) N.Robson <i>Hypericum perforatum</i> L. <i>Hypericum triquetrifolium</i> Turra
Juglandaceae	<i>Juglans regia</i> L.

Tablo 11. devamı

Familya	Bitki adı
Lamiaceae	<i>Lamium garganicum</i> L. <i>Lavandula stoechas</i> L. <i>Mentha longifolia</i> (L.) L. <i>Mentha</i> sp. <i>Micromeria myrtifolia</i> Boiss. & Hohen. <i>Moluccella spinosa</i> L. <i>Origanum syriacum</i> subsp. <i>bevanii</i> (Holmes) Greuter & Burdet <i>Phlomis longifolia</i> Boiss. & Blanche <i>Salvia multicaulis</i> Vahl <i>Sideritis syriaca</i> L. <i>Teucrium polium</i> L. <i>Thymbra spicata</i> L. <i>Thymus</i> sp. <i>Vitex agnus-castus</i> L. <i>Ocimum basilicum</i> L. <i>Ziziphora taurica</i> M.Bieb. <i>Origanum syriacum</i> subsp. <i>bevanii</i> (Holmes) Greuter & Burdet <i>Phlomis longifolia</i> Boiss. & Blanche <i>Salvia multicaulis</i> Vahl <i>Sideritis syriaca</i> L. <i>Teucrium polium</i> L. <i>Thymbra spicata</i> L. <i>Thymus</i> sp. <i>Vitex agnus-castus</i> L. <i>Ocimum basilicum</i> L. <i>Ziziphora taurica</i> M.Bieb. <i>Melissa officinalis</i> L.
Lauraceae	<i>Laurus nobilis</i> L. <i>Persea americana</i> Mill
Lythraceae	<i>Lawsonia inermis</i> L. <i>Punica granatum</i> L.
Malvaceae	<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench <i>Malva sylvestris</i> L. <i>Tilia</i> sp.
Meliaceae	<i>Melia azedarach</i> L.
Moraceae	<i>Morus alba</i> L. <i>Morus nigra</i> L. <i>Morus rubra</i> L.

Tablo 11. devamı

Familya	Bitki adı
Myrtaceae	<i>Eucalyptus globulus</i> Labill. <i>Eugenia caryophyllata</i> Thunb. <i>Myrtus communis</i> subsp. <i>communis</i> L.
Oleaceae	<i>Olea europaea</i> L. <i>Phillyrea latifolia</i> L.
Pedeliaceae	<i>Sesamum indicum</i> L.
Pinaceae	<i>Cedrus libani</i> A.Rich. <i>Pinus brutia</i> Ten. <i>Pinus nigra</i> J.F.Arnold
Piperaceae	<i>Piper nigrum</i> L.
Plantaginaceae	<i>Plantago major</i> L.
Platanaceae	<i>Platanus orientalis</i> L.
Poaceae	<i>Hordeum vulgare</i> L. <i>Oryza sativa</i> L. <i>Triticum aestivum</i> L. <i>Zea mays</i> L.
Polygonaceae	<i>Polygonum aviculare</i> L. <i>Rheum ribes</i> L. <i>Rumex acetosella</i> L.
Portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i> L.
Ranunculaceae	<i>Nigella sativa</i> L. <i>Clematis vitalba</i> L.
Rhamnaceae	<i>Paliurus spina-christi</i> Mill. <i>Rhamnus frangula</i> L.

Tablo 11. devamı

Familya	Bitki adı
Rosaceae	<i>Amygdalus communis</i> L. var. <i>dulcis</i> <i>Amygdalus communis</i> L. var. <i>amara</i> <i>Crataegus monogyna</i> Jacq. <i>Cydonia oblonga</i> Mill. <i>Eriobotrya japonica</i> (Thunb.) Lindl. <i>Prunus armeniaca</i> Thunb. <i>Prunus persica</i> L. <i>Pyrus communis</i> L. <i>Rosa canina</i> L. <i>Rosa</i> sp. <i>Rubus idaeus</i> L. <i>Rubus sanctus</i> Schreb. <i>Sanguisorba minor</i> L.
Rubiaceae	<i>Coffea arabica</i> L.
Rutaceae	<i>Citrus aurantium</i> L. <i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f. <i>Citrus sinensis</i> L. Osbeck
Salicaceae	<i>Salix alba</i> L.
Santalaceae	<i>Viscum album</i> L.
Scrophulariaceae	<i>Verbascum</i> sp.
Smilacaceae	<i>Smilax aspera</i> L.

Tablo 11. devamı

Familya	Bitki adı
Solanaecae	<i>Capsicum annuum</i> L. <i>Capsicum frutescens</i> L. <i>Datura stramonium</i> L. <i>Lycopersicon esculentum</i> Mill. <i>Nicotiana tabacum</i> L. <i>Solanum nigrum</i> Mill. <i>Solanum melongena</i> L. <i>Solanum tuberosum</i> L.
Styracaceae	<i>Styrax officinalis</i> L.
Theaceae	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze
Thymelaeaceae	<i>Daphne sericea</i> Vahl
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L.
Violaceae	<i>Viola tricolor</i> L.
Vitaceae	<i>Vitis vinifera</i> L.
Xanthorrhoeaceae	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f
Zingiberaceae	<i>Alpinia officinarum</i> Hance <i>Zingiber officinale</i> Roscoe
Zygophyllaceae	<i>Tribulus terrestris</i> L.

Tablo 12. Familyalara göre tür adedi

Adoxaceae	1
Amaranthaceae	2
Amaryllidaceae	2
Anacardiaceae	2
Apiaceae	3
Apocynaceae	1
Araceae	1
Asparagaceae	2
Aspleniaceae	1
Asteraceae	11
Betulaceae	1
Boraginaceae	1
Brassicaceae	2
Cactaceae	1
Cannabaceae	1
Capparaceae	1
Cornaceae	1
Cucurbitaceae	6
Cupressaceae	2
Dioscoreaceae	1
Equisetaceae	1
Ericaceae	1
Euphorbiaceae	1
Fabaceae	3
Fagaceae	1
Geraniaceae	1
Hypericaceae	3
Juglandaceae	1
Lamiaceae	17
Lauraceae	2
Lythraceae	2
Malvaceae	3
Meliaceae	1
Moraceae	3
Myrtaceae	3
Oleaceae	2
Pedeliaceae	1
Pinaceae	3
Piperaceae	1
Plantaginaceae	1
Platanaceae	1
Poaceae	4
Polygonaceae	3

Tablo 12. devamı

Portulacaceae	1
Ranunculaceae	2
Rhamnaceae	2
Rosaceae	14
Rubiaceae	1
Rutaceae	3
Salicaceae	1
Santalaceae	1
Smilacaceae	1
Scrophulariaceae	1
Solanaeae	8
Styracaceae	1
Theaceae	1
Thymelaeaceae	1
Urticaceae	1
Violaceae	1
Vitaceae	1
Xanthorrhoeaceae	1
Zingiberaceae	2
Zygophyllaceae	1

Tablo 13. Herbarium listesinde yer alan bitkiler

Familya	Latince Adı	Yerel adı	Herbarium Kodu
Adoxaceae	<i>Sambucus ebulus</i> L.	Mürver, Zirot	AH766
Alliaceae	<i>Allium cepa</i> L.	Soğan	V0000016561I
Anacardiaceae	<i>Pistacia palaestina</i> Boiss	Menengiç	AH752
Apiaceae	<i>Carum carvi</i> L.	Kimyon	AH564
Apiaceae	<i>Pimpinella anisum</i> L.	Anason	V0000009392I
Apocynaceae	<i>Nerium oleander</i> L.	Ağacık, Zakkum, Ağarcık, Ağı	AH050
Araceae	<i>Arum dioscoridis</i> Sm.	Dağ pancarı, gavur pancarı	V0000016460I
Asparagaceae	<i>Asparagus acutifolius</i> L.	Demirdelen	AH743
Asparagaceae	<i>Ruscus aculeatus</i> L.	kızlar leylimi, kızlar elması, tavşan topuğu, tavşan memesi	AH742
Asteraceae	<i>Centaurea lycopifolia</i> Boiss. & Kotschy	Amanos sarıbaşı	AH720
Asteraceae	<i>Centaurea solstitialis</i> L. subsp. <i>solstitialis</i> .	Çakır diken, akkız	AH721
Asteraceae	<i>Cichorium intybus</i> L.	Hindiba	AH685
Asteraceae	<i>Helichrysum stoechas</i> (L.) Moench	Altın başak, yılan çiçeği, ölmez çiçek	AH664
Asteraceae	<i>Inula viscosa</i> (L.) Aiton.	Çakal otu, yerce, yerge	AH658
Asteraceae	<i>Lactuca serriola</i> L.	Orak otu	V0000021031I
Asteraceae	<i>Taraxacum officinale</i> L.	Kara hindiba	AH616
Betulaceae	<i>Corylus avellana</i> L.	Fındık	V0000015866I

Tablo 13.devamı

Familya	Latince Adı	Yerel adı	Herbaryum Kodu
Boraginaceae	<i>Alkanna confusa</i> Sam. ex Rech.f.	Hava Civa Otu	AH557
Capparaceae	<i>Capparis spinosa</i> L	Kebere, kebir, keper, Kebele,	AH523
Cornaceae	<i>Cornus mas</i> L.	Kızılcık	NGBB6713
Cucurbitaceae	<i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsum. & Nakai	Karpuz	V0000008886I
Cucurbitaceae	<i>Cucumis sativus</i> L.	Salatalık	V0000008905I
Cucurbitaceae	<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne	Bal kabağı	V0000008902I
Cucurbitaceae	<i>Cucurbita pepo</i> L.	Kabak	V0000008904I
Cucurbitaceae	<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A.Rich.	Cırtlatan	NGBB: 6552
Cupressaceae	<i>Juniperus oxycedrus</i> L.	Ardıç	V0000000040I
Cupressaceae	<i>Juniperus drupacea</i> Labill.	Andız	NGBB: 7245
Dioscoreaceae	<i>Tamus communis</i> L. subsp. <i>communis</i>	Haylin	V0000017512I
Equisetaceae	<i>Equisetum arvense</i> L.	At Kuyruğu, Kırk boğum otu, Ulama, Kırkkilit otu	AH748
Ericaceae	<i>Arbutus andrachne</i> L.	Hartlap	AH516
Euphorbiaceae	<i>Euphorbia rigida</i> M.Bieb.	Sütleğen	AH441

Tablo 13.devamı

Familya	Latince Adı	Yerel adı	Herbaryum Kodu
Fabaceae	<i>Cercis siliquastrum</i> L. subsp. <i>siliquastrum</i>	Gelincik Ağacı, erguvan	V0000005948I
Fabaceae	<i>Cicer arietinum</i> L.	Nohut	V0000007004I
Fagaceae	<i>Quercus infectoria</i> Oliv.	Meşe ağacı, Meşe Mazısı	V0000015786I
Geraniaceae	<i>Pelargonium</i> <i>graveolens</i> L.	İtır	V0000005786I
Hypericaceae	<i>Hypericum hircinum</i> L.subsp. <i>majus</i> (Aiton) N.Robson	Ana Baba Kokusu	AH183
Hypericaceae	<i>Hypericum perforatum</i> L.	Kantaron, Kılıç otu	AH182
Hypericaceae	<i>Hypericum triquetrifolium</i> Turra	Kantaron, Kılıç otu	AH182
Juglandaceae	<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz	V0000015859I
Lamiaceae	<i>Lamium garganicum</i> L.	Ballıbaba	V0000014098I
Lamiaceae	<i>Lavandula stoechas</i> L.	Karabaş otu, Nuzla	AH339
Lamiaceae	<i>Micromeria myrtifolia</i> Boiss	Boğumlu çay, Zeyfe	V0000014565I
Lamiaceae	<i>Phlomis longifolia</i> Boiss. & Blanche	Çalba	AH335
Lamiaceae	<i>Salvia multicaulis</i> Vahl	Siyah reyhan	V0000015068I
Lamiaceae	<i>Thymbra spicata</i> L	Zahter	V0000014824I
Lamiaceae	<i>Vitex agnus-castus</i> L..	Hayıt	V0000013780I
Lamiaceae	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Reyhan	V0000015231I
Lamiaceae	<i>Ziziphora taurica</i> M.Bieb.	Kara nane, nane ruhu	V0000014944I

Tablo 13.devamı

Familya	Latince Adı	Yerel adı	Herbaryum Kodu
Lamiaceae	<i>Mentha longifolia</i> (L.) L.	Yarpuz	AH365
Lamiaceae	<i>Melissa officinalis</i> L.	Kesik Otu, Yara otu, Palto otu, Göğ otu	AH366
Lamiaceae	<i>Mentha</i> sp.	Nane	AH380
Lamiaceae	<i>Moluccella spinosa</i> L.	Çukur çanak	AH382
Lamiaceae	<i>Origanum syriacum</i> subsp. <i>bevanii</i> (Holmes) Greuter & Burdet	At kekiği, Halil Halil İbrahim kekiği	AH358
Lamiaceae	<i>Sideritis syriaca</i> L.	Mide Otu, Daz çayı, Yayla çayı, Amanos çayı	AH363
Lamiaceae	<i>Teucrium polium</i> L.	Peryevşan, Acı yavşan, Paryavşan	AH372
Lauraceae	<i>Laurus nobilis</i> L.	Har, defne	AH750
Lythraceae	<i>Punica granatum</i> L.	Nar	V0000008732I
Malvaceae	<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench	Bamya	V0000005502I
Malvaceae	<i>Malva sylvestris</i> L.	Ebegümece, gömeç	AH188
Meliaceae	<i>Melia azedarach</i> L.	Tesbih ağacı	NGBB7214
Moraceae	<i>Morus alba</i> L.	Dut	V0000015823I
Moraceae	<i>Morus nigra</i> L.	Siyah dut	V0000015828I
Moraceae	<i>Morus rubra</i> L.	Ermeni dutu, urmu dutu, kan dutu	V0000015832I
Myrtaceae	<i>Myrtus communis</i> subsp. <i>communis</i> L.	Murt	AH100
Oleaceae	<i>Olea europaea</i> L.	Zeytin	V0000011548I
Pedeliaceae	<i>Sesamum indicum</i> L.	Küncü	V0000011606I

Tablo 13.devamı

Familya	Latince Adı	Yerel adı	Herbaryum Kodu
Pinaceae	<i>Cedrus libani</i> L.	Kamalak, Mezbehe Sakızı, Mezdehe	V0000000033I
Pinaceae	<i>Pinus brutia</i> Ten.	Kızıl çam	V0000000032I
Pinaceae	<i>Pinus nigra</i> J.F.Arnold	Kara çam	V0000000030I
Plantaginaceae	<i>Plantago major</i> L.	Sinir otu, Kırk Sinir Otu, Yedi Damar Otu	AH518
Poaceae	<i>Oryza sativa</i> L.	Pirinç	V0000017956I
Poaceae	<i>Zea mays</i> L.	Pirinç	V0000017956I
Polygonaceae	<i>Rheum ribes</i> L.	Tartıl, ılgın	V0000004691I
Polygonaceae	<i>Rumex acetosella</i> L.	Labada, Ebelik, Ekşilik	V0000004874I
Polygonaceae	<i>Polygonum aviculare</i> L.	Kayıskıran, Ayrık otu	AH158
Portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i> L.	Semiz otu, Soğukluk	V0000003364I
Ranunculaceae	<i>Clematis vitalba</i> L.	Habili Miskin	AH107
Rhamnaceae	<i>Paliurus spina-christi</i> Mill.	Kara çalı	V0000005890I
Rhamnaceae	<i>Rhamnus frangula</i> L.	Sarılık Ağacı	AH762
Rosaceae	<i>Prunus armeniaca</i> L.	Kayısı	V0000008195I
Rosaceae	<i>Amygdalus communis</i> L. var. <i>dulcis</i>	Tatlı badem	V0000008197I
Rosaceae	<i>Rubus idaeus</i> L.	Ahududu	V0000008234I
Rosaceae	<i>Rubus sanctus</i> Schreb.	Böğürtlen	V0000008244I
Rosaceae	<i>Rosa canina</i> L.	Kuşburnu	V0000008567I
Rosaceae	<i>Eriobotrya japonica</i> (Thunb.)Lindl.	Yeni Dünya Ağacı	V0000008696I

Tablo 13.devamı

Familya	Latince Adı	Yerel adı	Herbaryum Kodu
Rosaceae	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	Ayva	V0000008697I
Rosaceae	<i>Pyrus communis</i> L.	Armut	V0000008714I
Rosaceae	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	Alıç, Yemişen	NGBB:7706
Rosaceae	<i>Sanguisorba minor</i> L.	Dardağan otu, dağdan otu	AH023
Salicaceae	<i>Salix Alba</i> L.	Söğüt Ağacı	V0000015886I
Santalaceae	<i>Viscum album</i> L.	Meşe tıpığı, Mezdehe tıpığı	AH762
Scrophulariaceae	<i>Verbascum</i> sp. <i>splendidum</i> Boiss.	Sığır kuyruğu	AH760
Smilacaceae	<i>Smilax aspera</i> L.	Sincer	AH754
Solanaecae	<i>Capsicum annuum</i> L.	Acı biber	V0000012447I
Solanaecae	<i>Datura stramonium</i> L.	Boru çiçeği	AH746
Solanaecae	<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	Domates	V0000012448I
Solanaecae	<i>Solanum nigrum</i> Mill.	İt üzümü	AH745
Solanaecae	<i>Solanum tuberosum</i> L.	Patates	V0000012445I
Styracaceae	<i>Styrax officinalis</i> L.	Tesbih ağacı	V0000011503I
Thymelaeaceae	<i>Daphne sericea</i> Vahl	Ezeltene	AH056
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L.	Erkek ısırgan, Isırgan	AH758
Violaceae	<i>Viola tricolor</i> L.	Hercai menekşe	V0000003328I
Vitaceae	<i>Vitis vinifera</i> L.	Asma, Üzüm	V0000005884I
Zygophyllaceae	<i>Tribulus terrestris</i> L.	Ayı döşeği, Çoban Çökerten	AH756

5.SONUÇLAR VE TARTIŞMA

5.1. Sonuç ve Öneriler

Çalışma alanı olarak seçilen Hatay'da 21 köy, 5 yayla ziyaret edildi. Çalışma zamanı yaz mevsimi seçildi. Halkın yaz mevsiminde yüksek sıcaklıktan dolayı dağ köylerine ve yaylalara göç etme alışkanlığı dikkat edilerek köyler ziyaret edildi. Bu şekilde hem doğanın daha az tahrip edildiği ve bitki florasının daha canlı olduğu bölgelere ulaşıldı.

Çalışmada Hatay'ın farklı etnik ve din kökenli yapısına dikkat edilerek Hatay'ın Antakya, Kumlu, Reyhanlı ilçeleri dışında tüm ilçeleri ziyaret edildi. Toplam 207 kişiyle anket yapıldı. Ankette başvuru alan kişilerin 89'u kadın, 118'i erkektir. Yaş ortalamaları 62 olup 70 yaş üzeri 79 kişiyle anket yapıldı. Anketin % 38'i 70 yaş üzeri olması bize daha aydınlatıcı veriler sundu. Çünkü 70 yaş üzerindeki kişilerin halk ilaçlarıyla ilgili daha net bilgi verdikleri ve anket bilgilerini aktarırken bizzat kendi uyguladıkları bilgileri verdikleri gözlemlendi. Her köy ziyaret edilmeden muhtarlar arandı. Bize yardımcı olabilecek kişilere yönlendirildi. Ankette kişilerin bitkileri iyi bilebileceğini düşündüğümüz korucu, çoban, avcı ve köy ebesi olmalarına dikkat edildi.

Anket yapılan kişilere özellikle internet ve kitaptan öğrenilen bilgiler istenilmediği belirtilmiş yalnızca bitkileri şehir dışına tedavi amaçlı veya ticari amaçla satan kişilerin yoğun bir şekilde kitap kullandıkları ve ona göre bitki topladıkları tespit edildi. Ayrıca Hristiyan Arap köyü Tokaçlı'da Zeburda geçen bitkileri, Türk Sünni köyü Aktepe'de tedavi amaçlı Tıbbi Nebevi ve Kuranı Kerim'de geçen bitkileri kullanarak insanları tedavi ettikleri ve yaptıkları ilaçları ticari amaçlı sattıkları yaptıkları belirlendi.

Anket yapılan kişilere kullanılış ve amacı ayrıntılı sorularak kaydedildi. Anket yapılan kişiler bitkilerin hangi durumlarda kullanılmaması gerektiğini ve yan etkileri hakkında geniş bilgiye sahip olup kullanışlarına dair bilgi verdikleri gözlemlendi. Etnik kökenlerin tedavide sadece incir de farklılaştığı bunun da sünni kesimin inciri meyve halinde, Hristiyan kesimin inciri rakı şeklinde kullanıldığı görüldü. Etnik kökenler de ortak özellik olarak siğilde her etnik grubun kendi dinlerine uygun olarak dini ritüel uygulandığı tespit edildi. Dini şart gözetmeksizin birçok ürün sünni kesimlerde kullanılmıştır. Örnek verecek olursak; domuz eti, kirpi eti, koyun testisi hastalara yedirildiği tespit edildi.

Araştırma alanında yapılan çalışmalarda yöre halkıyla yapılan birebir görüşmelerle Hatay'da kullanılan bitkilerin yöresel adları ve çeşitli kullanımları bulundu. 63 tane familyaya ait 146 bitki taksonun Hatay halkı tarafından kullanıldıkları tespit edildi. Tespit edilen bitkileri karışım halinde de kullandıkları görüldü. Dahilen kullanmak için hazırladıkları çayların içerdiği bitki sayısı 5'i geçmezken harici olarak oturma banyosu şeklinde hazırladıkları karışımlarda 40' a kadar bitki kullandıkları saptandı. Bitkilerin tereyağı, koyun yünü, yumurta akı, mum, sabun ve kükürt gibi maddelerle beraber de kullanıldığı belirlendi.

Hatay'da doğal olarak yetişmeyen *Persea americana* Mill (Avakado), *Aloe vera* (L.) Burm.f (Aloevera) gibi bitkilerin kültürün yapıldığı ve kullanımının güncelleştiği, çevreden alınan bilgilerle uygulama yapıldığı görüldü.

Hatay'da bitki haricinde kullanılan halk ilaçlarının da yoğun kullanıldığı belirlendi. Danışılan kişilerin ilginç kullanımlarına rastlandı. Kullandıkları ürünlerin bazılarını zor durumda kaldıklarında kullandıkları tespit edildi. Köpek Kılı, anne sütü, barut, baca isi, benzin gibi maddelerin bitki olmadan da tedavi amaçlı olarak tek başına veya karışım halinde kullanıldıkları saptandı.

Halk arasında en sık kullanılan bitkiler, *Olea europaea* L. (zeytin), *Allium cepa* L.(soğan), *Allium sativum* L.(Sarımsak), *Citrus limon* (L.) Burm.f. (limon), *Hypericum perforatum* L. (kantaron) ve *Hypericum triquetrifolium* Turra (kantaron), *Laurus nobilis* L. (defne) olarak belirlendi.

Endikasyonlarına göre bitkiler sınıflandırıldı ve kullanım miktarlarını belirlendi. En yüksek kullanım cilt hastalıklarında olduğu tespit edildi. Daha sonra sırasıyla çeşitli ağrılar, gastro intestinal rahatsızlıkları, solunum sistemi rahatsızlıkları olduğu belirlendi. Bunlara ek olarak kadın hastalıklarında kullanılan bitkiler ve kullanım şekilleri hakkında Hatay'da yapılan çalışmalara göre farklı bilgilere ulaşıldığı tespit edildi.

Bölgede hızla ilerleyen yapılaşma, orman alanlarının kesilip tarım arazisine dönüştürülmesi, otlama ve bitki türlerinin bilinçsizce aşırı ve yanlış yöntemlerle toplanması alanın florasının hızla bozulması riski gözlemlendi.

Bölge halkının bitkileri tıbbi amaçlı olarak kullanırken genellikle atadan kalma bilgilerle hareket etmekte, bilimsel verilerden faydalanmamaktadır. Bu durum bazen de yarar yerine zarar görmelerine yol açmakta, zaman zaman da zehirlenmelere kadar ilerlemektedir. Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanımına ve yetiştiriciliğine dair eğitim yapılması önerilir.

5.2.Tartışma

Bahçe ve Hasanbeyli (Osmaniye)' de 2006 yılında Mart S.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Sambucus ebulus* L. bitkisinin yapraklarının sızı rahatsızlıklarında kullanıldığı tespit edilirken (9) yapılan bu çalışmada ise *Sambucus ebulus* L. bitkisinin taze yaprağının kaşıntıda, meyvesinin ve dalının kısırlıkta ve meyvelerinin tek başına kabızlıkta kullanıldığı tespit edildi.

Pozantı (Adana) 'da 2006 yılında Bağcı Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Allium cepa* L. bitkisinin yumrularının yapılan bu çalışmaya benzer olarak dolama ve arpacık tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken bu çalışmadan farklı olarak yara temizleme, iltihap, öksürük, göz zayıflığı ve astım tedavilerinde kullanıldığı saptandı (11).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Allium cepa* L. bitkisinin yumrularının kulak çınlamasında kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada ise yumrularının çıban, dolama, kuduz, köpek ısırması, kısırlık, yanık, kulak ağrısı, baş ağrısı, yara, yılan, akrep sokması, saçkıran ve nasır tedavilerinde kullanıldığı saptandı.

Pozantı (Adana) 'da 2006 yılında Bağcı Y. ve ark. 'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Allium sativum* L. bitkisinin yapılan bu çalışmaya benzer olarak siğilde ve kulak ağrısında kullanıldığı saptanırken bu çalışmadan farklı olarak yüzde leke gidermede ve nasırda kullanıldığı tespit edildi (11).

Yapılan bu çalışmada ise Pozantı (Adana) 'da 2006 yılında Bağcı Y. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Allium sativum* L. bitkisinin toprak altı kısmının yanık, dolama, baygınlık, göz kaşıntısı ve ağrısı, arpacık, ishal, mayasıl, kulak çınlaması, kalp damar tıkanıklığı, böbrek taşı, uykusuzluk, sarılık, köpek ısırması, bel ağrısı, kısırlık, gaz, tansiyon ve boğaz ağrısı tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (11).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Allium sativum* L. bitkisinin toprak altı kısımlarının yapılan bu çalışmaya benzer olarak tansiyon düşürücü ve saçkıran tedavisinde kullanıldığı

tespit edilirken bu çalışmadan farklı olarak iştah açıcı, antibiyotik ve kurt düşürücü olarak kullanıldığı tespit edildi (10).

Yapılan bu çalışmada ise Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'nin yaptığı çalışmadan farklı olarak *Allium sativum* L. bitkisinin toprak altı kısmının yanık, dolama, baygınlık, göz kaşıntısı, göz ağrısı, arpacık, ishal, mayasıl, kulak çınlaması, kulak ağrısı, sinirde (siğil), kalp damar tıkanıklığı, böbrek taşı, uykusuzluk, sarılık, köpek ısırması, belağrısı, kısırlık, gaz, tansiyon ve boğaz ağrısı tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (10).

Yapılan bu çalışmada *Pistacia palaestina* Boiss. bitkisinin dalının şeker hastalığında, tohumunun, helvasının ve yağının öksürükte, tohumunun (meyve) baş ağrısında kullanıldığı tespit edildi. Bu türünün Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı. Ancak, Nizip (Gaziantep)'de 2017 yılında Bulut G. ve ark.'ninyaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Pistacia vera* L. bitkisinin tohumlarının şeker hastalığı, yapraklarının ise diş ağrısı için kullanıldığı tespit edildi (19).

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Rhus coriaria* L. bitkisinin tohumlarının ve toprak üstü kısmının diş eti iltihabı, yüksek kolesterol, dezenfektan, ayak kokusu, ağız ağrısı ve pamukçuk tedavilerinde kullanıldığı saptandı (13). Kahramanmaraş'ta 2016 yılında Kocabaş Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında aynı bitkinin tohumlarının ağız yaralarında kullanıldığı tespit edildi (12). Yapılan bu çalışmada ise *Rhus coriaria* L. bitkisinin dalının ve tohumunun şeker hastalığında, yaprağının ayak yaralarında, dalının topuk dikeninde, tohumunun köpek ısırmasında, mayasıl ve ishalde, dal, tohumunun ve sakızının (reçine) diş ağrısında kullanıldığı tespit edildi.

Pozantı (Adana)' da 2006 yılında Bağcı Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill bitkisinin böbrek ve mesanedeki taş ve kumları düşürücü, iltihaplı yaralar, soğan ve sarımsak kokusunu gidermek olarak kullanıldığı saptandı (11). İlaveten, Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.' in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında aynı bitkinin yaprak ve sapının, idrar yolu iltihabı, mide rahatsızlıkları, gaz giderici, şeker hastalığı, süt artırma ve kilo verme tedavilerinde kullanıldığı saptandı (10). Yapılan bu çalışmada ise bu bitkinin toprak üstü kısmının kısırlık, idrar tutukluğu, diş ağrısı, idrar yolu iltihabı,

diz ağrısı, mide ağrısı, hazımsızlık, böbrek ağrısı, boğaz ağrısı, mayasıl, istenmeyen gebelik ve bel ağrısı tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi.

Kırıkhan (Hatay)'da 2015 yılında Altay V. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Pimpinella anisum* L. bitkisinin meyvelerinin bebeklerde gaz sancısı için kullanıldığı saptanırken (14) yapılan çalışmada ise *Pimpinella anisum* L. bitkisinin tohumlarının uykusuzluk, pamukçuk ve baş ağrısı tedavisinde kullanıldığı tespit edildi.

Kozan (Adana)'da 2006 yılında Kıran Ö.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Nerium oleander* L. bitkisinin kanserde kullanıldığı tespit edilirken (15). Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.' in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Nerium oleander* L. bitkisinin çiçeklerinin hemoroit ve romatizma tedavilerinde kullanıldığı saptandı (10). Yapılan bu çalışmada ise yapılan iki çalışmadan farklı olarak *Nerium oleander* L. bitkisinin meyvelerinin doğum lekelerinde, yapraklarının istenmeyen gebelikte, kökünün geçmeyen yaralarda ve uyuzda, dalının çiçeğinin ve yaprağının sinek kovucu olarak kullanıldığı saptandı.

Kozan (Adana)'da 2006 yılında Kıran Ö.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Arum dioscoridis* Sm. bitkisinin tohumlarının mayasıl kullanıldığı tespit edilirken (15) bu çalışmada ise aynı bitkinin tohumunun ve taze yapraklarının mayasıl kullanıldığı tespit edildi. İlaveten, yumrularının bağırsak kurdunda ve yapraklarının ise sedefte kullanıldığı saptandı.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Arum dioscoridis* Sm. bitkisinin tohumlarının hemoroit tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada ise bu bitkiye ait yumrunun bağırsak kurdunda, yapraklarının sedefte, tohumunun ve taze yaprağının mayasıl kullanıldığı tespit edildi.

Hassa (Hatay)'da 2018 yılında Abuzar B.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Arum dioscoridis* Sm. bitkisinin toprak üstü kısmının yapılan bu çalışmaya benzer olarak bağırsak kurdunda kullanıldığı tespit edilirken, yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Arum dioscoridis* Sm. bitkisinin toprak üstü kısmının gastrit tedavisinde kullanıldığı saptandı (16).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Asparagus acutifolius* L. bitkisinin toprak üstü kısmının böbrek taşında kullanıldığı tespit edilirken benzer olarak yapılan çalışmada aynı bitkinin benzer amaçla kullanıldığı saptandı. Ancak yapılan çalışmadan farklı olarak *Asparagus acutifolius* L. bitkisinin toprak üstü kısmının idrar söktürücü, kum düşürücü ve prostat hastalıkları tedavisinde kullanıldığı tespit edildi (10).

Yapılan çalışmada ise Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Asparagus acutifolius* L. bitkisinin toprak üstü kısmının öksürük ve alt ıslatma tedavisinde kullanıldığı saptandı (10).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Ruscus aculeatus* L. bitkisinin filloklat ve toprak altı yumrularının böbrek taşı tedavisinde kullanılırken benzer olarak yapılan bu çalışmada da meyvesinin ve kökünün böbrek taşında kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Ruscus aculeatus* L. bitkisinin filloklat ve toprak altı yumrularının idrar söktürücü, kum düşürücü, nefes darlığı ve astım tedavisinde kullanıldığı tespit edildi (10).

Yapılan bu çalışmada ise Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Ruscus aculeatus* L. bitkisinin kökünün ve meyvesinin böbrek taşında ve meyvesinin saç dökülmesinde kullanıldığı saptandı (10).

Karaisalı (Adana)'da (2017 yılında Güneş S.ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Asplenium ceterach* L. bitkisinin toprak üstü kısmının böbrek taşında kullanıldığı tespit edilirken (17) yapılan bu çalışmada ise *Asplenium* sp. bitkisinin toprak üstü kısmının siğil ve soğuk algınlığı tedavisinde kullanıldığı saptandı.

Mersin'de Sargin A.'in (2015) yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Achillea nobilis* L. bitkisinin toprak üstü kısmının adet sancıları ve yumurtalık kistleri, antienflamatuar, mikrop öldür ve karın ağrısı tedavisinde kullanıldığı ilaveten bu çalışmada da tespit edildiği gibi adet düzensizliğinde kullanıldığı saptandı (13). Ayrıca, Sargin A.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Achillea* sp. bitkisinin toprak üstü kısmının mantarda, idrar yolları iltihabında ve doğum sonrası bebek bakımında kullanıldığı bu çalışmada saptandı.

Centaurea solstitialis L. subsp. *Solstitialis* Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı. Ancak Kozan (Adana)'da 2006 yılında Kıran Ö.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Centaurea iberica* Trev. bitkisinin şeker hastalığında kullanıldığı tespit edilirken (15) yapılan bu çalışmada ise *Centaurea solstitialis* L. subsp. *solstitialis*. bitkisinin toprak üstü kısmının dolama, yara, kanama, köpek ısırması ve çıban tedavisinde kullanıldığı saptandı.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Cichorium intybus* L. bitkisinin taze yapraklarının mide kasılmaları ve gastrit tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada ise *Cichorium intybus* L. bitkisinin toprak üstü kısmının çıban tedavisinde kullanıldığı saptandı

Antakya (Hatay)'da 2012 yılında Altay V. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Inula viscosa* (L.) Aiton bitkisinin yapraklarının, mide, deri, mantar ve basur hastalıklarında kullanıldığı ayrıca yara kapatıcı, ağrı dindirici ve kan durdurucu olarak uygulandığı tespit edilirken (18) yapılan bu çalışmada ise *Inula viscosa* (L.) Aiton. bitkisinin toprak üstü kısmının diz ağrısı, sinüzit, mayasıl, baş ağrısı, sarılık, bel ağrısı, kaşıntı, böbrek taşı ve astım tedavisinde kullanıldığı saptandı.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Inula viscosa* (L.) Aiton. bitkisinin taze yaprakları astım, böbrek taşı için kullanırken benzer olarak yapılan bu çalışmada da *Inula viscosa* (L.) Aiton. bitkisinin toprak üstü kısmının astım ve böbrek taşı için kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak nefes darlığı, iltihaplı yara, çıban ve hayvanlarda ishal tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (10).

Yapılan bu çalışmada ise Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Inula viscosa* (L.) Aiton. bitkisinin toprak üstü kısmının diz ağrısı, sinüzit, mayasıl, baş ağrısı, sarılık, bel ağrısı ve kaşıntı tedavisinde kullanıldığı saptandı (10).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Helichrysum stoechas* (L.) Moench. bitkisinin toprak üstü kısmının çiçekleri yapılan bu çalışmaya böbrek taşı, mide, bağırsak hastalıkları ve öksürük tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken (10) benzer olarak yapılan bu

çalışmada ise *Helichrysum stoechas* (L.) Moench bitkisinin toprak üstü kısmının mide ağrısı, böbrek taşı, bağırsak kurdu ve öksürük için kullanıldığı belirlendi.

Yapılan bu çalışmada ise Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Helichrysum stoechas*(L.) Moench bitkisinin toprak üstü kısmının kulak ağrısı, idrar tutukluğu, böbrek taşı ve idrar yolu iltihabı tedavisinde kullanıldığı saptandı(10).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Lactuca serriola* L. bitkisinin taze yapraklarının egzema, deri ve kaşıntısı tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken yapılan bu çalışmada ise *Lactuca serriola* L. bitkisinin toprak üstü kısmının kanama ve çıban tedavisinde kullanıldığı saptandı (10).

Nizip (Gaziantep)'de 2017 yılında Bulut G. ve ark.'ın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Lactuca serriola* L. bitkisinin toprak üstü kısmının karaciğer hastalıkları için kullanıldığı tespit edilirken (19) yapılan bu çalışmada ise *Lactuca serriola* L. bitkisinin toprak üstü kısmının kanama ve çıban tedavisinde kullanıldığı saptandı.

Kozan (Adana)'da 2006 yılında Kıran Ö.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum* bitkisinin romatizmada kullanıldığı tespit edilirken (15) yapılan bu çalışmada ise *Silybum marianum* subsp. *marianum* (L.) Gaertn.subsp. *marianum* bitkisinin meyvesinin mayasıl ve sigara bağımlılığı tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Antakya (Hatay)'da 2015 yılında Güzel Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Alkanna confusa* Sam. ex Rech.f. bitkisinin toprak üstü kısmının ve kökleri yapılan bu çalışmada da benzer olarak *Alkanna confusa* Sam. ex Rech.f. bitkisinin kökünün yara için kullanılırken yapılan çalışmadan farklı olarak bacak şişliği, kulak ağrısı, pişik, göz şişliği, göz iltihapları, nezle ve sinüzit tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (20).

Yapılan bu çalışmada ise Antakya (Hatay)'da 2015 yılında Güzel Y. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Alkanna confusa* Sam. ex Rech.f.bitkisinin kökünün sedef, kulak ağrısı, cilt çatlaması, mantar, ezik, sivilce, nasır, bronşit, öksürük ve boğaz ağrısı tedavisinde kullanıldığı belirlendi (20).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Nasturtium officinale* R. Br. bitkisinin toprak üstü kısmının hipoglisemik olarak kullanılırken benzer olarak yapılan bu çalışmada *Nasturtium officinale* R.Br. bitkisinin toprak üstü kısmının şeker hastalığı tedavisinde kullanıldığı belirlendi. Ancak yapılan çalışmadan farklı olarak *Nasturtium officinale* R. Br. bitkisinin toprak üstü kısmının cinsel performans yükseltici ve güç artırıcı olarak kullanıldığı tespit edildi (10).

Akdeniz Bölgesi'nde 2013 yılında Yeşilada E. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Opuntia ficus-indica* A. Berger bitkisinin meyvesinin mide ağrısı için kullanıldığı tespit edilirken benzer olarak yapılan bu çalışmada ise *Opuntia ficus-barbarica* A. Berger bitkisinin meyvesinin mide ağrısında kullanıldığı belirlendi. Ancak yapılan çalışmadan farklı olarak *Opuntia ficus-indica* A. Berger bitkisinin meyvesinin hemoroit tedavilerinde kullanıldığı saptandı (21).

Yapılan bu çalışmada ise Akdeniz Bölgesi'nde 2013 yılında Yeşilada E. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Opuntia ficus-barbarica* A. Berger bitkisinin yaprağının diz ağrısının tedavisinde kullanıldığı belirlendi (21).

Kırıkhan (Hatay)'da 2015 yılında Altay V. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Cannabis sativa* L. bitkisinin tohumunun boğaz ağrısı, mide yarası, kanser ve bronşit için kullanıldığı saptanırken (14) yapılan bu çalışmada ise *Cannabis sativa* L. bitkisinin toprak üstü kısmının şeker hastalığı tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Capparis spinosa* L. bitkisinin çiçeğinin, yaprağının ve meyvesinin adet düzenleyici, iltihaplı yara, çıban ve iştah açıcı olarak kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada ise *Capparis spinosa* L. bitkisinin kökünün bel ağrısında ve meyvesinin mayasıl tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Nizip (Gaziantep)'de 2017 yılında Bulut G. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Capparis spinosa* L. bitkisinin romatizma ağrısında ve balgam söktürücü olarak kullanıldığı tespit edilirken (19) yapılan bu çalışmada ise *Capparis spinosa* L. bitkisinin kökünün bel ağrısında, meyvesinin mayasıl tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S.ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Cornus mas* L. bitkisinin meyvesinin kan basıncı düzenleyici olarak kullanıldığı tespit edilirken (17) yapılan bu çalışmada ise *Cornus mas* L. bitkisinin meyvesinin mide bulantısı, şeker hastalığı, ishal, mide ağrısı ve bel ağrısı tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Cucurbita pepo* L. bitkisinin meyvesinin gastrointestinal sistem hastalıkları tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (13) yapılan bu çalışmada ise *Cucurbita pepo* L. bitkisinin meyvesinin kabakulakta, boğaz ağrısında, mide ağrısında ve çibanda, bel ağrısında çiçeğinin kısırlıkta kullanıldığı belirlendi.

Kozan (Adana)'da 2006 yılında Kıran Ö.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich. bitkisinin meyvesinin sarılık ve sinüzitte kullanıldığı tespit edilirken (15) benzer olarak yapılan bu çalışmada da *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich. bitkisinin meyvesinin sarılık ve sinüzitte kullanıldığı belirlendi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.' in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich. bitkisinin meyvesinin hemoroit tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada ise *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich. bitkisinin meyvesinin sarılık ve sinüzitte kullanıldığı belirlendi.

Andırın (Kahramanmaraş)'da 2012 yılında Demirci S. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Juniperus drupacea* Labill. bitkisinin kozalaklarının öksürük ve astım tedavisinde kullanılırken benzer olarak yapılan bu çalışmada da *Juniperus drupacea* Labill. bitkisinin meyvelerinin öksürük ve astım tedavisinde kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Juniperus drupacea* Labill. bitkisinin kozalaklarının bronşit tedavisinde kullanıldığı tespit edildi (22).

Yapılan bu çalışmada ise Andırın (Kahramanmaraş)'da 2012 yılında Demirci S. ve ark.'nın çalışmadan farklı olarak *Juniperus drupacea* Labill. bitkisinin yağının çibanda, katranının kaşıntıda, mayasıda, sedefte, uyuzda, yılan ve akrep sokmasında ve mide ağrısında kullanıldığı belirlendi (22).

Andırın (Kahramanmaraş)'da 2012 yılında Demirci S. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Juniperus oxycedrus* L. bitkisinin kozalaklarının ve katranının öksürük tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken benzer olarak yapılan bu çalışmada da *Juniperus oxycedrus* L. bitkisinin meyvesinin öksürükte kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Juniperus oxycedrus* L. bitkisinin kozalaklarının ve katranının sedef için kullanıldığı tespit edildi (22).

Yapılan bu çalışmada ise Andırın (Kahramanmaraş)'da 2012 yılında Demirci S. ve ark.'nın çalışmadan farklı olarak yağının bel ağrısında, meyvesinin ve yaprağının kısırlıkta, katranının uyuzda ve saçkırandaki kullanıldığı belirlendi (22).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Juniperus oxycedrus* L. bitkisinin meyvesinin idrar yolu iltihabında kullanıldığı saptanırken (10) yapılan bu çalışmada ise *Juniperus oxycedrus* L. bitkisinin meyvesinin öksürükte, yağının bel ağrısında, meyvesinin ve yaprağının kısırlıkta, katranının uyuzda ve saçkırandaki kullanıldığı belirlendi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Tamus communis* L. subsp. *Communis* bitkisinin taze sürgünleri eklem ağrıları ve şeker hastalığı tedavisinde kullanıldığı saptanırken (10) yapılan bu çalışmada ise *Tamus communis* L. subsp. *communis*. bitkisinin kökünün diz ağrısı ve mayasıl tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Kahramanmaraş'ta 2016 yılında Kocabaş Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Equisetum arvense* L. bitkisinin toprak üstü kısmının eklem ağrılarında kullanıldığı tespit edilirken (12) yapılan bu çalışmada ise bu bitkinin toprak üstü kısmının astım, mide ağrısı, bel ağrısı, böbrek taşı ve idrar yolu iltihabı tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.' in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Equisetum arvense* L. bitkisinin taze sürgünleri idrar yolu enfeksiyonları, genital bölge iltihaplanmaları, idrar söktürücü, böbrek kum ve taşı tedavisinde kullanıldığı saptanırken (10) yapılan bu çalışmada ise *Equisetum arvense* L. bitkisinin toprak üstü kısmının astım, mide ağrısı, bel ağrısı, böbrek taşı ve idrar yolu iltihabı tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Arbutus andrachne* L. bitkisinin meyvelerinin mantar ve zona tedavisinde kullanıldığı saptanırken (10) yapılan bu çalışmada ise *Arbutus andrachne* L. bitkisinin dalının ve meyvesinin kısırlıkta ve adet kanaması fazlalığında, meyvesinin şeker hastalığında idrar tutukluğunda, idrar yolu iltihabında ve mide ağrısında kullanıldığı belirlendi.

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Euphorbia rigida* M. Bieb. bitkisinin lateksinin siğil tedavisinde kullanılırken yapılan bu çalışmada benzer olarak *Euphorbia rigida* M. Bieb. bitkisinin toprak üstü kısmının siğil tedavisinde kullanıldığı ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak lateksinin kaşıntı ve döküntü tedavilerinde kullanıldığı saptandı (13).

Yapılan bu çalışmada ise Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmadan farklı olarak *Euphorbia rigida* M.Bieb. bitkisinin toprak üstü kısmının yılan ve akrep sokması tedavisinde kullanıldığı belirlendi (13).

Hassa (Hatay)'da 2018 yılında Abuzar B.'nin yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Cercis siliquastrum* L. subsp. *siliquastrum* bitkisinin yapraklarının sıtma tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken (16) yapılan bu çalışmada ise *Cercis siliquastrum* L. subsp. *siliquastrum* bitkisinin çiçeğinin kaşıntıda taze yaprağının çiban tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Quercus infectoria Oliv. Bitkisinin Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı. Ancak Antakya (Hatay)'da Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Quercus coccifera* L. bitkisinin meyvelerinin idrar yolu enfeksiyonu ve idrar kaçırma tedavisinde kullanıldığı saptanırken (10) yapılan bu çalışmada ise *Quercus infectoria* Oliv. L. bitkisinin mazısının mide ağrısında yarada ve yanıkta, kökünün yanıkta, meyvesinin romatizma böbrek ağrılarında, ishalde ve çibanda, dalının arpacıkta, ağacının içinde biriken suyun kaşıntıda, mazısının ve yaprağının baş ağrısında soğuk algınlığında ve geçmeyen ishalde, gövde kabuğunun kullanıldığı belirlendi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Pelargonium graveolens* L. bitkisinin toprak üstü kısmının kabızlık ve doğum sonrası bebek bakımı için kullanıldığı saptanırken (10) benzer olarak

yapılan bu çalışmada da *Pelargonium graveolens* L. bitkisinin toprak üstü kısmının kabızlık ve doğum sonrası bebek bakımı için kullanıldığı belirlendi.

Hypericum hircinum L. subsp. *majus* (Aiton) N. Robson bitkisinin Hatay ve çevresinde tıbbi kullanımına rastlanmadı. Ancak Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S.ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Hypericum confertum* Choisy subsp. *stenobotrys* (Boiss.) Holmboe bitkisinin toprak üstü kısmının kadınların aybaşı döneminde kullanıldığı tespit edilirken (17) yapılan bu çalışmada ise *Hypericum hircinum* L. subsp. *majus* (Aiton) N. Robson bitkisinin toprak üstü kısmının kısırlık tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Adana'da 2012 yılında Alan S.ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Hypericum perforatum* L. bitkisinin astım ve öksürük tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken (23) benzer olarak yapılan bu çalışmada ise *Hypericum perforatum* L. bitkisinin toprak üstü kısmının astım tedavisinde kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Hypericum perforatum* L. bitkisinin öksürük tedavisinde kullanıldığı tespit edildi.

Yapılan çalışmada ise Adana'da 2012 yılında Alan S. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Hypericum perforatum* L. bitkisinin toprak üstü kısmının; adet düzensizliği, boyun ağrısı, kanama, kaşıntı, kısırlık, mide ağrısı ve uyuz tedavisinde, yağının; bağırsak kurdu, baş ağrısı, bel ağrısı, boyun ağrısı, cilt çatlaması, çıban, çil, diş ağrısı, diz ağrısı, gece yanığı, isilik, kanama, kaşıntı, kulak ağrısı, mayasıl, mide ağrısı, pişik, saçkıran, sırt ağrısı, yanık, yara, yatak yaraları ve yılan akrep sokması tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (23).

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Juglans regia* L. bitkisinin meyvelerinin hiperkolesterolemi, egzama, kaşıntı, döküntü ve saç boyama tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (13) yapılan bu çalışmada ise *Juglans regia* L. bitkisinin meyvesinin kulak ağrısında ve mide ağrısında meyve kabuğunun arpacıkta taze cevizinin saç dökülmesinde ve saçın rengini koyulaştırmada, meyve içinin, kuru ceviz kabuğuyla kısırlıkta, yaprağının saçkırande ve sivilcede kullanıldığı tespit edildi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Lamium garganicum* L. bitkisinin toprak üstü kısmının adet

söktürücü ve müshil olarak kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada ise *Lamium garganicum* L. toprak üstü kısmının baş ağrısı ve mide ağrısında kullanıldığı tespit edildi.

Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Lavandula stoechas* L. bitkisinin çiçeklerinin ve toprak üstü kısmının kalp-damar rahatsızlıkları, damar açıcı ve sigara bağımlılığına karşı olarak kullanılırken benzer olarak yapılan bu çalışmada da *Lavandula stoechas* L. bitkisinin toprak üstü kısmının kalp damar tıkanıklığı ve sigara bağımlılığında kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak astım, bronş iltihabı, baş ağrısı ve yüksek kolesterol tedavilerinde de kullanıldığı saptandı (13).

Yapılan bu çalışmada ise Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Lavandula stoechas* L. bitkisinin toprak üstü kısmının temre, baş ağrısı, diş ağrısı, hipertansiyon, kaşıntı, kepeklenme, öksürük ve uykusuzluk tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (13).

Nizip (Gaziantep)’de 2017 yılında Bulut G. ve ark.’nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Mentha longifolia* (L.) L. bitkisinin toprak üstü kısmının soğuk algınlığı için kullanıldığı tespit edilirken (19) yapılan bu çalışmada ise *Mentha longifolia* (L.) L. bitkisinin toprak üstü kısmının ağız iltihabı, arı sokması, astım, bel ağrısı, kaşıntı, mayasıl, mide bulantısı, öksürük ve pişik tedavilerinde kullanıldığı saptandı.

Pozantı (Adana) ‘da 2006 yılında Bağcı Y. ve ark.’nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Mentha aquatica* L. bitkisinin mide bulantısı, gaz söktürücü, sinir yatıştırıcı, hıçkırık, mide yanması ve ekşimesi tedavilerinde kullanıldığı saptandı (11). Akdeniz Bölgesi’nde 2013 yılında E. ve ark.’nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Mentha* sp. bitkisinin toprak üstü kısmının soğuk algınlığı, karın ağrısı ve hemoroit tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (21). Bu çalışmada ise *Mentha* sp. bitkisinin toprak üstü kısmının temre, baş ağrısı, diş ağrısı, hipertansiyon, kalp damar tıkanıklığı, kaşıntı, kepeklenme, öksürük, sigara bağımlılığı ve uykusuzluk tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi.

Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Micromeria myrtifolia* Boiss. & Hohen. bitkisinin toprak üstü kısmının rahatlatıcı, safra taşı ve sindirim hastalıkları tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (13)

yapılan bu çalışmada ise *Micromeria myrtifolia* Boiss. & Hohen. bitkisinin toprak üstü kısmının kaşıntı, baş ağrısı, böbrek taşı ve soğuk algınlığı tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi.

Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Origanum syriacum subsp. bevanii* (Holmes) Greuter & Burdet bitkisinin toprak üstü kısmının mide ağrısı ve soğuk algınlığı kullanıldığı tespit edilirken (13) yapılan bu çalışmada da *Origanum syriacum subsp. bevanii* (Holmes) Greuter & Burdet bitkisinin toprak üstü kısmının mide ağrısı ve soğuk algınlığı için kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Origanum syriacum subsp. bevanii* (Holmes) Greuter & Burdet bitkisinin toprak üstü kısmı, grip, farenjit ve mide yanması tedavilerinde kullanıldığı saptandı (13).

Yapılan bu çalışmada ise Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Origanum syriacum subsp. bevanii* (Holmes) Greuter & Burdet bitkisinin toprak üstü kısmının gıda zehirlenmesi, ağız iltihap ve yarası, ayak kokusu, bağırsak kurdu, diş ağrısı, diz ağrısı, sarılık, ter kokusu ve uykusuzluk tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (13).

Karaisalı (Adana)’da 2017 yılında Güneş S. ve ark.’nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Salvia multicaulis* Vahl bitkisinin toprak üstü kısmının astımda kullanıldığı tespit edilirken (17) yapılan bu çalışmada ise *Salvia multicaulis* Vahl bitkisinin toprak üstü kısmının baş ağrısı tedavisinde kullanıldığı tespit edildi.

Kırıkhan (Hatay)’da 2015 yılında Altay V. ve ark.’nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Sideritis syriaca* L. bitkisinin çiçekli kısımlarının soğuk algınlığı tedavisinde kullanıldığı saptanırken (14) yapılan bu çalışmada ise *Sideritis syriaca* L. bitkisinin toprak üstü kısmının mide ağrısı, boğaz ağrısı, böbrek taşı, bronşit ve kaşıntı tedavisinde kullanıldığı tespit edildi.

Nizip (Gaziantep)’de 2017 yılında Bulut G. ve ark.’nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Teucrium polium* L. bitkisinin toprak üstü kısmının mide ve şeker hastalığı tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken (19) yapılan çalışmada da benzer olarak *Teucrium polium* L. bitkisinin toprak üstü kısmının mide ağrısı, mide bulantısı ve şeker hastalığı tedavisinde kullanıldığı tespit edildi.

Yapılan bu çalışmada ise Nizip (Gaziantep)'de 2017 yılında Bulut G. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Teucrium polium* L. bitkisinin toprak üstü kısmının gıda zehirlenmesi, idrar tutukluğu, kısırlık, öksürük, tansiyon ve temre tedavisinde kullanıldığı tespit edildi (19).

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Thymbra spicata* L. bitkisinin toprak üstü kısmının soğuk algınlığı, grip, karın ağrısı, fitik, şeker hastalığı ve diş eti iltihabı tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (13) yapılan bu çalışmada ise *Thymbra spicata* L. bitkisinin toprak üstü kısmının mide ağrısı, baş ağrısı, doğum sonrası bebek bakımı, hazımsızlık, ishal ve kaşıntı tedavisinde kullanıldığı tespit edildi.

Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S.ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Thymus sipyleus* Boiss. bitkisinin yaprağının mide ağrısında kullanıldığı tespit edilirken (17) yapılan bu çalışmada benzer olarak *Thymus* sp. Bitkisinin toprak üstü kısmının mide ağrısında kullanıldığı tespit edildi.

Yapılan bu çalışmada ise Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Thymus* sp. Bitkisinin toprak üstü kısmının adet düzensizliği bağırsak kurdu, bel ağrısı, boğaz ağrısı, hazımsızlık, kabakulak, mide ağrısı, mide bulantısı, öksürük, sinüzit, şeker hastalığı ve yılan akrep sokması tedavisinde kullanıldığı tespit edildi (17).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Vitex agnus-castus* L. bitkisinin çiçekleri adet sancısında tohumlarının kalp ağrıları tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada ise *Vitex agnus-castus* L. bitkisinin tohumunun baş ağrısında, toprak üstü kısmının uçukta, çiçeklerinden yapılan balının astımda kullanıldığı tespit edildi.

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Vitex agnus-castus* L. bitkisinin tohumunun astım, bronşit, soğuk algınlığı, grip ve hormonal bozukluklar tedavisinde kullanıldığı saptanırken (13) yapılan bu çalışmada ise *Vitex agnus-castus* L. bitkisinin tohumunun baş ağrısında, toprak üstü kısmının uçukta, çiçeklerinden elde edilen balının astımda kullanıldığı tespit edildi.

Pozantı (Adana) 'da 2006 yılında Bağcı Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Ocimum basilicum* L. bitkisinin tohumlarının öksürükte

kullanıldığı saptanırken benzer olarak yapılan bu çalışmada da *Ocimum basilicum* L. bitkisinin toprak üstü kısmının öksürükte kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Ocimum basilicum* L. bitkisinin tohumlarının hazımsızlık ve baş dönmesi için kullanıldığı tespit edildi (11).

Yapılan bu çalışmada ise Pozantı (Adana)'da 2006 yılında Bağcı Y. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Ocimum basilicum* L. bitkisinin toprak üstü kısmının sinek kovucu, bronşit, tansiyon ve uykusuzluk tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (11).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Ocimum basilicum* L. bitkisinin çiçeğinin ve yapraklarının sinek kovucu olarak kullanırken yapılan bu çalışmada da *Ocimum basilicum* L. bitkisinin toprak üstü kısmının benzer kullanıma sahipken yapılan bu çalışmadan farklı olarak solunum yolu rahatsızlığı, sindirim problemleri, hazımsızlık, sinir problemleri, epilepsi nöbetlerinin azaltılması ve örümcek kovucu tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (10).

Yapılan bu çalışmada ise Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.' in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Ocimum basilicum* L. bitkisinin toprak üstü kısmının bronşit, öksürük, tansiyon ve uykusuzluk tedavilerinde kullanıldığı saptandı (10).

Andırın (Kahramanmaraş)'da 2012 yılında Demirci S. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Melissa officinalis* L. bitkisinin toprak üstü kısmının baş ağrısı ve kalp rahatsızlıkları tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken (22) yapılan bu çalışmada da *Melissa officinalis* L. bitkisinin toprak üstü kısmının benzer kullanıma sahip olduğu tespit edildi. Ancak, farklı olarak bu çalışmada *Melissa officinalis* L. bitkisinin mayasıl, ağız iltihabı ve yarası, kanama, kaşıntı, sivilce, tansiyon, uykusuzluk, yara tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (22). Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in etnobotanik bir çalışmada ise halk arasında *Melissa officinalis* L. bitkisinin toprak üstü kısmının sakinleştirici ve strese bağlı mide rahatsızlıkların tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (10).

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Laurus nobilis* L. bitkisinin tohumunun, meyvesinin ve gövde kabuğunun bebek ağlaması, bebek bakımı, sırt ağrısı, saç, cilt bakımı ve ağrı tedavilerinde

kullanıldığı saptanırken, yapılan bu çalışmada da *Laurus nobilis* L. bitkisinin sabunu ve yağının benzer kullanımı kaydedildi. Ancak yapılan çalışmadan farklı olarak *Laurus nobilis* L. bitkisinin tohumu, meyvesinin ve gövde kabuğunun astım, damar tıkanıklığı (damar açıcı) ve romatizma tedavilerinde kullanıldığı, yağının sivilcede, kaşıntıda, köpek ısırmasında, mayasıda, saçkıranda, temrede ve uyuzda kullanıldığı, yaprağının bağırsak kurdunda, ezikte, idrar yolu iltihabında ve kısırlıkta; tohumunun şeker hastalığında kullanıldığı tespit edildi (13).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Lawsonia inermis* L. bitkisinin yapraklarının, saç dökülmesi tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken yapılan bu çalışmada da aynı kullanım saptandı. Ancak yapılan çalışmadan farklı olarak bu çalışmada *Lawsonia inermis* L. bitkisinin yaprağının ayak mantarı tedavisinde kullanıldığı tespit edildi (10).

Yapılan bu çalışmada ise Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Lawsonia inermis* L. bitkisinin yaprağının nasırda, cilt çatlamasında, istenmeyen gebelikte, kaşıntıda, mayasıda, öksürükte ve saçkıranda kullanıldığı tespit edildi (10).

Kırıkhan (Hatay)'da 2015 yılında Altay V. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Punica granatum* L. bitkisinin çiçeklerinin şeker hastalığı için kullanıldığı saptanırken (14) benzer olarak yapılan bu çalışmada da *Punica granatum* L. bitkisinin meyvesinden hazırlanmış nar ekşisinin şeker hastalığında kullanımı olduğunu tespit edildi. Kahramanmaraş'ta 2016 yılında Kocabaş Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Punica granatum* L. bitkisinin meyvesinin ağız yaralarında kullanıldığı tespit edilirken (12) benzer olarak yapılan bu çalışmada da *Punica granatum* L. bitkisinin meyvesininden hazırlanmış nar ekşisi ağız iltihabı ve yaraları için kullanımı olduğunu tespit edildi. Yapılan çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak olarak *Punica granatum* L. bitkisinin meyvesinden hazırlanmış nar ekşisinin gaz, göz kanlanması, ishal, sarılık, soğuk algınlığı, topuk diken ve uyuz, meyve kabuğunun kulak ağrısı meyvesinin halsizlikte kullanıldığı tespit edildi.

Nizip (Gaziantep)'de 2017 yılında Bulut G. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Abelmoschus esculentus* (L.) Moench bitkisinin çiçeklerinin mide rahatsızlıkları için kullanıldığı tespit edilirken (19) yapılan bu çalışmada ise

Abelmoschus esculentus (L.) Moench bitkisinin meyvesinin; ishal, çıban, diz ağrısı, felç ve yara, tohumunun eklem ağrısı için kullanıldığitespit edildi.

Kozan (Adana)'da 2006 yılında Kıran .Ö.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Malva sylvestris* L. bitkisinin iek ve yaprakları şeker hastalığı ve kanser tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken (15) Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Malva sylvestris* L. bitkisinin toprak üstü kısmının bağırsak gazı ve nefes darlığı tedavilerinde kullanıldığı saptandı (13). Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada ise halk arasında *Malva sylvestris* L. bitkisinin yaprağının solunum yolu hastalıklarında, emziren annelerde, şişkinlikte kullanıldığı belirlenirken (10) Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S.ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Malva sylvestris* L. bitkisinin toprak üstü kısmının mide ağrısında kullanıldığı saptandı (17) Yapılan bu çalışmada ise diğerk çalışmalardan farklı olarak *Malva sylvestris* L. bitkisinin toprak üstü kısmının kaşıntı, böcek ısırması, kabızlık, kısırlık, yara ve yüksek ateş için kullanıldığı tespit edildi.

Pozantı (Adana) 'da 2006 yılında Bağıcı Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Tilia argentea* Desf. ex DC. bitkisinin balgam, öksürük, uykusuzluk tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken (11) benzer olarak yapılan bu çalışmada da *Tilia* sp. bitkisinin iek ve braktesinin öksürük ve uykusuzlukta kullanıldığı ancak yapılan çalışmadan farklı olarak balgam, grip ve hipertansiyon tedavilerinde kullanıldığı saptandı.

Yapılan bu çalışmada ise Pozantı (Adana)'da 2006 yılında Bağıcı Y. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Tilia* sp. bitkisinin güneş çarpması bronşit, boğaz ağrısı, soğuk algınlığı, astım ve mide ağrısı için kullanıldığı tespit edildi (11).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Melia azedarach* L. bitkisinin meyvelerinin hemoroit tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada ise *Melia azedarach* L. bitkisinin meyvesinin Çıbanda kullanıldığı tespit edildi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Morus alba* L. bitkisinin yapraklarının bağırsak kurtları için

kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada ise *Morus alba* L. bitkisinin yapraklarının yılan akrep sokması, çıban ve dolama için kullanıldığı tespit edildi.

Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S.ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Morus alba* L. bitkisinin yaprağının çıban tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken, benzer olarak yapılan bu çalışmada *Morus alba* L. bitkisinin yapraklarının çıbanda kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Morus alba* L. bitkisinin yaprağının bağırsak enfeksiyonu tedavisinde kullanıldığı tespit edildi (17).

Yapılan bu çalışmada ise Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Morus alba* L. bitkisinin yapraklarının yılan akrep sokması ve dolama kullanıldığı tespit edildi.

Kahramanmaraş'ta 2016 yılında Kocabaş Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Morus nigra* L. bitkisinin meyvesinin ağız yarası için kullanıldığı tespit edilirken benzer olarak yapılan bu çalışmada meyvelerinden elde edilen dut şurubunun ve meyvesinin ağız iltihap ve yarası tedavisinde kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Morus nigra* L. bitkisinin meyvesinin iştahsızlıkta kullanıldığı saptandı (12).

Yapılan bu çalışmada ise Kahramanmaraş'ta 2016 yılında Kocabaş Y. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Morus nigra* L. bitkisinin meyvelerinden elde edilen dut şurubunun; boğaz ağrısı, pamukçuk, kansızlık, uçuk ve gece yanığı, meyvesinin; böbrek taşı ve pamukçuk yaprağının; şeker hastalığı ve temre için kullanıldığı tespit edildi (12).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Morus rubra* L. bitkisinin yaprağının ve meyvelerinin ağız yarası ve kurt düşürme tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken benzer olarak yapılan bu çalışmada *Morus rubra* L. bitkisinin meyvesinin bağırsak kurdu, meyvelerinden elde edilen dut şurubunun ve meyvesinin ağız iltihap ve yarası için kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan çalışmadan farklı olarak *Morus rubra* L. bitkisinin yaprağının ve meyvelerinin diüretik olarak kullanıldığı tespit edildi (10).

Yapılan bu çalışmada ise Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Morus rubra* L. bitkisinin meyvesinin; gece yanığı, yaprağının; şeker hastalığı için kullanıldığı tespit edildi (10).

Pozantı (Adana)'da 2006 yılında Bağcı Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Ficus carica* L. bitkisinin taze yaprağının çibanda kuru meyvesinin suyu balgamda kullanıldığı tespit edilirken (11) yapılan bu çalışmada ise *Ficus carica* L. bitkisinin yaprağının göz kanlanmasında, mayasilda meyvesinin bağırsak kurdunda, ishalde, kabızlıkta, idrar tutukluğunda, kısırlıkta ve öksürükte, ham meyve sütünün arı sokmasında, yılan akrep sokmasında nasırda sivilcede temrede diş ağrısında ve köpek ısırmasında meyvelerden elde edilen rakısının diş ağrısında ve bağırsak kurdunda, dalının ishalde gövdesinden akan sütünün nasır, ham meyveden hazırlanan telmiye peynirinin idrar tutukluğunda kullanıldığı tespit edildi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Ficus carica* L. bitkisinin meyve sütünün siğilde meyvesinin kabızlık için kullanıldığı tespit edilirken benzer olarak yapılan bu çalışmada *Ficus carica* L. bitkisinin meyvesinin kabızlıkta, meyve sütünün siğilde (sinir) kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Ficus carica* L. bitkisinin yaprağının baş ağrısında kullanıldığı saptandı (10).

Yapılan bu çalışmada Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Ficus carica* L. bitkisinin yaprağının göz kanlanmasında ve mayasilda meyvesinin bağırsak kurdunda, ishalde, idrar tutukluğunda, kısırlıkta ve öksürükte, ham meyve sütünün arı sokmasında, yılan akrep sokmasında nasırda sivilcede temrede diş ağrısında ve köpek ısırmasında, meyvelerden elde edilen rakısının diş ağrısında, bağırsak kurdunda, dalının ishalde, gövdesinden akan sütünün nasır, ham meyveden hazırlanan telmiye peynirinin idrar tutukluğunda kullanıldığı tespit edildi (10).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Myrtus communis* subsp. *communis* L. bitkisinin meyvesinin ve yapraklarının pişik, doğum sonrası bebek bakımı için kullanıldığı tespit edilirken benzer olarak yapılan bu çalışmada *Myrtus communis* subsp. *communis* L. bitkisinin yaprağının pişikte ve doğum sonrasında bebek bakımda kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan çalışmadan farklı olarak *Myrtus communis* subsp. *communis* L. bitkisinin meyvesinin ve

yapraklarının yüksek ateş, ağız yaraları, aft ve iltihaplı yara tedavisinde kullanıldığı tespit edildi (10).

Yapılan bu çalışmada Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Myrtus communis* subsp. *communis* L. bitkisinin yaprağının kısırlıkta, saçkırande, isilikte, kabakulakta ve şeker hastalığında dalının siğilde ve yanıkta kullanıldığı tespit edildi (10).

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Myrtus communis* subsp. *communis* L. bitkisinin meyvesinin ve yapraklarının yanık ve diyabet tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken benzer kullanım bu çalışmada da tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak prostat sorunları, karın ağrısı, idrar kaçırma, idrar yolu enfeksiyonu, yara bakımı, anemi, hiperkolesterolemi ve kanser tedavilerinde kullanıldığı da saptandı (13).

Yapılan bu çalışmada Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Myrtus communis* subsp. *communis* L. bitkisinin yaprağının kısırlıkta, saçkırande, pişikte, isilikte, kabakulakta ve doğum sonrasında bebek bakımında, dalının siğilde kullanıldığı tespit edildi (13).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Olea europaea* L. bitkisinin yapraklarının doğumdan sonra bebek bakımında kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Olea europaea* L. bitkisinin yaprağının şeker hastalığında, ağız iltihabında, ağız yarasında ve tansiyonda, yağının; arı sokmasında, arpacıkta, bel ağrısında, bronşitte, cilt çatlamasında, çibanda, diz ağrısında, ezikte, felçte, gazda, göz çapaklanmasında, idrar tutukluğunda, iyileşmeyen yaralarda, kabızlıkta, kanamada, kaşıntıda, kepeklenmede, kırık çıkıkta, kulağa böcek girmesinde, kulak ağrısında, nasırda, öksürükte, pişikte, temrede tetanozda, topuk dikeninde, uyuzda, yanıkta ve yılan akrep sokmasında, dalının; şeker hastalığı, göz çapaklanmasında ve pamukçukta meyvesinin; ezikte, çibanda, bel ağrısında, diş ağrısında, reçinesi diş ağrısında, yağından elde edilen sabununun ishalde boyun ağrısında, cilt çatlamasında, yanıkta, siğilde ve kepeklenmede kullanıldığı tespit edildi.

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Olea europaea* L. bitkisinin yaprağının ve meyvesinin şeker hastalığı,

hipertansiyon, saç bakımı, cilt bakımı, diş ağrısı, diş bakımı ve ağız yarası tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken benzer olarak yapılan bu çalışmada *Olea europaea* L. bitkisinin yaprağının; şeker hastalığında, ağız iltihabında, ağız yarasında ve tansiyonda, yağının; cilt çatlamasında ve kepeklenmede yağından elde edilen sabununun, cilt çatlamasında ve kepeklenmede dalının; şeker hastalığında meyvesinin ve reçinesinin diş ağrısında kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Olea europaea* L. bitkisinin yaprağının ve meyvesinin hiperkolesterolemi tedavisinde kullanıldığı tespit edildi (13).

Yapılan bu çalışmada Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Olea europaea* L. bitkisinin yağının; arı sokmasında, arpacıkta, bel ağrısında, bronşitte, çıbanda, diz ağrısında, ezikte, felçte, gazda, göz çapaklanmasında, idrar tutukluğunda, iyileşmeyen yaralarda, kabızlıkta, kanamada, kaşıntıda, kırık çıkıkta, kulağa böcek girmesinde, kulak ağrısında, nasırda, öksürükte, pişikte, temrede, tetanozda, topuk dikeninde, uyuzda, yanıkta ve yılan akrep sokmasında, dalının göz çapaklanmasında ve pamukçukta meyvesinin; ezikte, çıbanda ve bel ağrısında, yağından elde edilen sabununun ishalde boyun ağrısında, cilt çatlamasında, yanıkta, siğilde ve kepeklenmede kullanıldığı tespit edildi (13).

Antakya (Hatay)’da 2014 yılında Güzelşemme M.’in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Sesamum indicum* L bitkisinin tohumunun ve yağının bronşit, öksürük ve cinsel gücü artırıcı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Sesamum indicum* L. bitkisinin toprak üstü kısmının isilikte kullanıldığı tespit edildi.

Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Sesamum indicum* L bitkisinin tohumlarından elde edilen yağının yara, yanık, yara bakımı, cilt-saç bakımı ve sırt ağrısı tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (13) yapılan bu çalışmada *Sesamum indicum* L. bitkisinin toprak üstü kısmının isilikte kullanıldığı tespit edildi.

Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Cedrus libani* A. Rich bitkisinin tohumlarından elde edilen yağının gastrointestinal hastalıkları, sedef hastalığı, reflü, ülser tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (13) yapılan bu çalışmada *Cedrus libani* A. Rich. bitkisinin reçinesinin astımda, çıbanda, mayasılda, cilt çatlamasında, pişikte ve mide ağrısında kozalağının astımda katranının uyuzda ve mayasılda kullanıldığı tespit edildi.

Kahramanmaraş'ta 2016 yılında Kocabaş Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Cedrus libani* A.Rich. bitkisinin gövdesinin nasırda kullanıldığı tespit edilirken (12) yapılan bu çalışmada *Cedrus libani* A.Rich. bitkisinin reçinesinin astımda, çıbanda, mayasilda, cilt çatlamasında, pişikte ve mide ağrısında kozalağının astımda katranının uyuzda ve mayasilda kullanıldığı tespit edildi.

Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S.ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Pinus brutia* Ten. bitkisinin dalının bronşit tedavisinde kullanırken benzer olarak yapılan çalışmada *Pinus brutia* Ten. bitkisinin taze kozalaklarının bronşitte kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Pinus brutia* Ten. bitkisinin dalının kanser, sedef hastalığı için kullanıldığı tespit edildi (17).

Yapılan bu çalışmada ise Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Pinus brutia* Ten.bitkisinin taze kozalaklarının; öksürükte ve kısırlıkta, reçinesinin cilt çatlamasında, çıbanda ve nasırda gövde kabuğunun; pişikte, kabakulakta ve kaşıntıda, katran; kısırlıkta, uyuzda ve saçkırande çam iğnesinin sinek kovmada kullanıldığı tespit edildi (17).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Pinus nigra* J.F.Arnold bitkisinin taze kozalaklarının öksürükte kullanıldığı tespit edilirken (10) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Pinus nigra* J.F.Arnold bitkisinin kozalaklarının öksürükte kullanıldığı tespit edildi.

Yapılan bu çalışmada Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Pinus nigra* J.F.Arnold bitkisinin sakızının; çıbanda mayasilda, tetanozda, cilt çatlamasında, nasırda, mide ağrısında ve şeker hastalığında, çirasının; çıbanda, cilt çatlamasında, astımda, ağız iltihap ve yarasında kozalaklarının; ağız iltihabında, ağız yarasında, kısırlıkta ve öksürükte, katranının; nasırda, uyuzda ve mayasilda, dalının sivilcede kullanıldığı tespit edildi (10).

Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Pinus nigra* J. F. Arnold bitkisinin reçinesinin ülser ve akciğer hastalıklarında kullanıldığı tespit edilirken (17) yapılan bu çalışmada *Pinus nigra* J.F.Arnold bitkisinin sakızının; çıbanda mayasilda, tetanozda, cilt çatlamasında, nasırda, mide ağrısında ve şeker hastalığında, çirasının; çıbanda, cilt çatlamasında, astımda, ağız

iltihap ve yarasında kozalaklarının; ağız iltihabı, ağız yarasında, kısırlıkta ve öksürükte, katranının; nasırda, uyuzda, mayasıda ve öksürükte, dalının sivilcede kullanıldığı tespit edildi.

Kahramanmaraş'ta 2016 yılında Kocabaş Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Piper nigrum* L. bitkisinin tohumlarının nefes açıcı olarak kullanıldığı tespit edilirken (12) yapılan bu çalışmada *Piper nigrum* L. bitkisinin tohumunun bel ağrısı, çıkık, ezik, gaz, incinme, ishal, karın ağrısı, kırık, kısırlık ve öksürük tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi.

Bahçe ve Hasanbeyli (Osmaniye) 2006 yılında Mart S. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Plantago major* L. bitkisinin yapraklarının yarada kullanıldığı tespit edilirken (9) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Plantago major* L. bitkisinin yaprağının yarada kullanıldığı saptandı.

Yapılan bu çalışmada Bahçe ve Hasanbeyli (Osmaniye) 2006 yılında Mart S. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Plantago major* L. bitkisinin toprak üstü kısmının çibanda, saçkırande, şeker hastalığında, sedefte, dolamada ve kanamada kullanıldığı tespit edildi (9).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Plantago major* L. bitkisinin toprak üstü kısmının kaşıntı, uyuz, iltihaplı yara ve apselerin, ağız ve dilde oluşan yaraların, idrar yolu enfeksiyonlarının tedavisinde ve böbrek taşı kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Plantago major* L. bitkisinin toprak üstü kısmının çibanda, saçkırande, şeker hastalığında, sedefte, dolamada ve kanamada yaprağının yarada kullanıldığı tespit edildi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Platanus orientalis* L. bitkisinin yaprağının ve meyvelerinin eklem ağrılarında kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Platanus orientalis* L. bitkisinin meyvesinin, siğilde, öksürükte, yarada, kaşıntıda, gece yanığında, gövde kabuğunun böbrek ağrısında ve böbrek taşında, yaprağının; böbrek taşında, astımda, ishalde ve diz ağrısında, yağının diş ağrısında kullanıldığı tespit edildi.

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Platanus orientalis* L. bitkisinin tohumlarının, yaprakları artrit ve bronşit

tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (13) yapılan bu çalışmada *Platanus orientalis* L. bitkisinin meyvesinin, siğilde, öksürükte, yarada, kaşıntıda ve gece yanığında, gövde kabuğunun böbrek ağrısında ve böbrek taşında yaprağının; böbrek taşında, astımda, ishalde ve diz ağrısında, yağının diş ağrısında kullanıldığı tespit edildi.

Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Zea mays* L. bitkisinin meyvesinin böbrek taşında kullanıldığı tespit edilirken (17) benzer olarak yapılan çalışmada *Zea mays* L. bitkisinin püskülünün böbrek taşında kullanıldığı tespi edildi.

Yapılan bu çalışmada ise Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Zea mays* L. bitkisinin püskülünün idrar tutukluğu, böbrek ağrısı ve kısırlık tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (17).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Polygonum aviculare* L. bitkisinin toprak üstü kısmının böbrek taşı için kullanıldığı tespit edilirken (10) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Polygonum aviculare* L. bitkisinin toprak üstü kısmının böbrek taşı için kullanıldığı saptandı. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak safra taşı, iştahsızlık ve prostat hastalıkları tedavilerinde kullanıldığı belirlendi.

Yapılan bu çalışmada ise Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Polygonum aviculare* L. bitkisinin toprak üstü kısmının baş ağrısı, mayasıl, idrar tutukluğu ve kalp damar tıkanıklığı tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (10).

Kozan (Adana)'da 2006 yılında Kıran Ö.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Rumex acetosella* L. bitkisinin şeker hastalığında kullanıldığı tespit edilirken (15) Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Rumex acetosella* L. bitkisinin yapraklarının hipertansiyonda kullanıldığı saptandı (17). Yapılan bu çalışmada ise her iki çalışmadan farklı olarak *Rumex acetosella* L. bitkisinin taze yaprağının çıbanda, tohumunun ishalde kullanıldığı tespit edildi.

Akdeniz Bölgesi'nde 2013 yılında Yeşilada E. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Portulaca oleracea* L. bitkisinin toprak üstü kısmının şeker hastalığında kullanıldığı tespit edilirken (21) yapılan bu çalışmada *Portulaca oleracea* L. bitkisinin toprak üstü kısmının pişik, kabızlık, isilik ve kaşıntı için kullanıldığı tespit edildi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Portulaca oleracea* L. bitkisinin toprak üstü kısmının isilik tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken (10) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Portulaca oleracea* L. bitkisinin toprak üstü kısmının isilikte kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Portulaca oleracea* L. bitkisinin toprak üstü kısmının cinsel istek fazlalığı ve bunama için kullanıldığı saptandı.

Yapılan bu çalışmada Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Portulaca oleracea* L. bitkisinin toprak üstü kısmının pişik, kabızlık ve kaşıntı için kullanıldığı tespit edildi (10).

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Portulaca oleracea* L. bitkisinin toprak üstü kısmının hemoroit, bağırsak spazmları, karaciğer problemleri ve kanser tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (13) yapılan bu çalışmada *Portulaca oleracea* L. bitkisinin toprak üstü kısmının pişik, kabızlık, isilik ve kaşıntı için kullanıldığı tespit edildi.

Kozan (Adana)'da 2006 yılında Kıran Ö.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Nigella sativa* L. bitkisinin tohumlarının astımda kullanıldığı tespit edilirken (15) Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Nigella sativa* L. bitkisinin tohumlarının adet söktürücü, idrar arttırıcı, galaktağog, farenjit ve kalp kaslarının kuvvetlendirilmesi tedavilerinde kullanıldığı saptandı (10) yapılan bu çalışmada ise her iki çalışmadan farklı olarak *Nigella sativa* L. bitkisinin tohumunun öksürük, diş ağrısı ve bel ağrısı için kullanıldığı tespit edildi.

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Paliurus spina-christi* Mill. bitkisinin tohumlarının böbrek taşı tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (13) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Paliurus spina-christi* Mill. bitkisinin dalının böbrek taşında kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu

çalışmadan farklı olarak *Paliurus spina-christi* Mill. bitkisinin tohumlarının prostat hastalıkları ve sinüzit için kullanıldığı saptandı.

Yapılan bu çalışmada Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Paliurus spina-christi* Mill. bitkisinin dalının sedefte kökünün çibanda kullanıldığı tespit edildi (13).

Kahramanmaraş’ta 2016 yılında Kocabaş Y. ve ark.’nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Paliurus spina-christi* Mill. bitkisinin tohumlarının kas krampları, eklem ağrıları tedavisi kullanıldığı tespit edilirken (12) yapılan bu çalışmada *Paliurus spina-christi* Mill. Bitkisinin dalının sedefte ve böbrek taşında kökünün çibanda kullanıldığı saptandı.

Antakya (Hatay)’da 2014 yılında Güzelşemme M.’in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Amygdalus communis* L. bitkisinin tohumlarının laksatif, cilt çatlakları, saç dökülmesi ve iltihaplı cilt hastalıkları tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Amygdalus communis* L. var. *Dulcis* bitkisinin tohumlarının pamukçukta, yağının sedefte kullanıldığı saptandı.

Akdeniz Bölgesi’nde 2013 yılında Yeşilada E. ve ark.’nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Crataegus monogyna* Jacq. bitkisinin meyveleri sedatif etki için kullanıldığı tespit edilirken (21) yapılan bu çalışmada *Crataegus monogyna* Jacq. bitkisinin gövde kabuğunun sarılıkta ve şeker hastalığında ve yanıklarda, böbrek taşında yapraklarının şeker hastalığında, kalp damar tıkanıklıklarında, meyvesinin şeker hastalığında, dalının öksürükte, kökünün yanıkta kullanıldığı tespit edildi.

Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Crataegus monogyna* Jacq. bitkisinin meyvesinin ve yapraklarının böbrek taşı ve kalp hastalıkları tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (13) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Crataegus monogyna* Jacq. bitkisinin, gövde kabuğunun böbrek taşında, yapraklarının kalp damar tıkanıklıklarında kullanıldığı saptandı.

Yapılan bu çalışmada Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Crataegus monogyna* Jacq. bitkisinin gövde kabuğunun sarılıkta ve şeker hastalığında, yanıklarda, yaprağının ve, meyvesinin şeker hastalığında, dalının öksürükte, kökünün yanıkta kullanıldığı tespit edildi (13).

Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Crataegus monogyna* Jacq. bitkisinin yapraklarının şeker hastalığı, hiperkolestrol tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken (17) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Crataegus monogyna* Jacq. Bitkisinin gövde kabuğunun, yapraklarının ve meyvesinin şeker hastalığında kullanıldığı saptandı. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Crataegus monogyna* Jacq. bitkisinin yapraklarının hiperkolestrol tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Yapılan bu çalışmada Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Crataegus monogyna* Jacq. bitkisinin gövde kabuğunun sarılıkta, yanıklarda, böbrek taşında yapraklarının; kalp damar tıkanıklıklarında meyvesinin, dalının öksürükte, kökünün yanıkta kullanıldığı tespit edildi (17).

Akdeniz Bölgesi'nde 2013 yılında Yeşilada E. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Cydonia oblonga* Mill. bitkisinin yapraklarının ishal için kullanıldığı tespit edilirken (21) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Cydonia oblonga* Mill. bitkisinin; yapraklarının ishalde kullanıldığı saptandı. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Cydonia oblonga* Mill. bitkisinin yapraklarının bronşit ve öksürük için kullanıldığı tespit edildi.

Yapılan bu çalışmada Akdeniz Bölgesi'nde 2013 yılında Yeşilada E. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Cydonia oblonga* Mill. bitkisinin; tohumlarının ağız yaralarında, meyvesinin ve meyve kabuklarının soğukalgınlığında kullanıldığı tespit edildi (21).

Kozan (Adana)'da 2006 yılında Kıran Ö.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl. bitkisinin yapraklarının midevi olarak kullanıldığı tespit edilirken (15) yapılan bu çalışmada *Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl. bitkisinin çiçeklerinin soğuk algınlığında, yapraklarının ishalde ve kısırlıkta kullanıldığı tespit edildi.

Akdeniz Bölgesi'nde 2013 yılında Yeşilada E. ve ark.'ın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl. bitkisinin çiçeklerinin soğuk algınlığı, öksürük ve balgam için kullanıldığı tespit edilirken (21) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl. bitkisinin çiçeklerinin soğuk algınlığında kullanıldığı saptandı.

Yapılan bu çalışmada Akdeniz Bölgesi'nde 2013 yılında Yeşilada E. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl. bitkisinin yapraklarının ishalde ve kısırlıkta kullanıldığı tespit edildi (21).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Prunus armeniaca* Thunb. bitkisinin tohumlarının ve meyvelerinin kabızlık, kilo problemleri tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Prunus armeniaca* Thunb. bitkisinin çiçeklerinin soğuk algınlığında yapraklarının ishalde ve kısırlıkta kullanıldığı tespit edildi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Prunus persica* L. bitkisinin taze yapraklarının kurt düşürücü olarak kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Prunus persica* L. bitkisinin; çiçeklerinin kulağa böcek girmesi ve kulak ağrısı tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi.

Pozantı (Adana) 'da 2006 yılında Bağcı Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Rosa canina* L. bitkisinin mide ağrısı, baş ağrısı, iltihap ve yorgunluk tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (11) yapılan bu çalışmada *Rosa canina* L. bitkisinin meyvesinin yüksek ateş, mayasıl ve diz ağrısı tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi.

Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Rosa canina* L. bitkisinin meyvesinin şeker hastalığı, ishal ve grip için kullanıldığı tespit edilirken (17) yapılan bu çalışmada *Rosa canina* L. bitkisinin meyvesinin yüksek ateş, mayasıl ve diz ağrısı tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi.

Pozantı (Adana) 'da 2006 yılında Bağcı Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Rosa damascana* Mil. bitkisinin yapraklarının ishal ve boğaz ağrısı tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (11) yapılan bu çalışmada *Rosa* sp. bitkisinin yağının diş ağrısında yaralarda gül suyunun saç dökülmesinde, mantarda, kabakulakta, yanıklarda ve aknede, yaprağının, sivilcede ve yarada kullanıldığı tespit edildi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Rosa damascana* Mil. bitkisinin taç yapraklarının göz iltihaplanması, göz çapaklanması, yanık ve kabızlık tedavisinde kullanıldığı tespit

edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Rosa* sp. bitkisinin yağının diş ağrısında yaralarda gül suyunun saç dökülmesinde, mantarda, kabakulakta, yanıklarda ve aknede, yaprağının, sivilcede ve yarada kullanıldığı tespit edildi.

Akdeniz Bölgesi'nde 2013 yılında Yeşilada E. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Rubus sanctus* Schreb. bitkisinin köklerinin böbrek taşı, idrar yolu enfeksiyonu, diyabet ve karın ağrısı tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken (21) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Rubus sanctus* Schreb. bitkisinin yaprağının şeker hastalığında kökünün; idrar yolu iltihabında ve böbrek taşında kullanıldığı saptandı. Ancak yapılan çalışmadan farklı olarak *Rubus sanctus* Schreb. bitkisinin köklerinin karın ağrısı tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Yapılan bu çalışmada Akdeniz Bölgesi'nde 2013 yılında Yeşilada E. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Rubus sanctus* Schreb. bitkisinin yaprağının, adet düzensizliklerinde, boğaz ağrılarında, meyvesinin; ağız iltihaplarında, akşamdan kalma durumlarında, boğaz ağrılarında, göz kanlanmasında, sigara bağımlılığında, yarada, göz kaşıntısında ve ağrısında kökünün; idrar tutukluğunda, istenmeyen gebelikte, saçkırandaki toprak üstü kısmının kısırlıkta kullanıldığı tespit edildi (21).

Nizip (Gaziantep)'de 2017 yılında Bulut G. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Rubus sanctus* Schreb. bitkisinin meyvelerinin öksürük ve solunum hastalıkları için kullanıldığı tespit edilirken (19) Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada soğuk algınlığı ve erken doğum (düşük riski) tedavisinde kullanıldığı saptandı. (17). Yapılan bu çalışmada ise her iki çalışmadan farklı olarak *Rubus sanctus* Schreb. bitkisinin yaprağının, adet düzensizliklerinde, boğaz ağrılarında ve şeker hastalığında meyvesinin; ağız iltihaplarında, akşamdan kalma durumlarında, boğaz ağrılarında göz kanlanmasında, sigara bağımlılığında, yarada, göz kaşıntısında ve ağrısında, kökünün; idrar tutukluğunda, idrar yolu iltihabında, istenmeyen gebelikte, saçkırandaki ve böbrek taşında toprak üstü kısmının kısırlıkta kullanıldığı saptandı.

Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Citrus aurantium* L. bitkisinin meyvesinin bademcik iltihabı tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken (17) yapılan bu çalışmada *Citrus aurantium* L. bitkisinin meyvesinin; mide ağrısında, boğaz ağrısında ve baş ağrısında, taze yaprağının yılan akrep sokmasında kullanıldığı tespit edildi.

Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Citrus limon* (L.) Burm.f. bitkisinin meyvesinin soğuk algınlığı ve hipertansiyon tedavisinde kullanıldığı saptanırken (13) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Citrus limon* (L.) Burm.f. bitkisinin meyvesinin soğuk algınlığında ve tansiyonda kullanıldığı tespit edildi. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Citrus limon* (L.) Burm.f. bitkisinin meyvesinin hiperkolesterol tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Yapılan bu çalışmada ise Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Citrus limon* (L.) Burm.f. bitkisinin meyvesinin; diz ağrısında, adet düzensizliğinde, astımda, baş ağrısında, bel ağrısında, boğaz ağrısında, böbrek taşı, cilt çatlamasında, çıbanda, göz kanlanması, göz kaşıntısında, göz ağrısında, idrar tutukluğunda, kalp damar tıkanıklığında, kepeklenmede, mantarda, öksürükte, sivilcede ve şeker hastalığında, meyve kabuğunun öksürükte kullanıldığı tespit edildi (13).

Antakya (Hatay)’da 2014 yılında Güzelşemme M.’in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Citrus sinensis* (L.) Osbeck bitkisinin yapraklarının kalp çarpıntısı ve doğum sonrası bebek bakımı tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Citrus sinensis* (L.) Osbeck bitkisinin kabuğunun; kısırlıkta ve kulak ağrısında meyvesinin; boğaz ağrısında ve soğuk algınlığında kullanıldığı saptandı.

Mersin’de 2015 yılında Sargin A.’in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Citrus sinensis* (L.) Osbeck bitkisinin yaprağının hazımsızlık ve bağırsak tembelliği tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (13) yapılan bu çalışmada *Citrus sinensis* (L.) Osbeck bitkisinin kabuğunun; kısırlıkta ve kulak ağrısında meyvesinin; boğaz ağrısında ve soğuk algınlığında kullanıldığı tespit edildi.

Pozantı (Adana) ’da 2006 yılında Bağcı Y. ve ark.’nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Salix alba* L. bitkisinin yaprağının kas romatizması, yüksek ateş tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (11) yapılan bu çalışmada *Salix alba* L. bitkisinin; yaprağının diş ağrısında ve soğuk algınlığında dalının pamukçukta kullanıldığı tespit edildi.

Antakya (Hatay)’da 2014 yılında Güzelşemme M.’in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Viscum album* L. bitkisinin astım tedavisinde kullanıldığı tespit

edilirken (10) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Viscum album* L. bitkisinin astım tedavisinde kullanıldığı saptandı. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Viscum album* L. bitkisinin adet düzensizliği, adet kanamaları ve öksürük tedavilerinde kullanıldığı saptandı.

Yapılan bu çalışmada Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı çalışmadan farklı olarak *Viscum album* L. bitkisinin şeker hastalığı, tansiyon ve idrar kaçırma tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (10).

Akdeniz Bölgesi'nde 2013 yılında Yeşilada E. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Verbascum* sp. bitkisinin köklerinin iltihap, karın ağrısı, kırık kemik ve öksürük tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken (21) yapılan bu çalışmada *Verbascum* sp. bitkisinin toprak üstü kısmının yılan akrep sokması, mayasıl ve şeker hastalığı tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Smilax aspera* L. bitkisinin taze sürgünlerinin ve meyvelerinin sivilce, zona ve yüz kırışıklıkları tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Smilax aspera* L. bitkisinin meyvesinin böbrek taşı ve istenmeyen gebelikte, toprak üstü kısmının idrar tutukluğunda kullanıldığı tespit edildi.

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Capsicum annuum* L. bitkisinin meyvesinin romatizmada kullanıldığı saptanırken (13) yapılan bu çalışmada *Capsicum annuum* L. bitkisinin meyvesinin diş ağrıları, topuk diken ve soğuk algınlığı için kullanıldığı tespit edildi.

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Nicotiana glauca* Graham bitkisinin yaprağının göz kurtlarında kullanıldığı saptanırken (13) yapılan bu çalışmada *Nicotiana tabacum* L. bitkisinin yaprağının uyuz, kanama, yara ve kaşıntı için kullanıldığı tespit edildi.

Pozantı (Adana) 'da 2006 yılında Bağcı Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Solanum nigrum* Mill. Bitkisinin yaprağının romatizma, adet düzenleyici, rahim hastalıkları, basur memeleri tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (11) yapılan bu çalışmada *Solanum nigrum* Mill. bitkisinin toprak üstü kısmının diş ağrısında kullanıldığı tespit edildi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Solanum nigrum* Mill. bitkisinin taze sürgünlerinin ve meyvelerinin diş ağrısında kullanıldığı tespit edilirken (10) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Solanum nigrum* Mill. bitkisinin toprak üstü kısmının diş ağrısında kullanıldığı tespit edildi.

Kahramanmaraş'ta 2016 yılında Kocabaş Y. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Solanum melongena* L. bitkisinin meyve sapının hemoroit tedavisinde kullanıldığı tespit edilirken (12) yapılan bu çalışmada *Solanum melongena* L. bitkisinin meyve sapının mayasıl, yara ve yanık tedavileri için kullanıldığı tespit edildi.

Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Solanum tuberosum* L. bitkisinin yumrusunun baş ağrısı için kullanıldığı tespit edilirken (17) benzer olarak yapılan bu çalışmada *Solanum tuberosum* L. bitkisinin yumrusunun baş ağrısı için kullanıldığı saptandı.

Yapılan bu çalışmada Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Solanum tuberosum* L. bitkisinin yumrusunun göz kaşıntısı ve ağrısı, göz kanlanması, güneş yanıkları, yanık, yara, ishal ve mide ağrısı tedavileri için kullanıldığı tespit edildi (17).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Styrax officinalis* L. bitkisinin meyvelerinin sivilce için kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Styrax officinalis* L. bitkisinin dalının diş ağrısında, kökünün kuduzda, çiçeklerinden elde edilen balının astımda, yaprağının kısırlıkta, reçinesinin öksürükte, meyvelerinin kulak ağrısında kullanıldığı saptandı.

Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında Güneş S. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Styrax officinalis* L. bitkisinin kökünün şeker hastalığı ve hipertansiyon için kullanıldığı tespit edilirken (17) yapılan bu çalışmada *Styrax officinalis* L. bitkisinin dalının diş ağrısında, kökünün kuduzda, çiçeklerinden elde edilen balının astımda, yaprağının kısırlıkta, reçinesinin öksürükte, meyvelerinin kulak ağrısında kullanıldığı tespit edilmiştir.

Kırıkhan (Hatay)'da 2015 yılında Altay V. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Camellia sinensis* (L.) Kuntze bitkisinin yapraklarının zayıflama amacıyla kullanıldığı saptanırken (14) yapılan bu çalışmada *Camellia sinensis* (L.) Kuntze bitkisinin yaprağının göz kanlanması, kulak ağrısında ve ishalde kullanıldığı tespit edildi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Daphne sericea* Vahl bitkisinin yaprağının ve çiçeklerinin hemoroit için kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Daphne sericea* Vahl bitkisinin toprak üstü kısmının ve çiçeğinin kısırlıkta kullanıldığı tespit edildi.

Akdeniz Bölgesi'nde 2013 yılında Yeşilada E. ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Urtica dioica* L. bitkisinin toprak üstü kısmının şeker hastalığı tedavilerinde kullanıldığı tespit edilirken (21) benzer olarak yapılan bu çalışma *Urtica dioica* L. bitkisinin toprak üstü kısmının şeker hastalığı için kullanıldığı saptandı. Ancak yapılan çalışmadan farklı olarak *Urtica dioica* L. bitkisinin toprak üstü kısmının idrar yolu iltihabı ve kellik tedavisinde kullanıldığı belirlendi.

Yapılan bu çalışmada Akdeniz Bölgesi'nde 2013 yılında Yeşilada E. ve ark.'nın yaptığı çalışmadan farklı olarak *Urtica dioica* L. bitkisinin toprak üstü kısmının kaşıntı, astım, cilt çatlaması, felç, mayasıl, öksürük, romatizma ağrıları, saç dökülmesi, saçkıran, yılan akrep sokması ve yanık tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi (21).

Hassa (Hatay)'da 2018 yılında Abuzar B.'nin yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Urtica dioica* L. bitkisinin saç dökülmesini önlemek için kullanıldığı benzer olarak yapılan bu çalışmada saç dökülmesinde kullanıldığı saptandı. Ancak yapılan bu çalışmadan farklı olarak *Urtica dioica* L. bitkisinin adet düzenleyici, idrar söktürücü, hormon dengeleyici, iltihap kurutucu, önleyici, zayıflatıcı ve kanser için kullanıldığı tespit edildi (16).

Yapılan bu çalışmada Hassa (Hatay)'da 2018 yılında Abuzar B.'nin yaptığı çalışmadan farklı olarak *Urtica dioica* L. bitkisinin toprak üstü kısmının kaşıntı, astım, cilt çatlaması, felç, mayasıl, öksürük, romatizma ağrıları, saçkıran, şeker hastalığı, yılan akrep sokması, ve yanık tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi(16).

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Vitis vinifera* L. bitkisinin yapraklarının sivilce, hormon

bozukluğu ve saç dökülmesi için kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Vitis vinifera* L. bitkisinin meyvelerinin; arpacıkta, öksürükte, kaşıntıda, diş ağrısında, kabakulakta ve bağırsak kurdunda, taze yaprağının dolamada, çıbanda, çekirdeğinin kalp damar tıkanıklığında meyvelerinden yapılan pekmezinin sarılıkta, öksürükte, boğaz ağrısında ve kabakulakta tedavilerinde kullanıldığı tespit edildi.

Karaisalı (Adana)'da 2017 yılında .ve ark.'nın yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Vitis vinifera* L. bitkisinin meyvesinin yara için kullanıldığı tespit edilirken (17) yapılan bu çalışmada *Vitis vinifera* L. bitkisinin meyvelerinin; arpacıkta, öksürükte, kaşıntıda, diş ağrısında, kabakulakta ve bağırsak kurdunda, taze yaprağının dolamada, çıbanda, çekirdeğinin kalp damar tıkanıklığında meyvelerinden yapılan pekmezinin sarılıkta, öksürükte, boğaz ağrısında ve kabakulakta tedavilerinde kullanıldığı saptandı.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Aloe vera* (L.) Burm.f bitkisinin yapraklarının kaşıntı, egzama ve yara için kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Aloe vera* (L.) Burm.f. bitkisinin yapraklarının yanık, cilt çatlaması kullanıldığı tespit edildi.

Antakya (Hatay)'da 2014 yılında Güzelşemme M.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Zingiber officinale* Roscoe bitkisinin toprak altı kısmının mide rahatsızlıkları, kan sulandırıcı, bronşit ve saç dökülmesi kullanıldığı tespit edilirken (10) yapılan bu çalışmada *Zingiber officinale* Roscoe Burm. Bitkisinin toprak altı kısmının ezilmede kullanıldığı saptandı.

Mersin'de 2015 yılında Sargin A.'in yaptığı etnobotanik bir çalışmada halk arasında *Tribulus terrestris* L. bitkisinin toprak üstü kısmının yüksek kolesterol, hemoroit ve böbrek taşı tedavilerinde kullanıldığı saptanırken (13) yapılan bu çalışmada *Tribulus terrestris* L. bitkisinin toprak altı kısmının, idrar tutukluğu, bel ağrısı, mayasıl ve kalp damar tıkanıklığı tedavisinde kullanıldığı tespit edildi.

2018 yılında Hassa'nın Aktepe ve Zeytinoba Köylerinde Abuzar B.'nin yaptığı çalışmada, 30 kişiyle anket yapılmış, gidilen yerlerin rakımı 250-1000 arasında değişiklik göstermiştir. Çalışmada, ankete dayalı olarak bitki tayini yapılmış ve kullanım amacına yönelik bilgi verilmiştir. Ancak bitkilerin tıbbi kullanımı için hazırlanışlarına yer verilmemiş, bitkilerin kullanış amacı etnofarmasötik açıdan

değerlendirilmemiş, yalnızca botanik açıdan değerlendirme yapılmıştır. Anket alanın dar olmasından dolayı yöresel adları tek bir alanda kalmıştır. Oysa ki yöresel adlar köylere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Örnek olarak, bu çalışmada göğ otunun *Origanum syriacum* subsp. *bevanii* (Holmes) Greuter & Burdet olarak tespit edilmiş olmasına rağmen çeşitli köylerde yapılan anketler ve saha çalışmalarında göğ otunun *Melisa officinalis* olduğu tespit edildi. Bu da çalışmanın geniş çapta yapılmasının ne kadar önemli olduğunun göstergesidir. Ek olarak bu çalışmada, Aktepe ve Zeytinoba köylerinin çevresindeki komşu köyleri olan Küreci ve Gazeluşağı ziyaret edildi. Bu çevrede yapılan anket sayısı 45 olup içlerinde köy ebesi çoban, korucu ve bitkileri tedavi amaçlı satan kişiler bulunmaktadır. Bu da bize bitkilerin kullanılış ve amacı, hazırlanışı hakkında geniş bilgi sundu. Ayrıca Hatay'ın diğer bölgelerinde yapılan çalışmalarda yöresel adlarına göre bitkiler tayin edildi ve şunlar görüldü; bitki isimleri yöre halkı tarafından aynı isimle anılacağı gibi farklı isimlerde de anılmaktadır. Genel kullanımlarının aynı olduğu bazen kullanımlarında farklılık gösterebildiği tespit edildi (16).

Güzelşemme M.' in 2014 yılında yaptığı çalışmada Altınözü ve Samandağ ve Antakya ilçelerinin köylerinde 182 kişiyle anket yapılarak etnobotanik bir inceleme yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada da ortak olan Kurtuluşoğlu, Şenköy, Tokaçlı ve Vakıflı köyleri ziyaret edildi. Mehmet Güzelşemme'in yaptığı çalışmada sayılan 4 köyde 23 kişiyle anket yapılmış, tıbbi ve gıda olarak kullanılan bitkilerle ilgili bilgiler kaydedilmiştir. Bu çalışmada ise sayılan 4 köyde 47 kişiyle anket yapıldı ve köylülerin halk ilaçlarıyla ilgili nakledilen tüm bilgileri kaydedildi (10).

Güzelşemme M.' in çalışmasında tüm ankette danışılan kişilerin yaş ortalaması 55 olup 70 yaş üzeri 14 kişiyle anket yapılmıştır. Bu çalışmada yapılan tüm ankette ise yaş ortalaması 62 olup 70 yaş üzeri 79 kişiyle anket yapıldı. 70 yaş üzerindeki kişilerin halk ilaçlarıyla ilgili daha net bilgi verdikleri ve anket bilgilerini aktarırken bizzat kendi uyguladıkları bilgileri verdikleri gözlemlendi. Bu çalışmada yapılan anketin yaklaşık % 38'i 70 yaş üzeri olması bize daha aydınlatıcı veriler sundu.

Hatay; gerek coğrafi gerek tarihi konum itibarıyla çok kültürlü bir yapıya sahiptir. Her iki çalışmada din ve ırka göre kültürel etkilerin etnobotaniğe olan katkılarının olup olmadığı araştırıldı ve her iki çalışmada da genel itibarıyla dinlerin ve ırkların halkın bitki kullanımını etkilemediğini ve birbirleriyle etkileşim içinde olduğu gözlemlendi.

Yalnız yapılan bu çalışmada göze çarpan birkaç hususun etnobotanikte etkili olduğu fark edildi. Müslümanların içinde Kuranı Kerim'i ve peygamberlerinin hayatını kaynak olarak alıp, tedavi amaçlı ilaç hazırlayan kişilerin olduğu aynı şekilde de Hristiyanların içinde Zebur'u kaynak olarak alıp, tedavi amaçlı ilaç hazırlayan kişilerin olduğu tespit edildi. Etnik kökenlerin etkisi sadece incirde etkili olduğu; aynı endikasyonda (diş ağrısında) Müslüman kesimin inciri meyve halinde, Hristiyan kesimin ise inciri incir rakısı halinde kullandıkları saptandı.

Bu çalışmada kullanım sayısına göre ilk 7 bitkiyi sıralayabiliriz. Kullanım çokluğuna göre; zeytin, soğan, sarımsak, limon, kantaron (2 tür içerir), defne olarak sıralayabiliriz. Yapılan diğer çalışmalarla kıyaslandığında,

- *Olea europaea* L. (zeytin) hakkında Güzelşemme M.' in çalışmasında (10);
 - Kullanılan kısımları meyve,yağ ve yapraktır.
 - Sivilce, akne ve ağızda oluşan aft,kolesterol ve şeker düşürücü ve doğumdan sonra bebekleri reyhanlamada kullanılmaktadır.
 - Hazırlanılış ve kullanım şekli olarak yapraktan dekoksion yapılmış, zeytinyağıyla kireç karıştırılmış ve taze yapraklar ağızda çiğnenerek kullanılmıştır.
- *Olea europaea* L. (zeytin) hakkında bu çalışmada ise;
 - Kullanılan kısımları meyve, yağ ve yaprak ve reçine olarak belirtildi.
 - Endikasyon olarak şeker hastalığı, cilt çatlaması, topuk diken, göz kanlanması, göz çapaklanması, uçuk, pamukçuk, ağız iltihap ve yarası, bel ağrısı, diz ağrısı, isilik, yanık, kulağa böcek girmesi, kulak ağrısı, siğil, kabızlık, tetanoz, uyuz, tansiyon, öksürük, saç dökülmesi, kepeklenme, idrar tutukluğu, diş ağrısı, dolama, mayasıl, ezik, temre, ishal,felç, boyun ağrısı, kaşıntı, arpacık, çıban, pişik, yılan- akrep sokması, çıban, kırık -çıkık, ezik, nasır,bronşit, her çeşit yara, iyileşmeyen yara, böbrek taşı ve arı sokmasında kullanıldığı tespit edildi.
 - Hazırlanılış ve kullanım şekliyle ilgili birçok bilgi ayrıntılı bir şekilde sunuldu. Çünkü hazırlanış ve kullanım şeklindeki farklılıklar terapötik etkiyi etkileyebilir. Çünkü etkiden sorumlu olduğu düşünülen sekonder metabolitlerin biyoaktivitesi ve biyoyararlanımı

hazırlanış ve kullanım şekline göre değişebilir. Halkın *Olea europaea* L. (zeytin) ile yaptıkları halk ilaçlarının hazırlanışı ve kullanım şeklindeki dikkat çeken özellikleri şu şekilde gösterebiliriz;

1. Dahilen ve haricen; ağızda bekletilerek, oral yolla, göze ve kulağa damlatılarak, cilde sürülerek kullanıldığı,
 2. Zeytinyağının birçok bitkiyle hazırlanan halk ilacın yapısına girer. Zeytinyağında ya bitki bekletildiği ya da kavrulduğu, taze yapraktan dekoksion veya infüzyon yapıldığı, kahvaltı için hazırlanmış fermente siyah zeytin ve işlem görmemiş zeytin reçinesine de tedavide başvurulduğu,
 3. Halk ilacı olarak kullanılan diğer kaynakların içine dahil edildiği görüldü.
- *Allium cepa* L. (soğan) hakkında Güzelşemme M.' in çalışmasında (10);
 - Kullanılan kısımları, toprak üstü kısmının olarak belirtilmiştir.
 - Endikasyon olarak kulak iltihabı ve idrar yapamamada kullanılmıştır.
 - Hazırlanılış ve kullanım şekli olarak,
 1. Soğan içine zeytinyağının konulur ve közde pişirilir, soğutulur ve içindeki yağ kulağa damlatılır.
 2. Soğanın iç zarı haricen cilde yapıştırılarak uygulandığı tespit edilmiştir.
 - *Allium cepa* L. (soğan) hakkında bu çalışmada,
 - Kullanılan kısımları, bulbus ve kabuk olarak belirtildi.
 - Endikasyon olarak çıban, dolama, kuduz, kısırlık, baygınlık, yanık, ishal, kulak ağrısı, diş ağrısı, baş ağrısı, yara, yılan akrep sokması, saçkıran, nasırda kullanıldığı tespit edildi.
 - Hazırlanılış ve kullanım şekli olarak;
 1. Dahilen ve haricen; oral yolla, nazal yolla, kulağa damlatılarak, vajina yoluyla, oturma banyosu yoluyla ve cilde sararak uygulandığı,
 2. Çiğ soğan bulbusu, közlenmiş soğan bulbusu, infüzyonu yapılmış soğan bulbusu ve kabuğu olarak hazırlanıp kullanıldığı,

3. Bitkilerle karışım halinde kullanıldığı,
 4. Halk ilacı olarak kullanılan diğer kaynakların içine dahil edildiği görüldü.
- *Allium sativum* L. (sarımsak) hakkında Güzelşemme M.' in çalışmasında (10);
 - Kullanılan kısımları, toprak üstü kısmınınolarak belirtilmiştir.
 - Endikasyon olarak tansiyon düşürücü, iştah açıcı ve antibakteriyel, saç kıran tedavisinde ve bağırsak kurtlarının düşürülmesinde kullanıldığı belirtilmektedir.
 - Hazırlanış ve kullanım şekli olarak
 1. Çiğ ve pişmiş olarak yenir.
 2. Haricen ezilmiş bulbus deriye sürülür.
 - *Allium sativum* L. (sarımsak) hakkında bu çalışmada;
 - Kullanılan kısımları, bulbus olarak belirtildi.
 - Endikasyon olarak yanık, tansiyon, sinirde (siğil), sarılık, saçkıran, mayasıl, kulak çınlaması,kulak ağrısı, köpek ısırması,kısırlık,kalp, damar tıkanıklığı, göz kaşıntısı ve ağrısı,gaz,dolama,diz ağrısı,diş ağrısı,böbrek taşı,boğaz ağrısı, bel ağrısı,baygınlık,arpacık (it dirseği) ve ishalde kullanıldığı belirtildi.
 - Hazırlanış ve kullanım şekli olarak,
 1. Dahilen ve haricen; oral yolla, kulak yoluyla, nazal yolla, oturma banyosu yoluyla, vajina yoluyla ve deri yoluyla kullanıldığı,
 2. Çiğ sarımsak bulbusu, pişmiş sarımsak bulbusu, dövülüp ezilmiş bulbus olarak hazırlanıp uygulandığı,
 3. Bitkilerle karışım hazırlanıp tüketildiği,
 4. Halk ilacı olarak kullanılan diğer kaynakların içine dahil edildiği görüldü.
 - *Citrus limon* (L.) Burm.f. (limon) hakkında Güzelşemme M.' in çalışmasında (10);
 - Kullanılan kısımları, yaprak olarak belirtilmiştir.

- Endikasyon olarak diş beyazlatma ve diş taşı temizleme ve doğumdan sonra bebeklere uygulanan reyhanlama işleminde kullanıldığı belirtilmiştir.
- Hazırlanılış ve kullanım şekli olarak,
 1. Haricen ve dahilen, banyo ve ağız içi olarak kullanılır.
 2. Öğütülmüş yaprak olarak hazırlanıp kullanılmıştır.
- *Citrus limon* (L.) Burm.f. (limon) hakkında bu çalışmada ise
 - Kullanılan kısımları, meyve ve kabuk olarak belirtildi.
 - Endikasyon olarak; adet düzensizliği, astım, baş ağrısı, bel ağrısı, boğaz ağrısı, böbrek taşı, cilt çatlaması, çıban, diz ağrısı, göz kanlanması, Göz kaşınması, idrar tutukluğu, kalp damar tıkanıklığı, kepeklenme, kulak ağrısı, mantar, öksürük, soğuk algınlığı, şeker hastalığı, yanıkta kullanıldığı gözlemlendi.
 - Hazırlanılış ve kullanım şekli olarak,
 1. Dahilen ve haricen; oral yolla, kulak yoluyla, göze damlatılarak, deri yoluyla kullanıldığı,
 2. Taze meyve, infüzyonu yapılmış meyve ve meyve kabuğu olarak hazırlanıp uygulandığı,
 3. Bitkilerle karışım halinde tüketildiği,
- Halk ilacı olarak kullanılan diğer kaynakların içine dahil edildiği görüldü.
- *Hypericum perforatum* L. ve *Hypericum triquetrifolium* Turra hakkında GüzelşemmeM.' in çalışmasında (10);
 - Her iki türün isimleri kantaron, binbir delik otu, dibbeysi olarak halk tarafından bilinmektedir.
 - Kullanılan kısımları, toprak üstü kısmının olarak belirtilmiştir.
 - Endikasyon olarak; yatak yaraları, iştah açıcı, mide, böbrek ve sinirsel rahatsızlıkları ve uykusuzlukta kullanıldığı belirtilmiştir.
 - Hazırlanılış ve kullanım şekli olarak,
 1. Dahilen ve haricen; oral yolla, deri yoluyla kullanıldığı belirtilmiştir.

2. Dekoksiyon yapılmış herba, yağda bekletilen herba olarak hazırlanıp kullanılmıştır.

- *Hypericum perforatum* L. ve *Hypericum triquetrifolium* Turra hakkında bu çalışmada ise;
 - Her iki türün isimleri kantaron, kılıç otu olarak halk tarafından bilinmektedir.
 - Kullanılan kısımları, herba ve zeytinyağında hazırlanan ekstresiolarak belirtildi.
 - Endikasyon olarak;adet düzensizliği, bağırsak kurdu, baş ağrısı, bel ağrısı, boyun ağrısı, cilt çatlaması, çıban, çil, diş ağrısı,astım, gece yanığı, isilik, kanama, kaşıntı, kısırlık, kulak ağrısı, mayasıl, mide ağrısı, pişik, saçkıran, sırt ağrısısoğuk algınlığı, uyuz, yanık, yara, yatak yaralarında ve bıçak kesiklerindekullanıldığı gözlemlendi.
 - Hazırlanılış ve kullanım şekli olarak,
 1. Haricen ve dahilen; oral yolu, kulak yolu, deri yolu ve vajina yoluyla kullanıldığı,
 2. İnfüzyon yapılmış herba, zeytinyağında hazırlanan ekstresi olarak hazırlanıp tüketildiği,
 3. Bitkilerle karışım halinde uygulandığı,
 4. Halk ilacı olarak kullanılan diğer kaynakların içine dahil edildiği görüldü.
- *Laurus nobilis* L. (defne) hakkında Güzelşemme M.' in çalışmasında (10);
 - Kullanılan kısımlarımeyveleri, yağınınve yapraklarıolarak belirtilmiştir.
 - Endikasyon olarak;hemoroid, kaşıntı, egzama, benzeri deri problemleri şeker hastalığı, reyhanlama işlemi, ağrıda kullanıldığıbelirtilmiştir.
 - Hazırlanılış ve kullanım şekli olarak,
 1. Haricen ve dahilen, oral yolla, deri yoluyla kullanıldığı tespit edilmiştir.

2. İnfüzyonu yapılmış yaprak ve meyve, meyvelerden elde edilmiş yağ olarak kullanılmıştır.

- *Laurus nobilis* L. (defne) hakkında bu çalışmada ise;
 - Kullanılan kısımları meyve, yaprak, zeytinyağında kaynatılarak yapılan ekstre (har zeyt), tohum olarak belirtildi.
 - Endikasyon olarak; bağırsak kurdu, bel ağrısı, boğaz ağrısı, cilt çatlaması, diz ağrısı, doğum sonrası, ezik, idrar yolu iltihabı, kaşıntı, kepeklenme, kısırlık, köpek ısırması, kulak ağrısı mayasıl, saç dökülmesi, saçkıran, sivilce, şeker hastalığı, temre, uyuzda kullanıldığı gözlemlendi.
 - Hazırlanılış ve kullanım şekli olarak,
 1. Haricen ve dahilen; oral yolla, deri yoluyla, vajina yoluyla kullanıldığı,
 2. İnfüzyonu yapılmış yaprak ve meyve, meyvelerden elde edilmiş yağ olarak uygulandığı,
 3. Bitkilerle karışım halinde tüketildiği,
 4. Halk ilacı olarak kullanılan diğer kaynakların içine dahil edildiği görüldü.

Asil H.'in 2018 yılında yaptığı çalışmada Hatay ilinde tıbbi ve aromatik bitki pazarlayan işletmelerin değerlendirilmesi ve aktarların sosyoekonomik analizi yapılmıştır. Aktarlarla toplamda 19 anket yapılmış olup yüz yüze anket yapılmıştır. Halkın tercih ettiği tıbbi ve aromatik bitkilere bakıldığında halkın Hatay yöresinde yetişen bitkileri tercih ettiği gibi Türkiye florasında olmayan bitkileri de tercih ettikleri görülmektedir. Türkiye florasına ait olmayan bitkiler zencefil, zerdeçal, ekinezya bitkileri olarak kaydedilmiştir (24).

Yapılan bu çalışmada da halkın Hatay yöresine ait bitkilerin yanı sıra Türkiye florasına ait olmayan bitkileri kullandıkları gözlemlendi. Zencefil, havlucan, kına gibi Türkiye florasında yer almayan bitkilerin tedavi amaçlı kullandığı tespit edildi. Yapılan ankette bu tür bilgileri aktaran kişilerin bitkilerle ilgili kitap okudukları ve ticari amaçlı karışımlar yapıp sattıkları gözlemlendi.

Ayrıca Asil H.'in yaptığı çalışmada avakado yaprağı kozmetik amaçlı en çok satan tıbbi bitkiler arasında yer almıştır. Yapılan bu çalışmada ise Hatay'da doğal olarak yetişmeyen *Persea americana* Mill (avakado), *Aloe vera* (L.) Burm.f (aloe vera) gibi bitkilerin kültürün yapıldığı ve kullanımının yerelleştiği, çevreden alınan bilgilerle tıbbi amaçlı kullanıldığı görüldü (24).

2015 yılında Hatay'ın Kırıkhan ilçesinde Altay V. ve ark.'nın aktar ve semt pazarlarının incelenmesiyle yapılmış bir etnobotanik çalışma mevcuttur. Bu çalışmada aktarlarda 70, semt pazarlarında ise 37 bitki taksonunun etnobotanik özellikleri araştırılmıştır. Bitkilerin kullanılış ve amacı tıbbi ve gıda olarak belirtilmiştir (14) .

Yapılan bu çalışmada da Kırıkhan köylerinde halkın demografik özelliklerine bakılarak anket yapıldı. Bektaşlı, Ceylanlı, Delibekirli, Taşoluk Kurtlusoguksu köyleri ziyaret edildi. Etnobotanik araştırmamızı tıbbi amaçlı olarak özelleştirip anket bilgilerinde bitkilerin kullanılış amacı, hazırlanılışı detaylıca araştırıldı.

6. KAYNAKLAR

1. Koçyiğit M. Yalova İlinde etnobotanik bir araştırma. İstanbul Üniversitesi; 2005.
2. Baytop T. Türkiyede Bitkiler İle Tedavi (Geçmişte ve Bugün). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları; 1984.
3. Kendir G, Güvenç A. Etnobotanik ve Türkiye’de Yapılmış Etnobotanik Çalışmalara Genel Bir Bakış. 2010;49–80.
4. Kayıkçı S, Altay V, Güzel Y. Hatay ilinde yayılış gösteren bazı geofit bitki türleri üzerine bir inceleme. Biyol Bilim Araştırma Derg. 2012;5(2):139–43.
5. T.C. Hatay Valiliği [Internet]. Available from: <http://www.hatay.gov.tr/bitki-ortusu>
6. T.C.Hatay Valiliği T ve OİM. T.C.Hatay Valiliği Tarım ve Orman İl Müdürlüğü Faaliyet Raporu.
7. Hatay İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü [Internet]. Available from: <https://hatay.ktb.gov.tr/TR-201495/tarihce.html>
8. Başeymez F. Çok kültürlülük açısından Hatay; sosyolojik bir yaklaşım. T. C. Selçuk Üniversitesi; 2009.
9. Mart S. Bahçe ve Hasanbeyli (Osmaniye) halkının kullandığı doğal bitkilerin etnobotanik yönden araştırılması. Cambridge University Press; 2006.
10. Güzelşemme M. Antakya’da kullanılan tıbbi bitkiler ile yabani gıda bitkileri. Mustafa Kemal Üniversitesi; 2014.
11. Bağcı Y, Savran A, Dural H. Pozantı (Adana) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Etnobotanik Özellikleri. Vol. 27. Selçuk Üniversitesi; 2006.
12. Kocabaş YZ, GEDİK O. An Ethnobotanical Study of wild plants sold in district bazaar in Kahramanmaraş. J Inst Sci Technol [Internet]. 2016 Dec 25;4(6):41–41. Available from: <http://www.igdir.edu.tr/Addons/Resmi/announc/4455/2016-V6-I4-41-50.pdf>
13. Sargin AS. Ethnobotanical survey of medicinal plants in Bozyazı district of Mersin, Turkey. J Ethnopharmacol [Internet]. 2015 Sep;173:105–26. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jep.2015.07.009>
14. Altay V, Karahan F, Sarcan YB, İlçim A. An ethnobotanical research on wild plants sold in Kırıkhan district (Hatay/Turkey) herbalists and local markets. 2015;8(2):81–91.
15. Kıran Ö. Kozan yöresi florasındaki tıbbi bitkiler ve bunların halk tıbbında kullanılışı. Çukurova Üniversitesi; 2006.

16. Abuzar B. Aktepe ve Zeytinoba köyleri (Hassa / Hatay) arasında kalan bölgenin florası ve etnobotaniği üzerine bir araştırma. Harran Üniversitesi; 2018.
17. Güneş S, Savran A, Paksoy MY, Koşar M, Çakılcıoğlu U. Ethnopharmacological survey of medicinal plants in Karaisalı and its surrounding (Adana-Turkey). J Herb Med. 2017;8:68–75.
18. Altay V, Karahan F. Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay) ve Çevresinde Bulunan Bitkiler Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma. 2012;2(7):13–28.
19. Bulut G, Korkmaz A, Tuzlaci E. The ethnobotanical notes from Nizip (Gaziantep-Turkey). Istanbul J Pharm. 2017 Oct 18;47(2):57–62.
20. Güzel Y, Güzelşemme M, Miski M. Ethnobotany of medicinal plants used in Antakya : A multicultural district in Hatay Province of Turkey. 2015;174:118–52.
21. Yeşilada E, Akaydin G, Şimşek I, Arıtuluk ZC. An ethnobotanical survey in selected towns of the mediterranean subregion (Turkey). Turkish J Biol. 2013;37(2):230–47.
22. Demirci S, Özhatay N. An ethnobotanical study in Kahramanmaraş (Turkey); wild plants used for medicinal purpose in Andirin, Kahramanmaraş. Turkish J Pharm Sci. 2012;9(1):75–92.
23. Alan S, Gokyildiz S, Ozturk M, Senesen RO, Kadioglu S. Traditional health practices in mountain, plain and seaside regions of Adana in Turkey. Indian J Tradit Knowl. 2012;11(4):593–601.
24. Asil H. Hatay ilinde tıbbi ve aromatik bitki pazarlayan işletmelerin değerlendirilmesi ve aktarların evaluation of medicinal and aromatic plant market in Hatay province and socio-economic analysis of Aktar's Analizi, Sosyo-ekonomik. 2018;5(4):556–62.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Zahide	Soyadı	Varlıbaş Odunkıran
Doğum Yeri	Kırıkhan	Doğum Tarihi	13.01.1986
Uyruğu	TC	TC Kimlik No	18557087382
E-mail	eczzahide@gmail.com	Tel	05388452901

Öğrenim Durumu

Derece	Alan	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora	-	-	-
Yüksek Lisans	-	-	-
Lisans	ECZACILIK	İstanbul Üniversitesi	2009
Lise	-	Süleyman Demirel Fen Lisesi	2004

Bildiği Yabancı Dilleri	Yabancı Dil Sınav Notu (#)
İngilizce	YÖKDİL-60 puan